

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№2 (69), 2022**

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№2 (69), 2022**

Абай атындағы Қазақ
ұлттық педагогикалық
университеті

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ХАБАРШЫ

«Халықаралық өмір және
саясат» сериясы
№2 (69), 2022 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4
нөмір.
2002 ж. Бастап шығады.

Бас редактор:
т.ғ.к., доцент
Н.Ш. Жамансарин

Бас ред. Орынбасары:
т.ғ.к. аға оқытушы
С.Ә. Жұман

Редакция алқасы:

з.ғ.д., профессор

А.А. Сабитова,

з.ғ.к., аға оқытушы

О.Б. Хусаинов,

ф.ғ.д., доцент

Ш.А. Сабитова,

э.ғ.к., доцент

М.А. Канабекова,

проф. Victor Pou

(Испания),

з.ғ.д., проф. Р.Ф. Мамедов

(Әзірбайжан),

з.ғ.д., проф. Л.Д. Тимченко

(Украина),

з.ғ.д., проф. Barbara

Janusz-Rawletta

(Германия),

з.ғ.д., профессор

Е.Н. Бегалиев,

з.ғ.д., проф. Е.Н. Щербак

(Ресей)

Жауапты хатшы:

оқытушы А.Т. Исламова

© Абай атындағы Қазақ ұлттық

педагогикалық университеті, 2022

Қазақстан Республикасының

мәдениет және ақпарат министрлігінде

2009 жылы мамырдың

8-де тіркелген

№10105 – Ж

Басуға 29.11.2022. қол қойылды.

Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 14,0 е.б.т.

Таралымы 300 дана. Тапсырыс 670.

050010, Алматы қаласы,

Достық даңылы, 13.

Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық

педагогикалық университетінің

«Ұлағат» баспасы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ
АСПЕКТІЛЕРІ

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS

Сабитова А.А., Молотов Ф.Х. Европейский суд по правам человека как ориентир для создания национального независимого судебного органа в области защиты прав человека в Республике Казахстан..... 5

Сабитова А.А., Молотов Ф.Х. Адам құқықтары жөніндегі еуропалық сот Қазақстан Республикасында адам құқықтарын қорғау саласындағы ұлттық тәуелсіз сот органын құру үшін бағдар ретінде

Sabitova A.A., Molotov F.M. The European court of human rights serves as a guideline for the creation of a national independent judicial body in the field of human rights protection in the Republic of Kazakhstan

Khussainov O.B., Bazarov A.R. Protection of children's rights in the European Union..... 8

Хусаинов О.Б., Базаров А. Р. Еуропалық одақта балалардың құқықтарын қорғау

Хусаинов О.Б., Базаров А. Р. Защита прав детей в Европейском Союзе

Sabitova A.A., Shaidolla A.E. Pratiques en matière de lutte contre le travail illégal dans les pays de l'ue..... 13

Сабитова А.А., Шайдолла А.Е. ЕО елдеріндегі заңсыз еңбек нарығымен күрес практикасы

Сабитова А.А., Шайдолла А.Е. Практика борьбы с нелегальным рынком труда в странах ЕС

Жолжанова А.Н. Использование института медиации в разрешении семейных споров..... 18

Жолжанова А.Н. Отбасылық дауларды шешуде медиация институтын пайдалану

Zholzhanova A.N. Using the institute of mediation in resolution of family disputes

Хусаинов О.Б., Горшунова Е.В. Территориальные споры и национализм: сравнительный пример Китая и Вьетнама..... 23

Хусаинов О.Б., Горшунова Е.В. Территориялық даулар және ұлтшылдық: Қытай мен Вьетнамның салыстырмалы жағдайы

Khussainov O.B., Gorshunova Y.V. Territorial disputes and nation-nalism: a comparative case study of China and Vietnam

Шалкарова И.А., Богданова В.О. Защита прав интеллектуальной собственности: реалии международного сотрудничества..... 29

Шалкарова И.А., Богданова В.О. Зияткерлік меншік құқықтарын қорғау: халықаралық ынтымақтастық шындықтары

Shalkarova I.A., Bogdanova V.O. Protection of intellectual property rights: realities of international cooperation

Сабитова Ш.А., Иманбаева А.А. Права и свободы человека в век цифровизации..... 35

Сабитова Ш.А., Иманбаева А.А. Цифрландыру ғасырындағы адам құқықтары мен бостандықтары

Sabitova Sh.A., Imanbayeva A.A. Human rights and freedoms in the digital age

Казахский национальный педагогический университет имени Абая	Дузенова Л.А., Сабитова Ш.А. Взаимодействие налоговых органов и предприятий.....	38
ВЕСТНИК	Дузенова Л.А., Сабитова Ш.А. Өзара іс-қимыл, салық органдары мен кәсіпорындар	
Серия	Duzenova L.A., Sabitova Sh. A. Interaction of tax authorities and enterprises	
«Международная жизнь и политика»	Кегембаева Ж.А., Сафаров К.Б. Әскери қактығыстар аймағындағы комбатанттардың, комбатант еместердің және басқа да қатысушылардың құқықтық жағдайы.....	43
№2 (69), 2022 г.	Кегембаева Ж.А., Сафаров К.Б. Правовой статус комбатантов, некомбатантов и иных участников вооруженных конфликтов	
Периодичность – 4 номера в год.	Kegembaeva Zh.A., Safarov K.B. Legal status of combatants, non-combatants and other participants in armed conflicts	
Выходит с 2002 года.	Алсабекова Х., Хусайнов О.Б. Механизмы защиты прав человека в рамках Организации Объединенных Наций.....	47
Главный редактор:	Алсабекова Х., Хусайнов О.Б. Біріккен Ұлттар Ұйымының адам құқықтарын қорғау механизмі	
<i>к.и.н., доцент</i>	Alsabekova Kh., Khussainov O.B. United Nations human rights protection mechanisms	
Жамансарин Н.Ш.	Шонай А.А. Халықаралық құқықтағы аумақ түсінігі. Халықаралық аумақтық дауларды шешу жолдары.....	53
Зам. Гл. редактора:	Шонай А.А. Понятие территории в международном праве. Способы разрешения международных территориальных споров	
<i>к.и.н., старший преподаватель</i>	Shonay A.A. The concept of territory in international law. Methods for resolving international territorial disputes	
Жуман С.Ә.	Ерхан Арайлым Интернет желісіндегі құпия ақпаратты қорғау мәселелері: құқықтық аспект.....	58
Члены редколлегии:	Ерхан Арайлым Проблемы защиты конфиденциальной информации в сети интернет: правовой аспект	
<i>д.ю.н., профессор</i>	Yerkhan Arailym Confidential information protection problems in web: legal aspect	
Сабитова А.А.,	ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ	
<i>к.ю.н., ст.преподаватель</i>	ЖҮЙЕСІН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ	
Хусайнов О.Б.,	ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ	
<i>д.ф.н., доцент</i>	МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ	
Сабитова Ш.А.,	TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM	
<i>к.э.н., доцент</i>	OF INTERNATIONAL RELATIONS	
Канабекова М.А.	Ақбарова К.К., Nessipbayeva O.D. Kazakhstan in water issue of Central Asia development.....	63
<i>проф. Victor Pou</i>	Ақбаров К.К., Несипбаева О.Д. Қазақстан су мәселесі және Орталық Азияның дамуында	
(Испания),	Ақбаров К.К., Несипбаева О.Д. Казахстан в водном вопросе и развитии Центральной Азии	
<i>д.ю.н., проф. Р.Ф. Мамедов</i>	Халназарова А.К., Ақбиева Б.М., Сембинов М.К. Формирование и подход к регионализму в контексте Центрально-Азиатского региона.....	69
(Азербайджан),	Халназарова А.К., Ақбиева Б.М., Сембинов М.К. Орталық Азия аймағы контекстінде аймақшылдықтың қалыптасуы және көзқарасы	
<i>д.ю.н., проф. Л.Д. Тимченко</i>	Halnazarova A.K., Akbiyeva B.M., Sembinov M.K. La formation et l'approche du régionalisme dans le contexte de la région d'Asie Centrale	
(Украина),	Чумаченко Т.Н., Сулейманова Ф. Казахстано-турецкие отношения на современном этапе.....	74
<i>д.ю.н., проф. Barbara Janusz-Pawletta</i>		
(Германия),		
<i>д.ю.н., профессор</i>		
Бегалиев Е.Н.,		
<i>д.ю.н., проф. Щербак Е.Н.</i>		
(Ресей)		
Ответственный секретарь:		
<i>Преподаватель</i>		
Исламова А.Т.		
© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2022		
Зарегистрировано в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан 8 мая 2009 г. №10105-Ж		
Подписано в печать 29.11.2022. Формат 60x84 1/8.		
Объем 15,0 уч.-изд.л. Тираж 300 экз. Заказ 670.		
050010, г. Алматы, пр. Достык, пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая		
Издательство «Ұлағат»		
Казахского национального педагогического университета имени Абая		

Abai Kazakh national
pedagogical university

BULLETIN

(series of «International
Affairs and Politics»)
№2 (69), 2022

Periodical – 4 no. per year
Published since 2002

Zhamansarin N.Sh.
candidate of Historical
Sciences, Docent

Zhuman S.A. doctor of
Historical Sciences, senior
lecturer

Members of the editorial
board:

doctor of legal Sciences,
Professor

Sabitova A.A.,
candidate of legal Sciences,
senior lecturer

Khusainov O.B.,
doctor of philological
Sciences, associate Professor

Sabitova Sh.A.,
Ph. D Economical Sciences.,
associate Professor

Kanabekova M.,

Viktor Pou professor (Spain),
Mamedov R.F. doctor of
legal Sciences, Professor
(Azerbaijan),

Timchenko L.D. doctor of
legal Sciences, Professor
(Ukraine),

Barbara Janusz-Pawletta
Doctor of Law professor
(Germany),

Doctor of Law, Professor

E.N. Begaliev,

Sherbak E.N. Doctor of Law,
Professor (Russia)

Executive Secretary:

Islamova A.T., educator

© Kazakh National Pedagogical
University named after Abai,
2022

Registered in the Ministry
of Culture and Information of the
Republic of Kazakhstan
May 8, 2009 №10105-Zh

Signed in print 29.11.2022.

Format 60x84 1/8

Volume 14,0 teaching and publishing
lists Number of copies 300.
Order 670.

050010, Almaty, Dostyk avenue 13,
Abai Kazakh national pedagogical

Publishing house “Ulagat” of Abai

Kazakh national pedagogical
university

Чумаченко Т.Н., Сулейманова Ф. Қазіргі кезеңдегі Қазақстан-Түркия
қатынастары

Chumachenko T.N., Suleimanova F. Kazakhstan-Turkish relations at the
present stage

Гімін К., Нұрғалым К.С. Бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану
саласындағы халықаралық ынтымақтастық..... 81

Гімін К., Нұрғалым К.С. Международное сотрудничество в
использовании средств массовой информации

Geming H., Nurgalym K.S. International cooperation in the use of the
media

Халназарова А.К., Курмангали А.К. Энергетическая политика
Европейского Союза и проблемы энергетического диалога между ЕС и
Россией..... 86

Халназарова А.К., Курмангали А.К. Еуропалық Одақтың
энергетикалық саясаты және ЕО мен Ресей арасындағы энергетикалық
диалогтың мәселелері

Halnazarova A.K., Kurmangali A.K. La politique énergétique de l'Union
européenne et les problèmes du dialogue éner-gétique entre l'UE et la Russie

Бертлеуов С.С. Пилотсыз ұшу аппараттарын дамыту перспектива-
лары..... 93

Бертлеуов С.С. Перспективы развития беспилотных летательных
аппаратов

Bertleuov S.S. Prospects for the development of unmanned Aerial vehicles

ПУБЛИКАЦИИ ЗАРУБЕЖНЫХ КОЛЛЕГ ШЕТЕЛДІК ӘРІПТЕСТЕРДІҢ БАСЫЛЫМДАРЫ PUBLICATIONS OF FOREIGN COLLEAGUES

Курмангазы Шуак, Толегенов Т.З. Ли Хунчжанның тарихи еңбегі мен
кемшілігін талдау..... 101

Курмангазы Шуак, Толегенов Т.З. Анализ исторических достоинств и
недостатков Ли Хунчжана

Kurmangazy Shuak, Tolegenov T. Analysis of the historical advantages and
disadvantages of Li Hongzhang

Авторлар туралы мәлімет..... 106

Сведения об авторах

About authors

Білім және ғылым саласындағы комитетінің шешімі негізінде (Қосымша 1 Білім
және ғылым министрлігінің 2012 жылдың 10 шілдесінің №»1082 бұйрығына сәйкес)
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысының
“Халықаралық өмір және саясат” сериясы саяси ғылымдар бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми нәтижелерін жариялау үшін басылымдар
тізіміне ұсынылған.

На основании решения Комитета по контролю в сфере образования и науки
(Приложение 1 к Приказу МОН РК от 10 июля 2012 года за №1082) Вестник
КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика» внесен в перечень
изданий для публикаций основных научных результатов диссертаций по
политическим наукам.

In accordance of the decision of the Committee on the control in the field of Education
and Science (Annex 1 to the Order of MES RK from 10 July 2012 Order No. 1082) Bulletin
KazNPU named after Abai, a series of "International Affairs and Politics" is included into
the list editions for publication main scientific results of dissertations on Political Sciences

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ
ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS**

МРНТИ 10.87.27

Сабитова А.А.¹, Молотов Ф.Х.¹

¹*Научный руководитель: доктор юридических наук, профессор, директор Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая*

¹*Магистрант 1 курса кафедры международного права Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая*

**ЕВРОПЕЙСКИЙ СУД ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА КАК ОРИЕНТИР ДЛЯ
СОЗДАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО НЕЗАВИСИМОГО СУДЕБНОГО ОРГАНА В
ОБЛАСТИ ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН**

Аннотация

Статья посвящена особенностям и проблемам осуществления защиты фундаментальных прав человека и гражданина судебной системой Республики Казахстан и иными органами РК. Особое значение в работе занимает оценка и юридический анализ нормативно-правовых актов Республики Казахстан в области регулирования прав и свобод человека и гражданина, а также конституционных норм и ценностей республики, отражающих основные права и интересы человека.

Предметом исследования в статье являются механизмы защиты прав человека в Республике Казахстан в сравнении с механизмами защиты прав человека в соответствии с «Европейской конвенцией по правам человека 1950 г.» и Европейским судом по правам человека.

Также в статье рассмотрены предлагаемые в Казахстане Конституционные реформы, в частности создание Конституционного Суда, антикоррупционные поправки и статус Уполномоченного по правам человека в Республике Казахстан.

Ключевые слова: политика, демократия, Конституция, право, свобода, юриспруденция.

А.А. Сабитова¹, Ф.Х. Молотов¹

¹*Ғылыми жетекшісі: заң ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының директоры*

¹*Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті жанындағы Сорбонна-Қазақстан институты халықаралық құқық кафедрасының 1 курс магистранты*

**АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ ЕУРОПАЛЫҚ СОТ ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНДА АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ
ТӘУЕЛСІЗ СОТ ОРГАНЫН ҚҰРУ ҮШІН БАҒДАР РЕТІНДЕ**

Аңдатпа

Мақала Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен ҚР өзге де органдарының адам мен азаматтың іргелі құқықтарын қорғауды жүзеге асыру ерекшеліктері мен проблемаларына арналған. Адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын реттеу саласындағы Қазақстан Республикасының нормативтік-құқықтық актілерін, сондай-ақ адамның негізгі құқықтары мен мүдделерін көрсететін республиканың конституциялық нормалары мен құндылықтарын бағалау және заңдық талдау жұмыста ерекше маңызға ие.

«1950 жылғы Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық конвенцияға» және Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық сотқа» сәйкес адам құқықтарын қорғау тетіктерімен салыстырғанда Қазақстан Республикасындағы адам құқықтарын қорғау тетіктері мақалада зерттеу нысанасы болып табылады.

Сондай-ақ, мақалада Қазақстанда ұсынылып отырған конституциялық реформалар, атап айтқанда Конституциялық сот құру, сыбайлас жемқорлыққа қарсы түзетулер және Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің мәртебесі қаралды.

Түйін сөздер: саясат, демократия, Конституция, құқық, бостандық, құқықтану

Sabitova A.A.¹, Molotov F.M.¹

¹Scientific supervisor: Doctor of Law, professor, Director of the Institute Sorbonne-Kazakhstan

*¹The 1st year master's student of International Law
of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU*

THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS SERVES AS A GUIDELINE FOR THE CREATION OF A NATIONAL INDEPENDENT JUDICIAL BODY IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS PROTECTION IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract

The article is devoted to the peculiarities and problems of the protection of fundamental human and civil rights by the judicial system of the Republic of Kazakhstan and other bodies of the Republic of Kazakhstan. Of particular importance in the work is the assessment and legal analysis of normative legal acts of the Republic of Kazakhstan in the field of regulation of human and civil rights and freedoms, as well as constitutional norms and values of the republic reflecting the basic rights and interests of a person.

The subject of the research in the article is the mechanisms of human rights protection in the Republic of Kazakhstan in comparison with the mechanisms of human rights protection in accordance with the "European Convention on Human Rights of 1950" and the European Court of Human Rights.

The article also discusses the Constitutional reforms proposed in Kazakhstan, in particular the creation of the Constitutional Court, anti-corruption amendments, and the status of the Commissioner for Human Rights in the Republic of Kazakhstan.

Keywords: politics, democracy, Constitution, law, freedom, jurisprudence

На сегодняшний день наиболее ярким примером международной инстанции по защите прав человека является Европейский суд по правам человека. Европейский суд по правам человека – международный судебный орган по рассмотрению жалоб, касающихся нарушения прав человека. Данный суд расположен в городе Страсбург (Франция). Европейский суд по правам человека признан государствами, подписавшими и ратифицировавшими Конвенцию о защите прав человека и основных свобод 1950 года. [1] Республика Казахстан не является членом данной конвенции. Европейский суд по правам человека (далее по тексту - ЕСПЧ) зарекомендовал себя как наиболее эффективный для граждан государств-членов чьи права были ущемлены. Ведь в случае неисполнения решений суда, государства, в отношении которых вынесены решения обязаны выплачивать значительные штрафы.

Среди граждан Республики Казахстан (далее - РК) также были попытки подать жалобы в отношении государства, однако принцип *res judicata* (разрешенное дело) определяет запрет на пересмотр дела, по которому уже вынесено окончательное решение уполномоченной судебной инстанции. Высшим же судебным органом в нашей стране является Верховный Суд Республики Казахстан и его решения на сегодняшний день не подлежат обжалованию в иной юрисдикции. Однако если некоторые граждане РК пытаются обратиться в иностранный суд в поисках справедливости, значит они либо не доверяют, либо испытывают сомнения к

нынешней судебной системе своего государства и вовсе не уверены в полноценности судебных решений.

Пункт 1 статьи 1 Конституции Республики Казахстан гласит, что Республика Казахстан утверждает себя демократическим, светским правовым и социальным государством, высшими ценностями которого являются человек, его жизнь, права и свободы. [2] Основной закон Республики отразил все необходимые принципы защиты прав человека в правовом государстве.

Согласно пункту 1 статьи 75 Конституции РК [3] правосудие в Республике Казахстан осуществляется только судом. В судебную систему Республики входят районные и приравненные к ним суды, областные суды и суды городов республиканского значения, а также Верховный суд РК. Именно данные суды осуществляют главные функции по защите нарушенных прав и свобод граждан государства. Органом высшего конституционного контроля в Республике Казахстан является Конституционный Совет РК, который выступает защитником конституционных ценностей, в том числе и фундаментальных прав человека и рассматривает на предмет соответствия законов с Конституцией. На сегодняшний день мы наблюдаем эволюцию правовой системы государства на фоне поправок, предложенных Президентом Республики Казахстан К. Токаевым. 5 июня 2022 года состоится общенациональный референдум по проекту Закона РК «О внесении изменений и дополнений в Конституцию Республики Казахстан», [4] в котором предлагается дополнить Конституцию нормами об Уполномоченном по правам человека, о запрете смертной казни и об определении статуса Конституционного Суда как высшего и единственного органа конституционного контроля.

Важнейшим отличием Конституционного Суда от нынешнего Конституционного Совета РК является возможность обращения граждан в данный суд, в случае если тот или иной гражданин усмотрит в том или ином законе либо акте нормы противоречащие и несоответствующие Конституционным нормам Республики. Этот способ усовершенствования правовой системы государства позволит напрямую гражданам защищать свои права, провозглашенные в Конституции.

Ещё с момента обретения независимости наша Республика охарактеризовала свою стратегию в области международных отношений как многовекторную политику, которая проводится и по сей день во многих сферах взаимодействия с иностранными государствами. Действительно, мы видим, как Казахстан перенимает зарубежный опыт в области борьбы с коррупцией, рационализации и демократизации своей политики. Правовые изменения и реформы судебной системы как мы сегодня наблюдаем, также не являются исключением. Возникают мнения среди граждан, что Казахстану необходимо присоединиться к Европейской конвенции по правам человека, но данные утверждения считаем ошибочными так как не видим особой необходимости внешней интеграции правовых норм и ценностей, однако и не отрицаем развития и соответствия национальных норм в области защиты прав человека с международными стандартами наравне с историческими и традиционными ценностями нашего народа.

Возникали и другие мнения людей касательно создания независимого национального суда в области защиты прав человека, что также создавало повод для дискуссий в обществе. На наш взгляд данная идея не является рациональной и полезной поскольку в нашем государстве судебная система сама по себе уже призвана защищать права человека и гражданина согласно Конституции и Конституционному закону от 25 декабря 2000 года №132 «О судебной системе и статусе судей Республики Казахстан», [5] а создание дополнительной судебной инстанции не будет иметь смысла, а повлечёт лишь растрату государственного бюджета.

На основании вышеизложенного, считаем, что в Конституции Республики Казахстан отразились все необходимые нормы правового и демократического государства, а права и свободы человека и гражданина являются основными ценностями Республики. Благодаря политике Президента К.Токаева в области правовых реформ, граждане нашей страны имеют

возможность защищать и отстаивать свои фундаментальные права, а также обращаться в специализированные органы для защиты своих интересов. Предстоящий референдум по проекту Закона РК «О внесении изменений и дополнений в Конституцию Республики Казахстан» в случае его принятия станет очередным шагом развития национальной правовой, конституционной и судебной системы в области защиты прав человека и гражданина.

Список использованных источников:

1. *Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод* [Электронный ресурс] URL: <https://www.coe.int/ru/web/compass/the-european-convention-on-human-rights-and-its-protocols> (дата обращения 24.05.2022 г.)
2. *Конституция Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 23.03.2019 г.)*. [Электронный ресурс] URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000> (дата обращения 24.05.2022 г.)
3. *Конституция Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 23.03.2019 г.)*. [Электронный ресурс] URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000> (дата обращения 24.05.2022 г.)
4. *Проект Закона РК «О внесении изменений и дополнений в Конституцию Республики Казахстан»* [Электронный ресурс] URL: <https://kazpravda.kz/n/proekt-zakon-rk-o-vnesenii-izmeneniy-i-dopolneniy-v-konstitutsiyu-respubliki-kazahstan/> (дата обращения 24.05.2022 г.)
5. *Конституционный закон от 25 декабря 2000 года №132 «О судебной системе и статусе судей Республики Казахстан»* [Электронный ресурс] URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z000000132> (дата обращения 24.05.2022 г.)

МРНТИ 10.87.47

Khussainov O.B., Bazarov A.R.¹

¹Sorbonne Institute-Kazakhstan KazNPU named after Abaya,

¹Associate Professor of the Department of International Law of the Institute "Sorbonne-Kazakhstan" KazNPU named after. Abaya, candidate of legal sciences

¹master`s degree student of the 1st course, faculty of International law

Institute Sorbonne-Kazakhstan

Almaty, Kazakhstan

PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN THE EUROPEAN UNION

Abstract

This article discusses the protection of children's rights and how it affects the future of any state. The rights of the child are those rights and freedoms that every child should have, regardless of any differences: race, gender, language, religion, place of birth, national or social origin, property, estate or other status. Child protection is a system of measures ensuring the protection of the legitimate rights and interests of children based on the development of normative documents. It determine the legal status of children; legislative regulation of child labor; improvement of the system of guardianship, guardianship and adoption of children left without parental care; creation of a network of specialized social services and institutions for correctional and rehabilitation work with children in need of appropriate assistance.

The protection of the rights and legitimate interests of children and families with children should be one of the main directions in all States. The promotion and protection of children's rights is one of

the key goals laid down in Article 3(3) of the Treaty on European Union (TEU). In addition, Article 24 of the Charter of the Organization The EU's Fundamental Rights recognize that children have the right to "the protection and care necessary for their well-being."

The same article recognizes that the best interests of the child should be a top priority for public authorities and private institutions. Over the years, the EU has moved from a sectoral approach to a more coherent policy approach. Whereas initially, Children's rights has been developed in relation to specific areas, such as the free movement of people, since 2000 the EU has taken a more coordinated position. This briefing summarizes the latest EU actions to protect and promote children's rights, as well as discusses the challenges ahead.

Keywords: law, child, protection, freedom, security, protection, guardianship.

О.Б.Хусаинов¹, А.Р. Базаров¹

¹Абай атындағы ҚазҰПУ «Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық кафедрасының доценті, заң ғылымдарының кандидаты

¹«Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық мамандығының I курсының магистранты Алматы қ., Қазақстан

БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ

Аңдатпа

Мақалада балалардың құқықтарын қорғау және қалай ол әсер етеді, кез-келген мемлекеттің болашағы. Бала құқығы – бұл құқықтары мен бостандықтары, олар болуы тиіс әр бала қарамастан, қандай да бір айырмашылықтарды: нәсілі, жынысы, тілі, діні, туған жерін, ұлттық, немесе әлеуметтік тегіне, мүліктік, сословиелік немесе өзге де ережелер. Балалықты қорғау – бұл қамтамасыз ететін шаралар жүйесі сақтауды балалардың заңды құқықтары мен мүдделерін негізінде нормативтік құжаттарды әзірлеу анықтайтын құқықтық балалардың жағдайы; заңнамалық реттеу еңбегін жүйесін жетілдіру; қамқоршылық, қорғаншылық және бала асырап алу ата-анасының қамқорлығынсыз қалған жасау; арнайы әлеуметтік қызметтер мен мекемелер үшін түзеу арқылы және оңалту балалармен жұмыс, мұқтаж, тиісті көмек көрсету. Құқықтарын қорғау және заңды мүдделерін қорғау, балалар мен балалы отбасыларды болуы тиіс негізгі бағыттарының бірі барлық мемлекеттерде. Көтермелеу және балалардың құқықтарын қорғау басты мақсаттардың бірі болып табылады, салынған 3-Бап(3) Еуропалық одақ туралы Шарттың (TEU).

Сонымен қатар, 24-бап Ұйымның Жарғысы Негізгі құқықтары ЕО таниды, бұл балалар құқығы "қорғауға және қамқорлық, үшін қажетті олардың әл-ауқатын". Сол-бабында танылады, бұл баланың ең жақсы мүдделерін болуы тиіс үшін басты басымдық мемлекеттік органдардың және жеке мекемелер. Көптеген жылдар бойы ЕО көшті жылғы секторалдық көзқарас неғұрлым дәйекті саяси тәсіл.

Назарға ала отырып, бұл бастапқыда, балалардың құқықтары әзірленді нақты облыстарға қатысты сияқты еркін қозғалысы, адамдардың, 2000 жылы ЕО-орын көп үйлестірілген ұстанымын. Бұл брифингінде қорытындысы шығарылып, соңғы ЕО іс-қимылдарының құқықтарын қорғау және көтермелеу жөніндегі, сондай-ақ қаралады алдағы проблемалары.

Түйін сөздер құқығы, бала, қорғау, бостандық, қауіпсіздік, қорғау, қорғаншылық.

Хусаинов О.Б.¹, Базаров А.Р.¹

¹доцент кафедры международного права Института «Сорбонна-Казахстан» КазНПУ им. Абая, кандидат юридических наук

¹магистрант 1-курса специальности международное право института «Сорбонна-Казахстан» КазНПУ им. Абая

ЗАЩИТА ПРАВ ДЕТЕЙ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

Аннотация

В данной статье рассматривается защита прав детей и каким образом она влияет на будущее любого государства. Права ребенка – это те права и свободы, которыми должен обладать каждый ребенок вне зависимости от каких-либо различий: расы, пола, языка, религии, места рождения, национального или социального происхождения, имущественного, сословного или иного положения. Защита детства – это система мер, обеспечивающая охрану законных прав и интересов детей на основе разработки нормативных документов, которые определяют правовое положение детей; законодательное регулирование детского труда; совершенствование системы опеки, попечительства и усыновления детей, оставшихся без попечения родителей; создание сети специализированных социальных служб и учреждений для проведения коррекционной и реабилитационной работы с детьми, нуждающимися в соответствующей помощи. Охрана прав и защита законных интересов детей и семей с детьми должны являться одним из основных направлений во всех государствах. На протяжении многих лет ЕС перешел от секторального подхода к более последовательному политическому подходу. Принимая во внимание, что первоначально, права детей были разработаны в отношении конкретных областей, таких как свободное передвижение людей, с 2000 года ЕС занял более скоординированную позицию.

Ключевые слова право, ребенок, защита, свобода, безопасность, охрана, опека.

Благополучие детей - это вопрос, вызывающий большую озабоченность в современном обществе. Социальное обеспечение ребенка предполагает заботу о потребностях ребенка и предоставление ему целостного лечения, способствующего его умственному, физическому и социальному развитию, чтобы сделать его важным членом общества. Права ребенка направлены на обеспечение благополучия ребенка и обеспечивают права ребенка на его общее развитие, образование, питание, жилье, здоровье и общее благополучие в обществе. При удовлетворении основных потребностей общества потребности детей часто игнорируются или считаются второстепенными. Это было осознано как ложный взгляд на человеческое развитие.

Права детей определяются по-разному, включая широкий спектр гражданских, культурных, экономических, социальных и политических прав. Не имея четкой идеологической ориентации, большинство программ социального обеспечения и защиты прав детей были направлены на исправление положения. Меры социальной политики должны исходить из осознанной позиции в отношении прав ребенка и социальных обязательств по отношению к нему. Дети зависят от других, и качество ухода, который они получают, определяет их взрослую жизнь. Как человеческие существа, дети представляют собой особый класс со своими собственными правами. С самого начала человеческой истории права приписывались только взрослым. К детям относились скорее по-отечески, а родители и другие лица, обладающие властью, продолжали контролировать их поведение. Дети нуждаются в особом обращении и правах, поскольку они не способны удовлетворить свои потребности и не имеют четкого представления о своих интересах.

Права детей включают в себя широкий спектр гражданских, культурных, экономических, социальных и политических прав. Забота о правах ребенка, включая надлежащее обращение с несовершеннолетними, была выражена еще в 1966 году в Международном пакте Организации Объединенных Наций о гражданских и политических правах. Конвенция Организации

Объединенных Наций о правах ребенка 1989 года (КПР), ратифицированная 193 государствами (за заметным исключением Соединенных Штатов и Сомали), на сегодняшний день является наиболее всеобъемлющим документом об обращении с детьми. [1]

Законодательство ЕС о правах детей состоит из очень сложной системы первичного и вторичного законодательства ЕС, а также существующих международных правовых рамок, включая, например, роль, которую играют Соединенные Штаты. Очевидно, что программные документы ЕС и другие необязательные меры ЕС также играют важную роль в определении общих рамок действий. Сложность системы иллюстрируется тем фактом, что в настоящее время не существует единого, общего определения понятия "ребенок" либо в Договорах ЕС, либо во вторичном праве ЕС. Хотя в статье 1 КПР говорится, что "ребенок означает каждого человека в возрасте до восемнадцати лет", законодательство ЕС может предусматривать различные определения или признавать различные права для детей в зависимости от их возраста. Однако тот факт, что все государства-члены в настоящее время являются участниками КПР, безусловно, способствовал повышению согласованности политики, разработанной для поощрения и защиты прав детей.

Хотя Маастрихтский договор ввел обязательство ЕС уважать основные права в своей политике и действиях еще в 1992 году, правовая способность ЕС защищать права детей, в частности, получила реальный импульс благодаря Лиссабонскому договору, который вступил в силу в 2009 году. Договор сделал уважение основных прав основной ценностью ЕС (статья 2 TEU) и ввел четкую цель защиты прав детей и продвижения их во внутренней и внешней политике ЕС. (Статья 3 TEU). [2] Это придало Европейской Хартии основных прав, которая также закрепляет права детей (в частности, в ее статье 24, прямо вдохновленной положениями КПР), тот же правовой статус, что и Договоры. Это означает, что институты ЕС, а также государства-члены обязаны поощрять, защищать и осуществлять права ребенка во всех соответствующих политиках и действиях ЕС. В статье 24 конкретно признается право детей свободно выражать свои взгляды и в соответствии с их возрастом и зрелостью их право на то, чтобы их наилучшие интересы рассматривались в качестве ключевого элемента во всех действиях, связанных с ними, и их право поддерживать регулярные отношения и прямые контакты с обоими родителями. В дополнение к этому в Хартии содержится несколько ссылок на права детей, а именно право на получение бесплатного обязательного образования; запрещение дискриминации по признаку возраста; и запрещение детского труда, а также право молодых людей на защиту в сфере труда (статьи 14(2), 21 и 32 соответственно). [3]

Общие показатели благополучия детей в Европе КПР обязывает правительства обеспечивать каждому ребенку достаточный уровень жизни для обеспечения физического, умственного, духовного, нравственного и социального развития, включая поддержку нуждающихся (статья 27), доступ к образованию (статья 28) и здравоохранению (Статья 24). В докладах Юнисеф и европейских организаций по защите прав детей отмечается, что экономический кризис, начавшийся в 2007 году, оказал длительное воздействие на благополучие детей в Европе и что беднейшие и наиболее уязвимые дети страдают непропорционально сильно. Рейтинговые таблицы Юнисеф с показателями бедности, образования и здравоохранения показывают, насколько далеко страны позволили своим детям, находящимся в наиболее неблагоприятном положении, отставать от "среднего" ребенка. В книге "Как жизнь для детей?" ОЭСР оценивает 10 аспектов благополучия, подчеркивая различия между мальчиками и девочками, а также детьми разного возраста и социально-экономического положения. По данным Евростата, каждый четвертый (25 миллионов) ребенок в ЕС растет в бедности. Несмотря на восстановление экономики, риск бедности или социальной изоляции среди детей (уровень AROPE) в Европе за последние 10 лет снизился лишь незначительно: с 28,1% в 2012 году, когда экономический кризис был на пике, до 26,4% в 2016 году и 24,9% в 2018 году. Между тем, уровень детской бедности значительно различается в разных странах, варьируясь от 14,2% в Чехии до 41,7% в Румынии в 2017 году и повышаясь в семи Государства-члены в период с 2010 по 2017 год: Италия (+2,6

п.п.), Кипр (+3,7 п.п.) и Греция (+7,5 п.п.) запись самых высоких увеличений. За тот же период показатели детской бедности снизились во всех 21 других Государств – членов ЕС, особенно в Болгарии (- 8,2 п.п.), Польше (- 12,9 п.п.) и Латвии (- 18,3 п.п.). Однако это не может скрыть того, что в 2018 году уровень детской бедности в четырех государствах-членах ЕС превысил 30%. (Румыния (38,1 %), Болгария (33,7 %), Греция (33,3 %) и Италия (30,6 %)). [4] Агентство ЕС по основным правам отмечает, что дети являются возрастной группой, наиболее подверженной риску бедности или социальной изоляции более чем в половине стран ЕС, в то время как почти во всех других странах детская бедность занимает первое место второй по величине. Кроме того, некоторые уязвимые группы детей, такие как дети-инвалиды, Дети рома и дети-мигранты сталкиваются с проблемами доступа к медицинским услугам, неравными возможностями для получения образования и более высоким уровнем бедности, а дети старшего возраста с непропорционально высокой вероятностью не получают образования, работы или профессиональной подготовки (NEETs). Социальные и экономические трудности в раннем возрасте оказывают влияние на взрослую жизнь и даже на поколения, делая благополучие детей жизненно важным для отдельных людей и общества в целом. Ответственность за борьбу с детской бедностью лежит в основном на государствах-членах, но ЕС демонстрирует растущую готовность действовать в этой области, с целями и финансированием, изложенными в стратегии "Европа 2030" и "Столпе социальных прав", и, в частности, в рекомендации Комиссии 2013 года "Инвестирование в детей - разорвать порочный круг неблагополучия", который является частью пакета социальных инвестиций.

В ходе всемирной консультации детей для ООН защита от насилия была одним из их высших приоритетов. ЮНИСЕФ задокументировал широко распространенное насилие в отношении детей во всем мире. Это может принимать различные формы (физическое, сексуальное или эмоциональное насилие или пренебрежение) и происходит в различных контекстах, в том числе дома, в школе и в учреждениях. Проведенный в 2014 году анализ ОРЭД насилия в отношении детей в ЕС показал, что его масштабы трудно оценить, но существующие оценки дают повод для беспокойства. В нем также подчеркивались последствия и издержки для отдельных лиц и обществ. В дополнение к этому, дети-мигранты, уязвимые дети включают детей-инвалидов и девочек, подверженных риску калечащих операций. Институционализация также может рассматриваться как форма насилия; считается, что дети, находящиеся в учреждениях, особенно уязвимы. В цифровой среде также возникают новые проблемы, которые могут представлять опасность для детей. По данным Европола, число случаев сексуального насилия над детьми в Интернете продолжает расти. ЕС принял законодательство, направленное на искоренение различных форм насилия, которому подвергаются дети, включая торговлю людьми, сексуальное насилие, эксплуатацию и детскую порнографию, а также на улучшение, поддержка детей - жертв преступлений. Она также находится в процессе присоединения к Соглашению Совета Европы. Конвенция о предупреждении и пресечении насилия в отношении женщин и насилия в семье (Стамбул Конвенция), в которой подчеркивается важность учета особых потребностей детей, с положениями, касающимися их как непосредственных жертв физического, сексуального или психологического насилия, а также как свидетелей такого насилия. Например, он требует от государств-участников предоставлять детям-жертвам и детям -свидетелям особую защиту на всех этапах расследования и судебного разбирательства. Помимо законодательства, в рамках долгосрочной программы "Дафна", которая в настоящее время включена в программу "Права, равенство и гражданство", ЕС финансирует проекты, направленные на предотвращение и борьбу с насилием в отношении детей, молодежи и женщин, и они начинают включать работу по поддержке осуществления Стамбульской конвенции. [5]

Таким образом, несмотря на значительный прогресс, достигнутый в защите прав детей в ЕС, многое еще предстоит сделать, отчасти в ответ на недавние вызовы, такие как миграция и растущая роль Интернета в повседневной жизни. Эксперты на 12-м Европейском форуме по правам ребенка в апреле 2019 года [6] определили несколько приоритетов, проблем и

возможностей для будущих действий ЕС по защите прав детей. Один из них заключается в том, чтобы начать работу по защите прав детей в цифровом мире и решить их положение в соответствии с Общим Регламентом по защите данных. Другим является рассмотрение вопроса о присоединении ЕС к Конвенции Организации Объединенных Наций о правах ребенка, что позволило бы лучше оценить ситуацию в ЕС. Проблема детей-инвалидов также нуждается в рассмотрении и мониторинге. Необходимо улучшить мониторинг и сбор данных в целом, особенно когда речь идет о насилии, и необходимо добиться большего прогресса в области устойчивого развития. Защита детей в условиях миграции также является одной из областей, в которых необходимо добиться большего прогресса. Цели должны быть приняты, не в последнюю очередь в отношении долгосрочных решений. Кроме того, дети должны быть более активно вовлечены в процессы принятия решений, затрагивающих их интересы, и должны быть лучше осведомлены о своих правах.

Список использованных источников:

- 1) *Международный пакт о гражданских и политических правах*
Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года
- 2) *Европейская Конвенция о защите прав человека* <http://www.echr.ru>
- 3) *Конвенция о правах ребенка* Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи от 20 ноября 1989 года
- 4) ЮИСЕФ
<https://www.unicef.org/eca/ru/%D1%87%D1%82%D0%BE-%D0%BC%D1%8B-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%B5%D0%BC/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%B9>
- 5) *Bentzen N., UN Convention on children's rights: 30 years on, EPRS, European Parliament*
- 6) *Daly M., Fighting child poverty: the Child Guarantee, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, September 2019.*

МРНТИ 10.87.85

Sabitova A.A.,¹ Shaidolla A.E.¹

*¹Institut Sorbonne-Kazakhstan, KazNPU nommé d'après Abai
Almaty, Kazakhstan*

PRATIQUES EN MATIÈRE DE LUTTE CONTRE LE TRAVAIL ILLÉGAL DANS LES PAYS DE L'UE

Abstract:

Cet article des auteurs est consacré aux spécificités de la lutte contre le marché du travail illégal dans les pays de l'Union européenne. Les caractéristiques de l'application des principes fondamentaux dans le domaine de la lutte contre le travail dissimulé dans les réalités européennes revêtent une importance particulière dans le travail. Les auteurs accordent une attention à l'évaluation et à l'analyse des activités de l'UE dans le domaine de la réglementation des relations de travail par le droit national et international. L'article met en évidence les principales méthodes de réglementation juridique des droits des travailleurs et des employeurs.

Mots-clés: travail, travail illégal, travail dissimulé, UE, opposition, Directive.

Сабитова А.А.,¹ Шайдолла А.Е.¹

*¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан*

ЕО ЕЛДЕРІНДЕГІ ЗАҢСЫЗ ЕҢБЕК НАРЫҒЫМЕН КҮРЕС ПРАКТИКАСЫ

Аңдатпа

Бұл мақала Еуропалық Одақ елдеріндегі заңсыз еңбек нарығына қарсы күрестің ерекшеліктеріне арналған. Жұмыста еуропалық шындықтарда көлеңкелі жұмыспен қамтуға қарсы күрес саласындағы іргелі қағидаларды қолдану ерекшеліктері ерекше маңызға ие. Авторлар ұлттық және халықаралық құқық арқылы еңбек қатынастарын реттеу саласындағы ЕО қызметін бағалау мен талдауға ерекше көңіл бөледі. Мақалада жұмыскерлер мен жұмыс берушілердің құқықтарын құқықтық реттеудің негізгі әдістері көрсетілген.

Түйін сөздер: еңбек, көлеңкелі жұмыс, заңсыз еңбек, ЕО, қарсылық, Директива.

Сабитова А.А.,¹ Шайдолла А.Е.²

*Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан*

ПРАКТИКА БОРЬБЫ С НЕЛЕГАЛЬНЫМ РЫНКОМ ТРУДА В СТРАНАХ ЕС

Аннотация

Данная статья авторов посвящена специфике борьбы с нелегальным рынком труда в странах Европейского Союза. Особую значимость в работе занимают особенности применения основополагающих основ в области противодействия теневой занятости в европейских реалиях. Авторы уделяют отдельное внимание оценке и анализу деятельности ЕС в области регулирования трудовых отношений посредством национального и международного права. В статье освещены основные методы правового регулирования прав работников и работодателей.

Ключевые слова: труд, теневая занятость, нелегальный труд, ЕС, противодействие, Директива.

Travail dissimulé (ou travail au noir) est un travail illégal, non enregistré et non formalisé sous une forme officielle, dont la présence est cachée aux autorités. La raison de ce phénomène réside dans la réticence de l'employeur ou de l'employé à payer des impôts, ainsi qu'à éviter de violer les lois, comme recevoir des allocations de chômage, etc. Les contrats de travail, ainsi que les autres contrats de travail, sont exempts de charges sociales et ne comprennent généralement pas d'assurance maladie, de congés payés, de congés parentaux ou d'épargne-retraite. Cette pratique fait référence à l'économie dite souterraine. Les paiements sont généralement effectués en espèces et l'employeur ne vérifie souvent pas les compétences, les licences et autres détails de l'employé (comme cela est parfois requis par la loi ou autrement). Bien que l'embauche d'un employé puisse ou non être légale en soi, cela se fait souvent lorsqu'un employeur ou un employé omet intentionnellement de se conformer à une ou plusieurs lois. Dans les pays développés, le travail au noir n'est pas soumis à l'impôt sur le revenu et fait partie du secteur informel. Il est caché à l'État à des fins fiscales, de sécurité sociale ou de droit du travail, mais est légal à tous autres égards.

Conformément à l'article 35 du Code du travail de la République du Kazakhstan, un document confirmant l'activité professionnelle d'un employé peut être l'un des documents suivants:

- 1) livret d'ouvrier;
- 2) un contrat de travail marqué par l'employeur sur la date et les motifs de sa résiliation;

3) extraits des actes de l'employeur, confirmant l'émergence et (ou) la cessation des relations de travail sur la base de la conclusion et (ou) la résiliation d'un contrat de travail;

4) extraits de la feuille de paie des salariés;

5) antécédents (une liste d'informations sur le travail, l'activité professionnelle de l'employé), signés et certifiés par le sceau de l'employeur (le cas échéant);

6) extraits du fonds de pension cumulatif unifié sur les cotisations de pension obligatoires transférées;

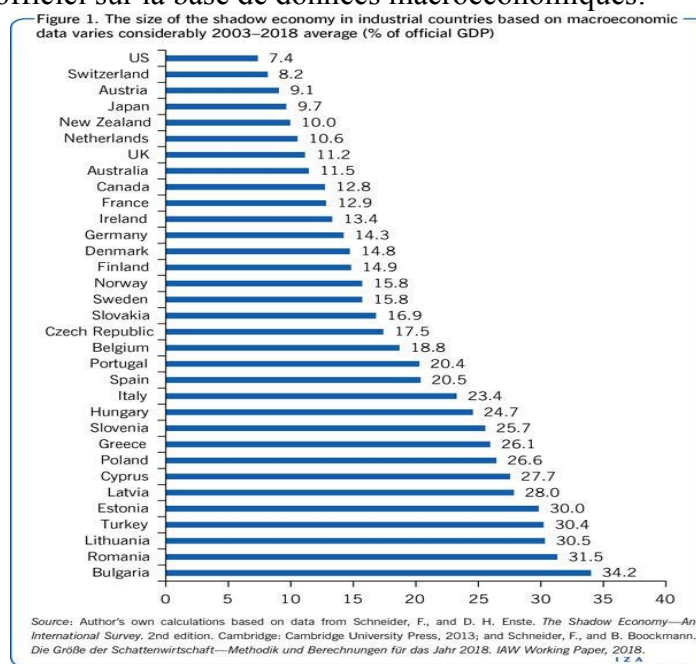
7) informations de la Caisse nationale d'assurance sociale sur les cotisations sociales versées;

8) certificat d'archives contenant des informations sur l'activité professionnelle de l'employé;

9) une décision de justice entrée en vigueur lors de l'établissement d'un fait juridique confirmant l'existence d'une relation de travail [1].

Le 1er janvier 2012, un accord de coopération pour lutter contre la migration de travail illégale de main-d'œuvre en provenance de pays tiers signé par les pays suivants est entré en vigueur: la République du Bélarus, la République du Kazakhstan, la Fédération de Russie. Selon l'art. 1: l'accord définit les orientations et les formes de coopération des Parties dans la lutte contre la migration illégale de main-d'œuvre en provenance de pays tiers, et ne s'applique pas non plus aux personnes qui sont arrivées de pays tiers sur le territoire de l'État de l'une des parties afin d'obtenir l'asile ou le statut de réfugié de la manière prescrite par la législation de l'État de cette Partie [2].

Aujourd'hui, l'activité de travail illégal a un impact négatif énorme sur le système global des relations de travail dans les pays où il existe un niveau élevé d'emploi dissimulé. Selon l'OIT en 2018, plus de 60% de la population active mondiale est employée dans l'économie informelle. L'économie informelle emploie 2 milliards de personnes, dont la plupart se trouvent dans les pays en développement et émergents. Le plus souvent, ces personnes sont privées de protection sociale, de droits du travail et de conditions de travail décentes [3]. Par rapport au PIB officiel, l'économie souterraine dans les pays économiquement développés de l'OCDE est beaucoup plus petite que dans les pays d'Europe centrale et orientale. Cependant, même parmi les économies avancées de l'OCDE, il existe de grandes différences. Alors qu'aux États-Unis, en Suisse, en Autriche, au Japon et en Nouvelle-Zélande, l'économie souterraine représente 10 % ou moins du PIB officiel, dans tous les pays d'Europe de l'Est et certains pays d'Europe du Sud (Grèce, Italie, Portugal et Espagne), l'économie souterraine est 20%. Le pourcentage de l'économie souterraine diminue depuis 2003 dans tous les pays: par exemple, de 17 % à 11 % (2018) en Allemagne, de 15 % à 12 % en France et de 26 % à 19 % en Italie. Estimation de la taille de l'économie souterraine dans les pays industrialisés en pourcentage du PIB officiel sur la base de données macroéconomiques:

[4]

Depuis 2007, des travaux ont été menés au sein de l'Union européenne sur la création d'une Directive visant à empêcher l'entrée illégale de main-d'œuvre de pays tiers sur le marché du travail de l'UE. Le 20 juin 2009, une Directive est entrée en vigueur qui prévoit des normes minimales concernant l'application de sanctions et de mesures aux employeurs employant des ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier[5]. La Directive contient une définition de la notion de « travail illégal », qui s'entend comme "l'activité professionnelle d'un citoyen d'un pays tiers sans droit légal de séjour".

Selon la Directive, les obligations de l'employeur comprennent:

- établir si les ressortissants de pays tiers disposent d'un titre de séjour préalablement à l'emploi de ces personnes;
- conserver des copies des documents confirmant la possession d'un permis de séjour et/ou de travail de ressortissants de pays tiers pendant toute la durée de leur emploi et les fournir aux inspections nationales;
- informer les autorités compétentes et/ou les inspections nationales de l'activité professionnelle d'une personne ressortissante d'un pays tiers dans le délai fixé par la législation nationale (article 4 de la Directive).

Les États, ratifiant la Directive et l'incorporant dans la législation nationale, doivent créer un système efficace de pénalités et de sanctions pour attirer un migrant clandestin au travail, ainsi qu'un mécanisme de protection des droits d'un étranger en tant que tiers (article 14.2 de la Directive). Les États peuvent imposer une charge supplémentaire à l'employeur pour payer les prestations sociales, médicales et de retraite d'un migrant illégal impliqué dans une activité professionnelle. En outre, l'employeur peut être chargé des frais d'expulsion d'un migrant illégal vers le pays d'origine et/ou d'exode. La Directive stipule que s'il n'est pas possible d'établir la durée réelle de la relation de travail entre un migrant clandestin et l'employeur, la période minimale de trois mois est prise en compte, et cette hypothèse sur la durée réelle de la relation de travail peut être réfuté par les parties en fournissant des contre-arguments.

En outre, les États membres de l'UE sont tenus de promouvoir la réalisation du droit à l'information, du droit d'intenter une action en justice, du droit d'exiger de l'employeur le paiement du travail effectué, etc., ainsi que de créer les conditions de leur réalisation pour tous catégories de travailleurs étrangers, y compris les travailleurs non autorisés/illégaux impliqués dans des activités de travail sans autorisation appropriée dans l'UE (article 16 de la Directive).

En 2018, l'économie allemande a perdu plus de 300 milliards d'euros, selon les experts de l'Institut de recherche économique appliquée. La part du lion de l'économie souterraine revient au secteur de la construction. Certes, les estimations ici diffèrent considérablement: de 9 à 30% du total des dégâts [6]. Ainsi, à la mi-février 2019, dans quatre États fédéraux à la fois, avec la participation de 250 douaniers, policiers et autres services, une inspection massive des chantiers de construction a été menée afin d'identifier qui y travaillait illégalement. 17 objets du BTP sont tombés dans le champ de vision des douaniers et du parquet. Le préjudice causé par le non-paiement des cotisations sociales, dans ce seul cas particulier, est estimé à un million d'euros. Et ce n'est que la pointe de l'iceberg, souligne le siège des douanes allemandes (Generalzolldirektion).

L'incorporation de la Directive 2009/52/CE et la création d'une législation nationale pour lutter contre la migration illégale dans les pays de l'UE ont différé d'un État à l'autre. L'adoption de la Directive 2009/52/CE n'a pas introduit de changements majeurs dans les pratiques répressives de l'Allemagne et du Royaume des Pays-Bas. Aux Pays-Bas, la loi sur les délits économiques - *Wet Economische Delicten* - contenait une structure similaire pour lutter contre l'immigration clandestine. En Allemagne, en 2004, le Bundestag a adopté une loi sur la lutte contre le travail illégal - *SchwarzArbG9*. Dans le cadre du Sénat allemand, un département spécial a été créé pour traiter des questions de travail illégal (*Senatsverwaltung für Integration, Arbeit und Soziales, Referat II B*) et un bureau d'information pour lutter contre le travail illégal (*Zentrale Informations- und Anlaufstelle zur Bekämpfung der Schwarzarbeit*). Le département est chargé de diffuser des informations sur les droits des travailleurs illégaux, de fournir une assistance et un soutien qualifiés, y compris pour obtenir une protection judiciaire, ainsi que d'expliquer la procédure de réclamation auprès de l'employeur pour court-reçu et/ou reçu en violation des normes de la rémunération des ressources financières et des versements correspondants dans les fonds sociaux et de retraite. Aujourd'hui, les

questions de la responsabilité de l'employeur pour l'embauche d'un étranger qui se trouve illégalement sur le territoire de la République fédérale d'Allemagne sont résolues par la loi sur la lutte contre les activités de travail illégales, et la responsabilité d'un étranger pour l'exercice d'activités de travail dans le pays sans l'autorisation est réglée par le livre III du code des lois sociales.

Un certain nombre de pays - Pologne, France, Espagne, etc. - ont apporté de profondes modifications à la législation nationale actuelle. La République de Pologne, incorporant la Directive, a adopté la loi sur les conséquences de l'emploi de migrants en séjour irrégulier sur le territoire polonais. En pratique, les changements ont affecté les dispositions suivantes :

- Les employeurs sont tenus de vérifier les documents des étrangers attestant leur séjour légal dans le pays; la loi donne à l'employeur la possibilité de demander ces documents à l'employé avant le début de la relation de travail et oblige l'employeur à les conserver pendant toute la durée de l'emploi de l'étranger;
- de nouveaux types de délits légaux ont été introduits, tels que: l'implication dans l'activité de travail d'un étranger mineur qui se trouve illégalement dans le pays; participation à une activité professionnelle de deux personnes ou plus;
- libre accès aux données de Zakład Ubezpieczeń Społecznych (compagnie d'assurance sociale) pour l'inspection nationale du travail et les autorités frontalières pour un contrôle complet des secteurs et domaines d'emploi "à risque" des étrangers en séjour irrégulier en Pologne;
- une présomption de relation de travail de trois mois a été introduite, sauf preuve contraire des parties, etc.[7]

La France, conformément à la loi du 16 juin 2011, a renforcé les sanctions administratives à l'encontre des employeurs qui emploient des ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier. Selon l'art. L.8272-2 et R.8272-8 du code du travail, les autorités compétentes (préfectures) peuvent décider de suspendre temporairement (maximum 3 mois) les activités d'un organisme ou d'une institution en cas de récidive, en tenant compte de la proportion d'employés illégaux dans l'organisation et/ou l'institution et d'autres faits. Parallèlement, toutes les sanctions à l'encontre des employeurs responsables de l'embauche de migrants clandestins (articles 83 à 87 de la loi) sont conformes aux mesures minimales de protection des travailleurs clandestins (articles 74 à 82 de la loi du 16 juin 2011)[8].

La stratégie de lutte contre le recrutement illégal dans les États de l'UE n'est pas punitive, elle est clairement déterminée: les conséquences dépendent de la nature de l'infraction, de sa multiplicité et des caractéristiques subjectives des parties impliquées. Les législateurs et les forces de l'ordre en Europe souhaitent éradiquer la pratique de l'embauche de migrants illégaux, qui porte atteinte aux intérêts de l'État, à la transparence des institutions économiques, à la stabilité du marché du travail national, ainsi qu'aux droits de l'homme. Sur cette base, les sanctions pour emploi irrégulier doivent être proportionnées à l'acte commis, effectives dans leur impact économique et juridique et convaincantes. Cette dernière présuppose une corrélation claire entre le but et les moyens de la peine infligée. Les mesures de sanctions pénales et administratives prévues dans la législation européenne ne visent pas à persécuter et/ou évincer l'employeur du marché du travail, à réduire le chiffre d'affaires de sa production et/ou la faillite de l'employeur, non à intimider les salariés, mais à créer un environnement optimal pour la production légale du produit intérieur brut du pays. Dans le même temps, un élément important de leurs politiques est la création de conditions confortables permettant aux entrepreneurs de se conformer à la loi (par exemple, des systèmes de vérification du degré de légalité du séjour dans le pays d'un travailleur embauché).

Notes et références

1. *Code du travail de la République du Kazakhstan du 23 novembre 2015 n° 414-V (tel que modifié et complété au 30 décembre 2021). Le lien: <https://online.zakon.kz/m/amp/document/38910832>*

2. *Loi de la République du Kazakhstan du 28 juin 2011 n° 445-IV "relative à la ratification de l'accord de coopération dans la lutte contre la migration illégale de main-d'œuvre en provenance de pays tiers". Le lien: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z110000044>*

3. *Site officiel de l'Organisation internationale du travail. Le lien: https://www.ilo.org/moscow/news/WCMS_627798/lang--ru/*

4. *Calculs basés sur les données de Schneider, F. et D.H. Enste. L'économie souterraine - une revue internationale. 2e édition. Cambridge : Cambridge University Press, 2013 ; et Schneider, F., et B. Buckmann. Die Größe der Schattenwirtschaft-Methodik und Berechnungen für das Jahr 2018. IAW Working Paper, 2018. Le lien: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2002067089.pdf>*

5. *DIRECTIVE 2009/52/CE DU PARLEMENT EUROPÉEN ET DU CONSEIL du 18 juin 2009 relative à des normes minimales concernant les sanctions et mesures à l'encontre des employeurs de ressortissants de pays tiers en séjour irrégulier. Le lien-+: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0052&from=LV>*

6. *Article: Le travail illégal est-il payant en Allemagne ? Le lien: <https://www.dw.com/ru/%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%B0%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%8F-%D0%BB%D0%B8-%D0%BD%D0%B5%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F-%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%B2-%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8/a-47521218>*

7. *Loi sur les conséquences de l'embauche de migrants pour travailler illégalement sur le territoire de la Pologne, datée du 21 juillet 2012 — Act on the results of employing third-country nationals staying in the Republic of Poland. <https://www.paih.gov.pl>*

8. *Loi n 2011-672 du 16 juin 2011 relative à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité. Le lien: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT0000241_91380&fastPos=1&fastReqId=446982205&categorieLien=id&oldAction=rechTexte*

МРНТИ 10.87.41

Жолжанова А.Н.¹

¹*старший преподаватель кафедры «Экономика, сервисное обслуживание и право», АГЭУ*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНСТИТУТА МЕДИАЦИИ В РАЗРЕШЕНИИ СЕМЕЙНЫХ СПОРОВ

Аннотация

В статье проанализирована одна из актуальных проблем сегодняшней правовой действительности особенности процедуры медиации в брачно-семейных отношениях как досудебного способа разрешения правовых конфликтов в семье. Автором отмечается, что в последние годы государство стало осознавать необходимость активизации использования примирительных процедур и упрощенного судопроизводства по делам, не представляющим особой сложности при установлении фактических обстоятельств дела.

Ключевые слова: правовой спор, правовой конфликт, примирительные процедуры, процедура семейной медиации, досудебное урегулирование семейного спора, проблемность применения медиативных процедур в семье, медиативное соглашение.

А.Н.Жолжанова¹

¹*АГЭУ нің «Экономика, қызмет көрсету және құқық» кафедрасының
з.ғ.м., аға оқытушысы*

ОТБАСЫЛЫҚ ДАУЛАРДЫ ШЕШУДЕ МЕДИАЦИЯ ИНСТИТУТЫН ПАЙДАЛАНУ

Аннотация

Мақалада бүгінгі құқықтық шындықтың өзекті мәселелерінің бірі, отбасындағы құқықтық жанжалдарды шешудің сотқа дейінгі әдісі ретінде неке-отбасылық қатынастардағы медиация рәсімінің ерекшеліктері талданады. Автор соңғы жылдары мемлекет істің нақты мән-жайларын анықтауда аса қиын емес істер бойынша татуластыру рәсімдерін және

жеңілдетілген сот ісін жүргізуді пайдалануды жандандыру қажеттілігін түсіне бастағанын атап өтті.

Түйін сөздер: құқықтық дау, құқықтық жанжал, татуластыру рәсімдері, отбасылық медиация рәсімі, отбасылық дауды сотқа дейін реттеу, отбасында медиативтік рәсімдерді қолдану проблемалығы, медиативтік келісім.

Zholzhanova A.N.¹

¹senior lecturer Department of Economics, Service Maintenance and Law, ASUE

USING THE INSTITUTE OF MEDIATION IN RESOLUTION OF FAMILY DISPUTES

Abstract

The article analyzes one of the urgent problems of today's legal reality, the specifics of the mediation procedure in marriage and family relations as a pre-trial way of resolving legal conflicts in the family. The author notes that in recent years the state has become aware of the need to intensify the use of conciliation procedures and simplified judicial proceedings in cases that are not particularly difficult to establish the actual circumstances of the case.

Keywords: legal dispute, legal conflict, conciliation procedures with the participation of a mediator, family mediation procedure, pre-trial settlement of a family dispute, problematic application of mediation procedures in the family, mediation agreement.

Медиация – бұл өзара түсіністікке қол жеткізу және жанжалды жағдайды шешетін шарт жасау мақсатында бейтарап тұлға – медиатордың көмегіне жүгіне отырып, ерікті келіссөздерге кірісу арқылы жанжалдасушы тараптарды татуластыру рәсімі. Медиация (лат. mediate-ортасында болу) – практикалық конфликтологияның бір бөлігі - ХХ ғасырдың екінші жартысында пайда болған. Оның туған жері ретінде бірнеше елді деп атауға болады – АҚШ, Австралия және Ұлыбритания, англо-саксондық құқық жүйесімен біріктірілген. Кейінірек дауларды шешудің бұл әдісі Еуропада таралды, қазіргі уақытта ол Жапонияда, Қытайда, Кореяда, Үндістанда және басқа да көптеген елдерде белсенді қолданылады.

Қазақ қоғамында медиация рәсімі ежелден бері болғаны белгілі. Ғасырлар бойы дауларды құрметті ақсақалдар мен билердің көмегімен шешу дәстүрі болған. Қазіргі медиаторлар оны жаңа тұрғыда және заң аясында жандандыруды ұсынады.

Қазір Қазақстанда медиация мен бітімгершіліктің бірыңғай орталығы жұмыс істейді, онда медиация негіздерін оқытудан өткен мамандар жұмыс істейді. Медиаторлар адамдарға бір-бірін тыңдауға және даулы құқықтық мәселелер бойынша белгілі бір шешім табуға көмектеседі. Медиация идеясын Қазақстанның көрнекті мемлекет қайраткерлері И.И. Рогов, С. Ф. Бычкова, С. А. Дьяченко және басқалары белсенді алға тартқан болатын.

Қазіргі уақытта медиация дауласушыларды бітімгершілікке әкелудің кеңінен танымал және кең таралған әдісіне айналууда. Медиация - дауларды шешудің балама әдістерінің тобына жататын дауларды шешу әдісі. Сонымен қатар, медиация дауларды шешудің барлық басқа әдістерінен: – дәстүрлі де, балама да түрлерінен түбегейлі ерекшеленеді. Медиацияда үшінші тарап – медиаторға дау бойынша шешім шығаруға уәкілеттік берілмеген және оған құқығы жоқ, сонымен қатар жанжалды шешудің нұсқаларын ұсынудан аулақ болуға тиіс. Медиация - бұл даудың барлық тараптарына тең құқықтар берілген жағдайда, жеке адамды құрметтеуге, ерікті қатысуға және ерік білдіруге, тараптардың мүдделерін қорғау және қанағаттандыру мүмкіндіктеріне негізделген шешімдерді әзірлеу және қабылдау еркіндігіне негізделген әдіс.

Алғаш рет медиация дауларды сындарлы реттеу әдісі ретінде АҚШ-та 60-жылдардың басында қолданыла бастады. Оның пайда болуы мен дамуының қайнар көзі сол кезде елде көбейіп кеткен сот процестері болды. Сот жүйесінің жүктемесінің азаюы технологияның дамуына әкелді, оны пайдалану көптеген дауларды шешуге мүмкіндік берді. Әлемдік тәжірибе көрсетіп отырғандай, сот дауларында медиацияны қолдану 85% жағдайда жанжалдар қарама-

қарсы тараптар арасында келісімге қол жеткізумен аяқталғанына ықпал етті. Заң практикасы шеңберінде әзірленген медиативтік технология кейіннен адам қызметінің әртүрлі салаларында: мектептерде, бизнесте, басқаруда, халықаралық дипломатияда және т. б. кеңінен таралды.

Дауды қолайлы шешуге қол жеткізу үшін дау-дамайға үшінші тұлғаны тарту әрекеттері жаңа дүние емес. Біздің көпшілігіміз өзінің рөлдік ұстанымына, лауазымдық немесе кәсіби міндеттеріне байланысты басқа адамдар арасындағы қақтығыстарды шешу функцияларын қабылдауға мәжбүрміз. Алайда, әдетте, бұл үшін бәріне таныс «арбитраж» моделі таңдалады. Бұл жағдайда медиатор (үшінші, жанжалға қатыспаған адам) аралық судья ретінде әрекет етеді: тараптарды тыңдайды, қажетті ақпаратты жинайды, содан кейін Тараптардың бірінің дұрыстығын мойындайды немесе үшінші шешім қабылдайды. Мұндай стратегия келесідей себептерге байланысты даудың сәтті шешілмеуіне әкеледі[1]:

жанжалды жағдай тараптардың жеке қарым-қатынастарына олардың айналасындағы адамдарға жақын болуына неғұрлым әсер етсе, шындықты анықтау соғұрлым қиын болады, тараптардың бірінің пайдасына шешім қабылдау мүмкіндігі күмәнді болады;

жанжалға қатысушылардың әрқайсысы өзінің дұрыстығына сенімді болғандықтан, мұндай шешім делдалдың кем дегенде тараптардың бірімен қарым-қатынасына нұқсан келтірместен қабылдануы мүмкін емес болады; көптеген делдалдар, егер олар қабылдаған шешім дұрыс болмаса (немесе қазір дұрыс емес болып көрінсе), кінәдан арыла алмайды;

төрелік жанжалға қатысушылар арасындағы өзара әрекеттесудің теріс тәжірибесін бекітеді: олар мәселені өздері шеше алмады және өз проблемаларын шешкен үшінші тараптан көмек сұрауға мәжбүр болған еді.

Төреліктің аталған кемшіліктерін еңсеру жанжалды жағдайларды шешуде медиация әдісін қолдануға мүмкіндік береді.

Қазіргі әлемдегі даулардың саны азаймайды, және даулардың өзі күрделене түсуде. Олар мемлекетке, адамдарға, қоғамдық және коммерциялық процестерге әсер етеді. Айта кету керек, медиация отбасылық құқық саласындағы жанжалды жағдайларды шешуге өте ыңғайлы, оның негізінде көптеген проблемалар шешіледі және тараптар арасындағы қарым-қатынастың жалғастыру мүмкіндігін сақтап қалады. Отбасы, ана мен бала Қазақстан Республикасында қоғамдық өмірдің әлеуметтік құндылықтары ретінде жарияланған, бұл туралы Қазақстан Республикасы Конституциясының 27-бабында айтылған. Қазақ қоғамын тұрақтандыру, отбасын оның негізі ретінде жандандыру мақсатында жүзеге асырылатын мемлекеттік отбасылық саясат мемлекеттің отбасының өз функцияларын жүзеге асыруы үшін қажетті жағдайларды қамтамасыз етуі және отбасының өмір сүру сапасын жақсарту үшін басымдық ретінде анықталады.

Қазақстан Республикасының отбасылық және гендерлік саясатының негізгі бағыттары - отбасы институтын нығайту және дамыту, дәстүрлі отбасылық құндылықтарды сақтау және қалпына келтіру, кәмелетке толмаған балалары бар отбасылардың жағдайын жақсарту, отбасын қорғау және оның негізгі функцияларын жүзеге асыруға көмектесу[2].

Медиацияны адам қызметінің барлық салаларында қолдануға болады. Татуластыру рәсімі (медиация) азаматтық құқықтық қатынастардан туындайтын дауларды, оның ішінде отбасылық құқықтық қатынастардан туындайтын дауларды реттеудің баламалы рәсімі ретінде қолданылады. Медиация рәсімі сотқа жүгінгенге дейін дау туындаған кезде, сондай-ақ сот талқылауы басталғаннан кейін, оның ішінде судьяның ұсынысы бойынша да қолданылуы мүмкін (Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 28 қаңтардағы «Медиация туралы» Заңының 20-бабының 2-тармағы)[3]

Отбасылық құқық саласындағы даулар-бұл құқықтар мен міндеттерге байланысты отбасылық құқықтық қатынастардың субъектілері арасында туындайтын даулар. Республика заңнамасына сәйкес, отбасылық қатынастардан туындайтын заңды істер қорғаншылық және қамқоршылық органдарының, кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі комиссиялардың, азаматтық хал актілерін жазу органдарының, нотариат органдарының, жалпы юрисдикция

соттарының құзыретіне жатады. Бұл ретте отбасылық дауларды шешуді соттар ғана жүзеге асырады.

Отбасылық құқықтық қатынастарға күрделі психо-эмоционалдық процестермен сипатталатын жеке мүліктік емес қатынастар (ерлі-зайыптылар, бұрынғы ерлі-зайыптылар, ата-аналар мен балалар, басқа да туыстар арасындағы қатынастар), сондай-ақ мүліктік қатынастар (ерлі-зайыптылардың бірлескен меншігі, балаларды күтіп-бағу, балаларды тәрбиелеу тәртібі, балалардың тұрғылықты жерін айқындау және т.б.) кіреді, сондықтан отбасылық даулар соттар шешетін жеке құқықтық жанжалдар арасында ерекше орын алады. Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған Отбасылық және гендерлік саясатының тұжырымдамасына сәйкес «Ажырасу және некесіз бала туу үрдісінің өскені байқалады. Шамамен әрбір үшінші неке ажырасуда»[2].

Отбасылық даулардың күрделі табиғатын және қазіргі қазақ отбасыларында ажырасулар санының өсуі сияқты ерекшеліктерін және одан туындайтын барлық салдарларды, толық емес отбасылар санының көбеюін, некені тіркеусіз бірге тұруды және некеден тыс балалардың туылуын, тірі ата-аналары бар балалардың жетімділігін, сондай-ақ қарт ата-аналарға қамқорлық жасамауды ескере отырып, қоғамдағы жанжал деңгейі өте жоғары және жаһандық деңгейде деп қорытынды жасауға болады. Бірін-бірі тыңдаудың болмауы, диалог жүргізе алмау, дауласушы тараптардың амбициясы, қарсыласты көпшілік алдында көрсетуге, қорлауға немесе моральдық тұрғыдан жоюға деген ұмтылыс сияқты проблемалар қайшылықты тараптарды, әдетте, сотқа әкеледі.

Отбасылық жанжалдарда қатысушылардың жеке материалдық мүдделері мен қақтығысушы тараптардың жеке мүдделері қабаттасады. Бұл жағдайда даулы жағдайлар күрделене түседі және көп деңгейлі болады. Адамдар өздерін және мүдделерін басқалардан жоғары қойғандықтан, даулы мәселелерді шешу қиын, ұзақ және кейде қиын мәселе болып табылады. Осыған байланысты медиация институтын отбасылық құқық саласында қолдану өте өзекті және танымал болды. Шынында да, кез-келген отбасылық жанжалда болашақ үшін жақсы қарым-қатынасты сақтай отырып және балалар мен қарт адамдардың құқықтарын сақтай отырып, татуласу (медиация) рәсімін қолдануға болады. Медиация эмоцияларды таниды және тараптарға оларды білдіруге мүмкіндік береді. Мәселені шешудің өзара тиімді нұсқасын жасау отбасылық дауларды шешуде ерекше маңызды. Отбасылық медиаторлар әр тараптың эмоцияларының көрінісі жағдайында жанжалдарды шешуге ықпал етеді, бұл сөзсіз олардың қызметінің ерекшеліктерінің бірі[4]. Медиацияны әлеуметтік және құқықтық институт ретінде қарастыруға болады. Әлеуметтік институт ретінде медиация сот жүйесін жеңілдетуге мүмкіндік беретін сот төрелігі үшін қосалқы жүйенің объективті қажеттілігінен және құқықтық институт ретінде оның тиімді жұмыс істеуіне ықпал етуден өседі. Медиация болашаққа бағытталған рәсім бола отырып, тараптарға серіктестік қатынастардың сақталуын, бірлескен қызметті жалғастыру мүмкіндігін қамтамасыз етеді[5].

Татуласу (медиация) рәсімі тараптардың ерікті келісімі негізінде және олардың келіссөздер арқылы өзара қолайлы шешімге қол жеткізуі мақсатында тәуелсіз тұлға — медиатордың қатысуымен жүзеге асырылады (пп. (Заңның 2-бабы 2-тармағы[3]. Медиация, оның негізгі қағидаттары бір — біріне құрмет көрсету, бір-бірін қабылдау, тыңдау және есту қабілеті, құпиялықты міндетті түрде сақтау - бұл даудың барлық қатысушылары үшін жеңілгендер болмаған кезде одан жеңімпаз ретінде шығу мүмкіндігі. Медиатордың рөлі-жанжалдың негізгі себебін анықтап, жанжалдаушыларға келіссөздер жүргізуге және олардың арасындағы мүдделер арасындағы айырмашылықтар жағдайында өзара қолайлы өміршең шешім қабылдауға көмектесу арқылы ол әңгіменің сенімді болуына, оған баға бермеуге, медиация қатысушылары үшін не маңызды екенін нақты түсінуге тырысады.

Нәтижесінде медиация кезінде дауға қатысушылар психологиялық қолайсыздықты аз сезінеді. Медиатор даудың тараптарына ымыраға келуге, әзірленген шешімнің мазмұнын ғана емес, оны іздеу процесін, қоғамда, БАҚ-та немесе интернетте жағымсыз жариялықты бақылауға мүмкіндік беруі керек. Медиатор отбасылық жанжалға қатысушыларға қандай да

бір шешім енгізбеуі керек, оның соттан айырмашылығы, бұл шешімге тараптардың өздерінің келуіне көмектеседі. Медиацияда әңгіме таныс ортада тараптарға түсінікті тілде өтеді. Тараптар өз проблемаларының тұрақты шешімін табуы үшін медиатор келіссөздер техникасына ие болуы керек.

Іс жүзінде медиация процесі сот талқылауының ұзақтығымен салыстырғанда салыстырмалы түрде қысқа мерзімге созылады. Тәжірибе көрсетіп отырғандай, отбасы саласында медиация рәсімі 2-ден 4 сағатқа дейін жалғасуы мүмкін, бұл ретте жұмыс әңгімелері 1-ден 4 сағатқа дейін болуы мүмкін. Бұл уақыт, әдетте, дауласушы тараптарға олардың арасындағы қарым-қатынастың басқа түрі мүмкін бе, ымыраға келу мүмкін бе және жағдайларға байланысты отбасылық қатынастарды сақтау немесе психологиялық немесе құқықтық мәселелерді, соның ішінде мүлікке, мазмұнға және бала тәрбиесіне қатысты мәселелерді бейбіт жолмен шешу үшін жеткілікті. Бұған қоса, медиация рәсімдері сот талқылауындағы шығыстармен салыстырғанда аз шығындармен ұштасатынын айта кету қажет.

Осылайша, медиация кезіндегі тәуекелдер аз болады, өйткені әрбір Тарап кез келген сәтте процесі жалғастырудан бас тарта алады, медиацияға қатысушылардың әрқайсысы өзіне сенімділік пен өз құқықтарының қорғалуын сезінеді. Әрине, бұл мәселеде тек заңның қабылдануы жеткіліксіз. С. К. Загайнова атап өткендей, дауларды сотта қараудың нақты баламасы ретінде практикалық медиацияны қалыптастыру үшін бірқатар күрделі міндеттерді шешу қажет, олардың негізгілері елде кәсіби медиаторлар корпусын құру және медиацияның сот ісін жүргізумен өзара әрекеттесуінің іс жүргізу тетіктерін әзірлеу болып табылады[6]. Айта кету керек, судьялар медиация рәсіміне оң көзқараста, олар медиативтік тәсілді тараптарды татуластыру арқылы немесе талап қоюшы мен жауапкердің медиация рәсімін қолдануға процесік құқығын түсіндіре отырып, өздері қолдануға тырысады, тараптарды медиацияға жібереді. Бұл институттың құқықтық мәдениетке қаншалықты кірігуінде сот билігі маңызды рөл атқарғанын атап өткен жөн.

Тәжірибеге сүйене отырып, отбасылық медиация негізінен баламен қарым-қатынас тәртібін анықтау, балалардың тұрғылықты жерін анықтау, ерлі-зайыптылар арасында бірлесіп сатып алынған мүлікті бөлу туралы даулар және кәмелетке толмаған балалар мен еңбекке жарамсыз жұбайын ұстауға алимент өндіру туралы даулар сияқты істер санаттары бойынша қолданылды деп қорытынды жасауға болады. Сот тәжірибесін талдау отбасылық медиация институты қазақстандықтардың күнделікті өміріне біртіндеп енгізіліп жатқандығын көрсетеді. Отбасылық медиация дауласушы тараптарға жанжалдан шығудың жолын іздестіруге, тараптардың эмоционалды күштерін сақтауға, қарым-қатынастардың нашарлауына немесе отбасының ыдырауына жол бермеуге, керісінше, дау тараптарының бір-бірінің шынайы мүдделері мен қажеттіліктерін неғұрлым нақты түсінуі есебінен оларды жақсартуға кең мүмкіндіктер береді; ерлі-зайыптылардың (жақын туыстардың) отбасылық жағдайда талқылауға болмайтын мәселелерді талқылауында, ал егер балалар дауға қатысса, онда медиация ата-аналарға балаларының жеке қажеттіліктері мен сезімдеріне назар аударуға және олардың; ажырасу кезінде ата-ана мәртебесін және бір-бірімен жағымды қарым-қатынасты сақтауға көмектеседі.

Отбасылық медиацияны мемлекеттік отбасылық саясаттың жетекші бағыттарының бірі деп санауға болады, оның мақсаты мемлекеттің отбасының өз функцияларын жүзеге асыруы және отбасының өмір сүру сапасын жақсарту үшін қажетті жағдайларды қамтамасыз ету болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

- [1]. [Медиация в Казахстане: всё, что нужно знать об этом процессе | YK-news.kz:](#)
- [2]. [Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасын бекіту туралы - "Әділет" АҚЖ \(zan.kz\)](#)
- [3]. [Медиация туралы - "Әділет" АҚЖ \(zan.kz\)](#)
- [4]. Шкрыль Е. О. Семейная медиация в России: состояние, проблемы и возможности применения / Е. О. Шкрыль // Право и глобальный социум. – 2016. – № 2. – С. 1061-1062

[5]. Худойкина Т.В., Зеленова Н.А. Основные начала семейной медиации / Т.В. Худойкина, Н.А. Зеленова // *Контентус*. – 2020. – № 5. – С. 134 – 139.

[6]. Загайнова С.К. Современные проблемы и перспективы развития практической медиации в России / *Развитие медиации в России: теория, практика, образование*. – М.: Инфотропик Медиа. Берлин. 2012.с.17

МРНТИ 10.87.61

Хусаинов О.Б.,¹ Горшунова Е.В.¹

¹профессор кафедры международного права института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, кандидат юридических наук

¹студентка 1-курса магистратуры специальности международное право института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая

ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ СПОРЫ И НАЦИОНАЛИЗМ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПРИМЕР КИТАЯ И ВЬЕТНАМА

Аннотация

В статье представлены результаты исследования, посвященного изучению влияния евразийской системы дуг нестабильности на территориальные споры в Южно-Китайском море (ЮКМ), а также воздействию этих факторов на развитие внутривнутриполитической ситуации во Вьетнаме. В сложившейся ситуации сценарий опоры на США представляется рискованным для Ханоя, поскольку следование стратегию «опираясь на дальнего, противостоять ближнему» создает угрозу стабильности власти в Ханое.

Ключевые слова: Вьетнам, стратегемы, территориальные споры, Южно-Китайское море, проблемы международной и региональной безопасности.

Хусаинов О.Б.,¹ Горшунова Е.В.¹

¹халықаралық құқық профессор Сорбонна-Қазақстан институты
Абай атындағы ҚазҰПУ

¹халықаралық құқық мамандығының 1-курс студенті Сорбонна-Қазақстан институты
Абай атындағы ҚазҰПУ Алматы қ., Қазақстан

ТЕРРИТОРИАЛЫҚ ДАУЛАР ЖӘНЕ ҰЛТШЫЛДЫҚ: ҚЫТАЙ МЕН ВЬЕТНАМНЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ ЖАҒДАЙЫ

Аңдатпа

Мақалада тұрақсыздық доғаларының еуразиялық жүйесінің Оңтүстік Қытай теңізіндегі (ШҚ) аумақтық дауларға әсері, сондай-ақ осы факторлардың Қазақстандағы ішкі саяси жағдайдың дамуына әсері туралы зерттеу нәтижелері берілген. Қазіргі жағдайда Америка Құрама Штаттарына арқа сүйеу сценарийі Ханой үшін қауіпті болып көрінеді, өйткені «алысқа сүйеніп, жақынға қарсы тұру» стратегиясын ұстану Ханойдағы билік тұрақтылығына қауіп төндіреді.

Түйінді сөздер: Вьетнам, стратегиялар, аумақтық даулар, Оңтүстік Қытай теңізі, халықаралық және аймақтық қауіпсіздік мәселелері.

Khussainov O.B.,¹ Gorshunova Y.V.¹

¹Professor of the Department of International Law of the Sorbonne-Kazakhstan Institute
KazNPU named after Abay, Honored Diplomat of the Republic of Kazakhstan

¹1st year graduate student specialty International Law Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai
KazNPU Almaty, Kazakhstan

TERRITORIAL DISPUTES AND NATIONALISM: A COMPARATIVE CASE STUDY OF CHINA AND VIETNAM

Abstract

The article presents the results of a study devoted to a large study of the Eurasian fire safety system in territorial disputes in the South China Sea (SCS), as well as the fact that the development of the

internal political situation in Vietnam is felt here. In the current situation, US assumptions suggest risks for Hanoi, as the investigation of the stratagem “leaning on the far, following the near” suggests an increased consumption of body weight in Hanoi.

Keywords: Vietnam, stratagems, territorial disputes, South China Sea, problems of international and regional security.

Мощные антияпонские протесты, имевшие место в основных городах Китая в конце лета 2012 г., привлекли значительное внимание исследователей национализма в автократиях. В этом же духе антикитайские протесты в мае 2014 года, переросшие в насильственные беспорядки в Южном Вьетнаме, вызвали широкий спектр интерпретаций. Ученые пытались понять и объяснить, какие факторы вызвали эти особенно сильные проявления национализма. Более того, эти демонстрации антииностранного национализма материализовались на фоне меняющихся геополитических условий в Восточной Азии. Китай становится все более напористым в своей внешней политике, особенно в отношении морского территориального суверенитета в Восточном и Южно-Китайском морях. Вьетнам сделал значительный сдвиг в сторону политики альянса, чтобы противостоять напористости и военному превосходству Китая. Действительно, как дерзкий претендент на морскую территорию в Южно-Китайском море, Ханой стремился укрепить свое военное партнерство и партнерство в сфере безопасности с Филиппинами, Японией и США. Одновременность более сильного выражения национализма и большей напористости во внешней политике побудила ученых перейти от реальной политики к более ориентированным на внутренние дела объяснениям внешней политики, сосредоточив внимание на национализме как на центральном факторе. [2]

Любой анализ региональной безопасности в Восточной Азии требует более глубокого понимания того, чем обусловлены проявления национализма в Китае и Вьетнаме. По сути, сам национализм слился с геополитическим мышлением. «Геополитический» национализм уподобляет государство живому организму, которому для развития и функционирования требуется собственное геополитическое пространство. Этот подход рассматривает национальный интерес и, следовательно, национализм как территориализацию пространства. Для вьетнамских и китайских лидеров территориальные споры стали испытанием национальной гордости; отсутствие напористости может нанести политический ущерб. Таким образом, геополитизация национализма предполагает, что роль территориальных споров является основным фактором проявления национализма в Китае и Вьетнаме.

Вместо того, чтобы отказываться от предыдущих теорий о проявлениях национализма в автократиях, эта статья объединяет эти теории в своем фокусе на контексте. Акцент на территориальных спорах как обуславливающим факторе национализма будет сделан с помощью аналитической структуры, построенной на структурных характеристиках Китая и Вьетнама. Используя анализ дискурса, в рамках этой структуры будут рассмотрены два территориальных спора Китая и два территориальных спора Вьетнама в отношении наборов критериев, относящихся к проявлениям национализма. Таким образом, структура вносит свой вклад в область национализма в автократиях, исследуя, как территориальные споры влияют на проявления национализма, а не наоборот. Выдвинутая здесь гипотеза состоит в том, что проявления национализма в Китае и Вьетнаме чувствительны к рассматриваемому спору.

Теоретические основы

Чтобы понять, что вызывает различия в проявлениях национализма в автократиях, предлагается исследовать случаи Китая и Вьетнама и создать аналитическую основу для различных проявлений национализма в автократиях. Структурное сходство между Китаем и Вьетнамом можно разделить на три направления: общественные институты, тип режима и историческое сознание.

Китай и Вьетнам имеют схожие социальные институты, проистекающие из их общего традиционного наследия. Почти непрерывное господство Китая во Вьетнаме (111 г. до н.э. – 938 г. и 1407–1427 гг.) привело к тому, что вьетнамская цивилизация стала сильно

китаизированной (Womack 2006: 11–12). [1] Прогрессивные и радикальные движения со схожими целями, идеологиями и методами возникли в обеих странах в 20 веке. Китай служил самым важным ориентиром для вьетнамской политики, особенно когда речь шла о революции и реформах. Таким образом, обе страны также предприняли аналогичные действия по открытию своей экономики для остального мира после десятилетий изоляционизма при радикальных коммунистических режимах. Это позволило Китаю и Вьетнаму присоединиться к эпохе глобализации и стать крупными игроками (Womack 2006: 11–12). В результате их давнего сходства социальных институтов в настоящее время они имеют схожие типы режимов. В соответствии с их выбором в качестве тематических исследований для объяснения проявлений национализма в автократиях, и Китай, и Вьетнам имеют автократические режимы. Все ветви власти сосредоточены в руках соответствующих лидеров коммунистических партий, Си Цзиньпина в Пекине и Нгуен Фу Чонга в Ханое. Коммунистическая партия Китая (КПК) и Коммунистическая партия Вьетнама (КПВ) не сталкиваются с оппозицией и не проводят демократических выборов.[1]

Наконец, будь то на правительственном или народном уровне, Китай и Вьетнам придерживаются националистического дискурса с прочно укоренившимся историческим нарративом. Китай сильно гордится своей древней цивилизацией, имперским величием и конфуцианской идеологией. Прославление китайского исторического величия иллюстрируется стремительным ростом количества и популярности телесериалов, таких как «Алые сердца» или «Династия Кан», рассказывающих истории о мудрых императорах. Точно так же непреодолимое чувство гордости возникает, когда речь заходит об испытаниях, с которыми вьетнамскому народу пришлось столкнуться на протяжении всей истории. Действительно, Вьетнам смог сохранить свое внутреннее равновесие, подчиняясь притеснениям со стороны более могущественных врагов, будь то Китай, Франция или Соединенные Штаты. Те, кто рисковал смертью, чтобы спасти нацию от господства, считаются национальными освободителями и героями (Womack 2006: 62–64). [2] Однако среди этих образов гордости и китайские, и вьетнамские исторические нарративы также подвержены травме войны и иностранного вторжения. Хотя Китай и Вьетнам являются такими же жертвами западного империализма, их повествование о виктимизации также связано с вторжениями региональных врагов. Вьетнамцы уже давно страдают от рук своего гигантского северного соседа, Китая. Что касается китайцев, то память об ужасающих разрушениях и страданиях, причиненных японской армией во время оккупации Китая (1931–1945 гг.), до сих пор тяжела (Womack 2006: 25). Следовательно, исторический нарратив китайского и вьетнамского националистического дискурса можно разделить на постоянно сменяющие друг друга нарративы виктимизации и нарративы гордости.

Исторический нарратив присутствует в любом исследовании китайского или вьетнамского национализма. Историческое сознание составляет неотъемлемую часть построения китайского национализма и проистекает из построения как сверху вниз, так и снизу вверх. Сочетание кампании КПК по патриотическому воспитанию и общественного мнения китайских пользователей сети создает чрезвычайно сильный исторический нарратив китайского национализма. Как и в Китае, исторический нарратив во вьетнамском национализме подкрепляется конструкциями как «сверху вниз», так и «снизу вверх».

Таким образом, проявления национализма в Китае и Вьетнаме обусловлены аллюзиями на историю, а также их общественными институтами и типами режимов.

Территориальные споры Китая и Вьетнама

Китайско-вьетнамский территориальный спор в Южно-Китайском море, или Восточном море, как его называют вьетнамцы, сосредоточен вокруг двух архипелагов: Парасельских островов (Сиша по-китайски и Хоангша по-вьетнамски) и островов Спратли (Наньша по-китайски и Чыонг Са на вьетнамском языке). В 2009 году Китай представил вербальную ноту Организации Объединенных Наций (ООН) в ответ на совместно представленную Вьетнамом и Малайзией ноту протеста против претензий Китая. В вербальной ноте Китая ООН говорится,

что он обладает «неоспоримым суверенитетом над островами в Южно-Китайском море и прилегающих водах, а также правами суверенитета и юрисдикцией над соответствующими водами, а также над их недрами». [3]

Претензии Китая на морскую территорию, расположенную в пределах его девятипунктирной линии, позволили ему предпринять напористые действия в Южно-Китайском море, будь то патрулирование его береговой охраной в спорных водах или глубоководные буровые работы. 1 мая 2014 года Китайская национальная морская нефтяная корпорация (CNOOC) развернула гигантскую глубоководную буровую установку Haiyang Shiyou 981 (HYSY 981) в водах к югу от Парасельских островов для проведения серии испытаний. Это вызвало резкую критику со стороны Ханоя и насилие в отношении китайских граждан во Вьетнаме. В январе 2016 года Китай снова продемонстрировал свои претензии на этот район, разместив HYSY 981 недалеко от Тонкинского залива, морской территории, на которую также претендует Вьетнам.

Спор Китая с Японией в Восточно-Китайском море сосредоточен вокруг небольшой группы обитаемых островов, которые китайцы называют Дяоюйдао, а японцы — Сэнкаку. Напряженность между двумя странами была в значительной степени вызвана покупкой Токио трех из пяти основных островов в сентябре 2012 года, что, по-видимому, было сделано для того, чтобы помешать их приобретению ультранационалистически настроенным правым японским политиком. Пекин обвинил Токио в нарушении негласного соглашения об отложении территориального спора и начал направлять свою береговую охрану для патрулирования оспариваемых вод. Начала формироваться схема потенциально опасных взаимодействий китайских и японских военно-воздушных и военно-морских кораблей над территориальным воздушным пространством и водами островов. В декабре 2012 г. напряженность едва не переросла в вооруженный конфликт, когда военно-воздушные силы двух стран столкнулись (Smith 2013: 1–2). В ноябре 2013 г. правительство Китая объявило о создании идентификационной зоны противовоздушной обороны (ADIZ), которая пересекается с воздушным пространством Южной Кореи, Тайваня и Японии. В частности, ПВО Китая включает территориальное воздушное пространство над островами Сэнкаку/Дяоюйдао, что, так сказать, поднимает его территориальные претензии в Восточно-Китайском море на более высокий уровень и провоцирует новый рост напряженности в отношениях между Китаем и Японией.

По данным министерства национальной обороны Китая, граница зоны была установлена в целях защиты суверенитета Китая над территорией в соответствии с китайским законодательством и международной практикой. После некоторого застоя напряженности в Восточном Китае японская береговая охрана сообщила в конце декабря 2015 г., что Китай направил военное судно к спорным островам, что является острым напоминанием о том, что напряженность в этом районе остается высокой (Tiezzi 2016). Китай снова вошел в спорные воды в январе 2016 года, продемонстрировав, что он поддерживает свои претензии на морскую территорию, окружающую острова Сэнкаку/Дяоюйдао.

Типологии национализма по территориальному спору

Первый спор, спор Китая с Вьетнамом по поводу морской территории в Южно-Китайском море, относится к «типу спора 1»; то есть спор с традиционно более слабым соперником. Китай опубликовал ряд официальных заявлений, документов, речей и письменных отчетов о пресс-конференциях, касающихся его претензий в Южно-Китайском море. В ответ на обвинения Вьетнама в адрес Китая за развертывание гигантской нефтяной вышки HYSY 981 в водах к югу от Парасельских островов министерство иностранных дел Китая яростно защищало права CNOOC на выполнение работ вокруг Парасельских островов и осуждало вмешательство вьетнамских патрульных кораблей. Кроме того, китайские государственные СМИ широко освещали подробности актов насилия, имевших место в мае 2014 г. против граждан Китая во Вьетнаме. [4]

Дискурс, выдвинутый Министерством иностранных дел Китая, кажется острым и приверженным его позиции по морскому территориальному спору с Вьетнамом. Как и ожидалось, дискурс, просматриваемый в государственных СМИ, хорошо согласуется с заявлениями Министерства иностранных дел. Таким образом, можно сделать вывод, что официальная дискуссия о морском территориальном споре с Вьетнамом является горячей. Теперь возникает вопрос, содержит ли он антииностранный нарратив и содержит ли он угрозы насилем. Ни в каких источниках официального дискурса не было сделано никаких оскорбительных обобщений против Вьетнама. Интервью с гражданами Китая лишь выражают их облегчение в связи с тем, что они избежали насилия, и не содержат комментариев, предполагающих ненависть к вьетнамскому народу. Труднее понять, включает ли официальный дискурс угрозы насилия, среди заявлений о том, что Китай примет «все необходимые меры для защиты национального суверенитета, морских прав и интересов» (Министерство иностранных дел. Однако заявления Китая прямо не угрожают Вьетнаму военной интервенцией. Похоже, что Китай просто подталкивает Вьетнам к тому, чтобы он напомнил ему о своих претензиях, а не использует военную силу, чтобы заставить его признать суверенитет Китая над спорной территорией. В официальном дискурсе было очень мало исторических упоминаний о споре Китая с Вьетнамом из-за территории в Южно-Китайском море.

Поскольку морские территориальные споры в Южном и Восточно-Китайском морях очень близки китайцам, эта тема активно обсуждается в социальных сетях и на онлайн-форумах. Например, на Sina Weibo гнев и тревога выражались в связи с антикитайскими беспорядками во Вьетнаме в мае 2014 года. Эмоции также накалялись на «Форуме сильной нации» (SNF) в People's Daily. Многие сообщения продемонстрировали их замешательство по поводу ситуации с вариациями на вопрос «Что делают вьетнамцы?» появляется во многих сообщениях на форуме. Дискурс, присутствующий в неофициальных источниках, единодушно поддерживает сохранение позиции Китая в споре и передает ощущение важности проблемы. Более того, в отличие от официального дискурса по этому спору, в социальных сетях и онлайн-форумах присутствует сильный антивьетнамский нарратив. Многие пользователи Sina Weibo применяли расовый эпитет *guizi*, что означает «дьявол», по отношению к людям вьетнамской национальности. SNF также показывает использование термина «дьявол» для описания вьетнамцев, причем в одном сообщении утверждается, что «Китай должен схватить и наказать иностранных дьяволов, которые незаконно посягают на суверенитет Китая над морской территорией или подрывают его». Помимо содержания антиинострannого нарратива, неофициальный дискурс включает в себя значительное количество насилия. Лексика, используемая в сообщениях на SinaWeibo и SNF, особенно агрессивна и неоднократно призывает к большей напористости со стороны китайских лидеров. [5] Что же касается отсылок к истории, то они повсеместны в неофициальном дискурсе. Пользователи Sina Weibo часто ссылаются на китайско-вьетнамскую войну 1979 года в своих призывах к Китаю начать войну с Вьетнамом из-за его неоднократного отказа от суверенитета Китая над Парасельскими островами и островами Спратли и насилия, совершенного против китайских граждан в мае 2014 года. Сообщения на SNF призывают Вьетнам помнить о своей войне против США. Помимо «военных жертв Китая во имя Вьетнама», Вьетнама как «вассального государства» и военной неполноценности Вьетнама по сравнению с Китаем — другие темы, часто упоминаемые в неофициальном дискурсе. Эти исторические ссылки вызывают чувство гордости. Китай считает себя морально выше Вьетнама. Помимо обвинений в том, что вьетнамцы неблагодарны Китаю за его услуги во время войны во Вьетнаме, в дискурсе нет различимого повествования о виктимизации. [6]

Несмотря на активную официальную и неофициальную дискуссию о споре с Вьетнамом из-за морской территории в Южно-Китайском море, в Китае не было уличных протестов по этому поводу. Невозможно сказать, были ли они подавлены в зародыше китайским государством или просто не хватило общественного возмущения, чтобы организовать протест. Что можно сказать с уверенностью, так это то, что такого рода споры не привели к эскалации проявлений национализма до такого уровня интенсивности. Если бы неофициальные источники национализма захотели нагнетать свои проявления национализма для этого спора до такой

интенсивности, это означало бы, что такое желание не было удовлетворено на официальном уровне.

Второй спор, спор Китая с Японией из-за морской территории в Восточно-Китайском море, является спором типа 2; то есть спор с соперником, относительная сила которого менялась на протяжении всей истории.

В сентябре 2012 г., когда напряженность в отношениях между двумя странами была вызвана покупкой Токио трех из пяти основных островов, Министерство иностранных дел Китая поспешило осудить этот шаг. Китайские государственные СМИ систематически сообщали о заявлениях правительства по мере того, как события и эскалации в Восточно-Китайском море разворачивались на протяжении многих лет. Во всех сообщениях Синьхуа и Жэньминь жибао по этому вопросу подробно рассказывается о незаконных действиях, совершенных Японией при национализации островов. Поэтому официальная дискуссия по этому спору явно носит бурный характер. Однако, как и в случае со спором с Вьетнамом из-за морской территории в Южно-Китайском море, официальный дискурс избегает каких-либо резких нарративов с ксенофобным подтекстом, хотя и содержит элементы насилия. Внимательное изучение официального дискурса выявляет чувство готовности к военному вмешательству в случае необходимости (другой вопрос, сделает ли это Пекин на самом деле). В частности, тот факт, что Китай поддержал свое право направить вооруженное судно в спорные воды, подчеркивает элементы насилия в официальном дискурсе, касающемся спора. [7]

Спор Китая с Японией из-за морской территории в Восточно-Китайском море — спор с соперником, относительная сила которого менялась на протяжении всей истории, — вызывает сильный дискурс как на официальном, так и на неофициальном уровне. Тот факт, что протесты были разрешены, свидетельствует о молчаливом согласии китайского государства с тем, что проявления национализма заслуживают такой эскалации.

Вывод

Из вышеприведенного анализа можно сделать вывод, что проявления национализма в автократиях, таких как Китай и Вьетнам, чувствительны к контексту, который их вызывает. И Китай, и Вьетнам порождают разные типологии национализма от одного территориального спора к другому. Это указывает на то, что контекст является обуславливающим фактором и заслуживает большего внимания при изучении национализма в автократиях. Структурные характеристики не дают достаточного объяснения различиям в проявлениях национализма. Таким образом, эта статья опирается на существующую литературу о национализме в автократиях и направлена на дальнейшее расширение области за счет учета роли территориальных споров в иницировании различных типологий национализма.

Акцент на территориальных спорах как обуславливающем факторе национализма был сделан путем выделения различий в проявлениях национализма в Китае и Вьетнаме по территориальным спорам. Аналитическая структура, изложенная выше, показывает, что типологии национализма варьируются от одного спора к другому. Выражения национализма обостряются до такого уровня интенсивности только в спорах с соперником, чья относительная сила менялась на протяжении истории или когда соперник традиционно сильнее. Тем не менее, вопрос о том, порождает ли тип спора фиксированную типологию национализма, не столь очевиден, как наблюдение о том, что проявления национализма чувствительны к рассматриваемому спору. Следовательно, можно с уверенностью заключить, что контекст, окружающий конкретный спор, создает отчетливую типологию национализма.

Почему территориальные споры с традиционно более сильными соперниками или с соперником, относительная сила которого менялась на протяжении истории, порождают более интенсивные типологии национализма с перерастанием в публичные протесты? Ответ на этот вопрос будет иметь глубокие последствия для сферы международных отношений и международного права. Сильный национализм может спровоцировать эскалацию территориального спора до опасного уровня и риск возникновения вооруженного конфликта, вызванного ошибками, недопониманием или неправильным восприятием. Таким образом, акцент в этой статье на контексте, вызывающем проявления национализма, не исключает релевантности структурных характеристик как обуславливающих факторов национализма в

автократиях. Подобно общественным институтам, типу режима и историческому сознанию, контекст также является определяющим фактором национализма в Китае и Вьетнаме. Будущие исследования, направленные на создание аналитической основы для типологий национализма в автократиях, должны включать как можно больше обуславливающих факторов, чтобы построить прочную основу потенциальных типологий национализма в автократиях.

Список использованных источников:

1. Brzezinski Z. (1997). *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books.
2. До Минь Као. Вьетнам и Южно-Китайское море: обстановка и тенденции // Вьетнамские исследования. 2015, № 5, с. 138-160. (Do Minh Cao. 2015. *Vietnam and the South China Sea: disposition and trends // Vietnamese studies*. № 5) (In Russ.)
3. Sun Tzu. *The Art of War* (In Chin.) – <https://ctext.org/art-of-war> (accessed 20.11.2018)
4. Huang, J. (2012), *Diaoyu Islands Demonstrator Severally Injured Japanese Car Owner, Caught by Police*, in: *ChinaHush*, online: <www.chinahush.com/2012/10/05/diaoyu-islands-demonstrator-severally-injured-japanese-car-owner-caught-by-police/> (18 May 2016).
5. Path, K. (2011), *The Sino-Vietnamese Dispute over Territorial Claims, 1974–1978: Vietnamese Nationalism and its Consequences*, in: *International Journal of Asian Studies*, 8, 2, 189–220.
6. Smith, S. A. (2013), *A Sino-Japanese Clash in the East China Sea*, in: *Council on Foreign Relations (CFR, Contingency Planning Memorandum)*, 18, online: <www.cfr.org/japan/sino-japanese-clash-east-china-sea/p30504> (10 May 2016).
7. Womack, B. (2006), *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*, Cambridge/New York: Cambridge University Press.

МРНТИ 10.87.85

Шалкарова И.А.¹, Богданова В.О.¹

¹ кандидат юридических наук, доцент института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая
¹магистрант 1 курса специальности международное право института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая
г.Алматы, Казахстан

ЗАЩИТА ПРАВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ: РЕАЛИИ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Аннотация

В данной статье рассматривается сфера защиты прав интеллектуальной собственности на международной арене. Приведены основополагающие документы и институты, положившие начало механизмам защиты прав интеллектуальной собственности. Описывается значение приведения национального законодательства к международным стандартам в контексте Всемирной Торговой Организации и Евразийского экономического союза. Влияние защиты прав интеллектуальной собственности на положение страны в мире. Кратко изложен порядок рассмотрения споров о правах интеллектуальной собственности в рамках Всемирной Торговой Организации. Предлагается обозначить трехуровневую систему защиты прав интеллектуальной собственности – международный, региональный, национальный. Поднимается проблема о сохранении на протяжении многих лет ведущих позиций среди проблем прав интеллектуальной собственности нелегальное распространение продуктов интеллектуальной собственности через всемирную сеть Интернет. Рассматриваются положения Договора о Евразийском экономическом союзе, посвященные интеллектуальной собственности. Определяется соответствие основополагающих международных договоров современным реалиям. Приводятся статистические данные International Property Rights Index, по которым можно отследить положение и динамику уровня защиты прав интеллектуальной собственности в Республике Казахстан и других странах. К теоретическому материалу

предлагается практика разрешения споров о праве интеллектуальной собственности в Республике Казахстан.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, авторское право, экономическая интеграция, международное сотрудничество, индекс защиты прав интеллектуальной собственности.

Шалкарова И.А.¹, Богданова В.О.¹

*¹заң ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы ҚазҰПУ
Сорбонна-Қазақстан институтының доценті*

*¹Абай атындағы ҚазҰПУ Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық құқық
мамандығының I курс магистранты*

ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ШЫНДЫҚТАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада халықаралық аренада зияткерлік меншік құқықтарын қорғау саласы қарастырылады. Зияткерлік меншік құқықтарын қорғау тетіктерінің негізін қалаған іргелі құжаттар мен институттар келтірілген. Дүниежүзілік сауда ұйымы мен Еуразиялық экономикалық одақ жағдайында ұлттық заңнаманы халықаралық стандарттарға жеткізудің маңыздылығы сипатталған. Зияткерлік меншік құқықтарын қорғаудың елдің әлемдегі жағдайына әсері. Дүниежүзілік сауда ұйымы шеңберінде зияткерлік меншік құқықтарына қатысты дауларды қарау тәртібі қысқаша көрсетілген. Зияткерлік меншік құқықтарын қорғаудың үш деңгейлі жүйесін – халықаралық, аймақтық, ұлттық белгілеу ұсынылады. Зияткерлік меншік құқығы, зияткерлік меншік өнімін дүниежүзілік желі арқылы заңсыз тарату мәселелерінің арасында көп жылдар бойы жетекші орындарды сақтау мәселесі көтерілуде. Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың зияткерлік меншікке арналған ережелері қарастырылады. Негізгі халықаралық шарттардың қазіргі заманғы шындыққа сәйкестігі айқындалды. Қазақстан Республикасындағы және басқа елдердегі зияткерлік меншік құқықтарын қорғау деңгейінің позициясы мен серпінін қадағалауға болатын Халықаралық меншік құқығы индексінің статистикалық деректері келтірілген. Теориялық материалға Қазақстан Республикасында зияткерлік меншік құқықтарына қатысты дауларды шешу тәжірибесі ұсынылады.

Түйін сөздер: зияткерлік меншік, авторлық құқық, экономикалық интеграция, халықаралық ынтымақтастық, зияткерлік меншік құқықтарын қорғау индексі.

Shalkarova I.A.¹, Bogdanova V.O.¹

¹candidate of legal sciences, docent of the Sorbonne-Kazakhstan Institute of KazNPU named after Abay

*¹1st year undergraduate of the specialty international law of the Sorbonne-Kazakhstan Institute of KazNPU named after Abay
KazNPU named after Abay, Institute Sorbonne- Kazakhstan
Almaty, Kazakhstan*

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS: REALITIES OF INTERNATIONAL COOPERATION

Abstract

This article discusses the scope of protection of intellectual property rights in the international arena. The fundamental documents and institutions that laid the foundation for the mechanisms for protecting intellectual property rights are given. The importance of bringing national legislation to international standards in the context of the World Trade Organization and the Eurasian Economic Union is described. The impact of the protection of intellectual property rights on the position of the

country in the world. The order of consideration of disputes on intellectual property rights within the framework of the World Trade Organization is briefly outlined. It is proposed to designate a three-level system of protection of intellectual property rights - international, regional, national. The problem of maintaining for many years the leading positions among the problems of intellectual property rights, the illegal distribution of intellectual property products through the World Wide Web, is being raised. The provisions of the Treaty on the Eurasian Economic Union devoted to intellectual property are considered. The compliance of the fundamental international treaties with modern realities is determined. Statistical data of the International Property Rights Index are given, which can be used to track the position and dynamics of the level of protection of intellectual property rights in the Republic of Kazakhstan and other countries. To the theoretical material, the practice of resolving disputes about intellectual property rights in the Republic of Kazakhstan is proposed.

Key words: intellectual property, copyright, economic integration, international cooperation, intellectual property rights protection index.

30 ноября 2022 года исполняется 7 лет с момента становления Республики Казахстан участником Всемирной Торговой Организации, участники которой должны соответствовать определенной системе правил и норм. Так, на протяжении девятнадцати лет Республика Казахстан планомерно двигалась к членству во Всемирной Торговой Организации, путем двустороннего и многостороннего сотрудничества, а также постепенного приведения национального законодательства к международным стандартам, правилам и нормам. Таким образом, на сегодняшний день законодательство Республики Казахстан уже достигло соответствия ВТО и продолжает совершенствоваться на международной арене.

Одним из важнейших документов Всемирной Торговой Организации является Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности. Все страны-участники Всемирной Торговой Организации должны строго соблюдать и соответствовать на законодательном уровне положениям данного соглашения. Особенность Соглашения по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности состоит в наличии алгоритма урегулирования споров и защитном механизме прав интеллектуальной собственности [1]. Еще при принятии Стратегического плана Министерства Юстиции Республики Казахстан на 2011-2015 годы было отмечено, что для формирования нового экономического пространства одним из основополагающих документов должно стать Соглашение о единых принципах охраны и защиты прав интеллектуальной собственности.

Положение страны в мире определяется ее механизмами защиты установленных прав и право интеллектуальной собственности не исключение. Развитие науки и культуры, искусства и литературы не будет существовать там, где нет соответствующей защиты и правового регулирования данной области.

Международное сотрудничество с целью международной охраны и защиты прав интеллектуальной собственности регламентируется нормами международного публичного права. Основные международные многосторонние документы, положившие начало в данной области – Бернская Конвенция по охране литературных и художественных произведений 1886 года, Женевская конвенция об авторском праве 1952 года.

Как отмечалось ранее, национальное законодательство Республики Казахстан приводится к соответствию международным стандартам, таким же путем движется Российская Федерация. Республика Казахстан и Российская Федерация получили членство в Евразийском экономическом союзе и Всемирной Торговой Организации, тем самым, государственные подходы данных стран сочетают в себе современные образцы и стандарты международного права.

При развитии экономической интеграции отдельное место занимает проблема интеллектуальной собственности, в связи с чем, широкими полномочиями по координации действий защиты прав интеллектуальной собственности наделена Евразийская экономическая комиссия, в соответствии со статьями 3 и 5 Договора о координации действий по защите прав

на объекты интеллектуальной собственности от 8 сентября 2015 года [2]. Заключение международных договоров все еще остается основным решением проблем в сфере соблюдения и защиты прав собственности.

Как известно, страны-участники Евразийского экономического союза – Киргизская Республика, Республика Армения, Российская Федерация и Республика Казахстан параллельно состоят и в членстве во Всемирной Торговой Организации. По вопросам и спорам соблюдения и защиты прав интеллектуальной собственности в рамках Всемирной Торговой Организации осуществляет свою деятельность Совет по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности, основной задачей которого является сохранение баланса прав и обязанностей. Документом, регламентирующим отношения в данной сфере, является Договоренность о правилах и процедурах, регулирующих разрешение споров от 15 апреля 1994 года [3], которая основывается на принципах и процедурах гражданского и административного права.

Порядок рассмотрения споров в рамках Всемирной Торговой Организации можно представить следующим образом:

- Консультации;
- Рассмотрение спора третейской группой;
- Рассмотрение спора апелляционным органом;
- Рассмотрение спора арбитражем;
- Решение органа по разрешению споров [4].

Можно обозначить трехуровневую правовую систему защиты прав интеллектуальной собственности: международный уровень – Соглашение по торговым аспектам интеллектуальной собственности; региональный уровень – договоры стран-членов Евразийского экономического союза, решения евразийской экономической комиссии, Гражданский кодекс для Содружества Независимых Государств (раздел V посвящен праву интеллектуальной собственности); национальный уровень – национальное законодательство Республики Казахстан, Российской Федерации и других членов организаций. Однако, если рассматривать систематизацию и интеграцию в области защиты прав интеллектуальной собственности на постсоветском пространстве, стоит подчеркнуть, что Республика Беларусь участник Евразийского экономического союза, но не состоит в членстве Всемирной Торговой Организации, что существенно затрудняет интеграционные процессы в данной сфере.

На протяжении многих лет не теряет ведущие позиции среди проблем прав интеллектуальной собственности нелегальное распространение продуктов интеллектуальной собственности через всемирную сеть Интернет. Всем известные «пиратские» копии доступны всем пользователям сети Интернет, а у законных владельцев практически отсутствуют какие-либо механизмы защиты своих произведений. Следует отметить, что основополагающие международные документы в сфере защиты прав собственности, такие как Парижская Конвенция об охране промышленной собственности от 20 марта 1883, Бернская Конвенция об охране литературных и художественных произведений от 9 сентября 1886 года и даже Евразийская Патентная Конвенция от 9 сентября 1994 года не актуальны при решении рассматриваемой проблемы в силу времени, когда цифровые технологии и сеть интернет не были широко распространены или отсутствовали вовсе.

В рамках Договора о Евразийском экономическом союзе вопросы интеллектуальной собственности регламентируются разделом XXIII ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ. Рассматриваемая насущная проблема «пиратства» в сети Интернет нашла свое отражение в основных направлениях сотрудничества государств-членов Евразийского экономического союза. Так, в соответствии с подпунктом 5) и подпунктом 7) пункта 2. статьи 89 Договора о Евразийском экономическом союзе основные направления: «5) обеспечение защиты прав на объекты интеллектуальной собственности, в том числе в сети Интернет; 7) осуществление скоординированных мер, направленных на предотвращение и пресечение оборота контрафактной продукции» [5]. В то же время, согласно пункту 3 статьи 90 Договора

о Евразийском экономическом союзе среди международных договоров на которых основываются государства-участники выше упомянутая Бернская Конвенция, Будапештский договор о международном признании депонирования микроорганизмов для целей патентной процедуры от 28 апреля 1977 года, Договор Всемирной Организации интеллектуальной собственности по авторскому праву от 20 декабря 1996 года, Договор о патентном праве от 1 июня 2000 года, Договор о патентной кооперации от 19 июня 1970 года, Конвенция об охране интересов производителей фонограмм и от незаконного воспроизводства их фонограмм от 29 октября 1971 года, Мадридское соглашение о международной регистрации знаков от 14 апреля 1891 года, Международная Конвенция об охране прав исполнителей, изготовителей фонограмм и вещательных организаций от 26 октября 1961 года, Парижская Конвенция по охране промышленной собственности от 20 марта 1883, Сингапурский Договор о законах по товарным знакам от 27 марта 2006 года [5]. Данный перечень приведен с целью обращения внимания на даты принятия и устаревшие обозначения, иными словами, утратившими свою актуальность на сегодняшний день, не соответствующие современным реалиям и проблемам защиты прав интеллектуальной собственности.

Если обратиться к данным International Property Rights Index можно заметить индекс защиты прав собственности в Республике Казахстан относительно других стран [6].

Рейтинг стран по уровню защиты прав собственности. 2020						
	Армения	Молдова	Россия	Азербайджан	Казахстан	Украина
Всего	5,0	4,3	5,0	5,3	5,0	4,5
Правовые и политические	4,7	3,7	3,7	4,4	4,6	3,1
Судебная независимость	4,9	2,1	3,7	6,1	4,9	3,3
Верховенство закона	4,7	4,2	3,4	3,8	4,1	3,6
Контроль над коррупцией	4,3	3,5	3,3	3,3	4,0	3,3
Политическая стабильность	4,7	4,8	4,5	4,2	5,5	2,1
Защита физического имущества	7,0	6,1	5,9	7,2	6,5	5,8
Защита прав собственности	6,4	4,8	4,5	6,8	5,6	3,9
Регистрация собственности	9,8	9,8	9,6	9,9	9,9	9,5
Лёгкость доступа к кредитам	4,9	3,7	3,6	5,0	4,1	4,0
Защита прав интеллектуальной собственности	3,4	3,2	5,4	4,5	3,9	4,6
Восприятие защиты интеллектуальной собственности	5,4	4,7	4,7	7,0	5,2	3,9
Авторское право, пиратство	1,5	1,7	3,8	1,9	2,6	2,0

На основе данных International Property Rights Index Finprom.kz

В рейтинге стран по уровню защиты прав собственности 2020 Республика Казахстан занимает 85 место из 129, индекс составил 5,0 из которых: по защите прав интеллектуальной собственности - 3,9; по восприятию защиты интеллектуальной собственности - 5,2; авторское право и пиратство - 2,6. Finprom.kz сообщает, в сфере защиты прав интеллектуальной собственности и авторского права от пиратства среди стран СНГ лидирует Российская Федерация, а лучше всего в мире права собственности защищаются в Финляндии, Швейцарии и Сингапуре, хуже в Гаити [6].

В динамике можно отметить повышение позиций в рейтинге стран по уровню защиты прав собственности, за 2020 год – 85 место, 2019 год – 89 место, 2009 год - ввиду меньшего количества стран, вошедших в рейтинг, Республика Казахстан занимает 87 место, с показателем 4,1. Таким образом индекс Республики Казахстан с 2009 года увеличился с 4,1 до 5,006.

Представляет интерес подкрепить рассматриваемую проблему практикой разрешения споров о защите и восстановлении прав интеллектуальной собственности в Республике Казахстан. Два громких дела при участии Казахстанского общества по управлению правами интеллектуальной собственности. Одно из резонансных дел, длившееся около 2 лет, суть которого состоит в том, что компанией Alma TV в течение одного года якобы без согласия

правообладателя и выплат вознаграждения транслировалось 514 видеоклипов с музыкальных каналов MuzZone и MuzLife. В иске требовалась компенсация в размере 2,18 миллиардов тенге. Алматинский экономический суд в декабре 2017 года отказал в иске, а городской суд удовлетворил. Не согласившись с решением, Alma TV обратилась в Верховный суд, сообщает Informburo.kz. Кроме того, в Alma TV считают, что «судьи Верховного Суда полностью подтвердили их доводы о том, что истцы не представили доказательств неправомерного использования авторских прав или смежных прав» [7]. Аналогичная ситуация произошла между компанией Kcell и DL Construction, суть которого также заключалась в якобы неправомерном транслировании музыкальных клипов на канале MuzLife, который входил в пакет сервиса Mobi TV от Kcell. Особенностью данного спора является сумма взыскания в размере более 672 миллионов тенге, «таких сумм в качестве компенсации за несоблюдение авторских прав в Казахстане не начислялось никогда» [8].

Таким образом, рассматривая международное сотрудничество в сфере защиты прав интеллектуальной собственности можно отметить активное участие Республики Казахстан на международной арене. Наша республика чтит основополагающие документы и институты в рассматриваемой области, начиная как с Бернской и Парижской конвенций, так и участием во Всемирной организации интеллектуальной собственности, Всемирной Торговой Организации, Евразийском экономическом союзе, где защита прав интеллектуальной собственности занимает отдельное особенное место. При совершенствовании института защиты прав интеллектуальной собственности, конечно же, имеет место ряд факторов, замедляющих такое развитие, речь идет и о множественном составе, сложности источников международно-правового регулирования, международной и региональной интеграции. Источники права в сфере защиты прав интеллектуальной собственности должны быть ориентированы на новейшее мировое пространство. Процедура восстановления прав интеллектуальной собственности также требует упорядочения, отточки, в том числе урегулирование сроков, во избежание разрешения споров годами. Защита прав интеллектуальной собственности в рамках международной экономической интеграции базируется на международном сотрудничестве, где государства получают гарантии защиты прав интеллектуальной собственности посредством заключения соглашений.

Список использованных источников:

1. Информационный центр по вопросам вступления Казахстана в ВТО // <http://www.wto.kz/>
2. Постановление Правительства Республики Казахстан от 26 ноября 2015 года № 951 Об утверждении Договора о координации действий по защите прав на объекты интеллектуальной собственности от 8 сентября 2015 года. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1500000951>
3. Договоренность о правилах и процедурах, регулирующих разрешение споров (г. Марракеш, 15 апреля 1994 г.) https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1032313
4. Данилова Е.В. ВТО: регулирование торговли услугами // Государство и право. – 2015. - №10. – С.20-24.
5. Договор о Евразийском экономическом союзе (г. Астана, 29 мая 2014 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 29.05.2019 г.) https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31565247
6. Finprom.kz <https://finprom.kz/ru/article/v-rejtinge-po-urovnyu-zashity-prav-sobstvennosti-kazahstan-zanyal-85-e-mesto-iz-129>
7. Informburo.kz «Оператор кабельного телевидения выиграл двухлетний суд об авторских правах» 15.02.2015 <https://informburo.kz/novosti/operator-kabelnogo-televideniya-alma-tv-vyigral-dvuhletniy-sud-ob-avtorskih-pravah.html>
8. Informburo.kz «Суд обязал Kcell выплатить более полумиллиарда тенге за нарушение авторских прав. Как так получилось?» 18.07.2018 <https://informburo.kz/stati/sud-obyazal-kcell-vyplatit-bolee-polumilliarda-tenge-za-narushenie-avtorskih-prav-kak-tak-poluchilos.html>

Сабитова Ш.А.¹, Иманбаева А.А.¹

¹д.ф.н., профессор кафедрасы Международного права, Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

¹студентка 4 курса кафедрасы Международного права Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая

ПРАВА И СВОБОДЫ ЧЕЛОВЕКА В ВЕК ЦИФРОВИЗАЦИИ

Аннотация

Данная статья рассматривает национальные и международные правовые механизмы защиты персональных данных пользователей в цифровом пространстве, вопросы сохранения права человека на неприкосновенность частной жизни в условиях использования современных информационных технологий. В статье также дается определение цифровых прав, цифровизации и информационных технологий. Также нами была изучена национальная законодательная база в сфере цифровизации и был проведен анализ зарубежных нормативно-правовых актов о защите персональных данных.

Ключевые слова: право, цифровизация, права человека, неприкосновенность частной жизни, цифровые права, информационные технологии, цифровой Казахстан, Европейский Союз

Ш.А. Сабитова¹, А.А. Иманбаева¹

¹З.ғ.д, халықаралық құқық кафедрасының меңгерушісі, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 4 курс студенті

ЦИФРЛАНДЫРУ ҒАСЫРЫНДАҒЫ АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН БОСТАНДЫҚТАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада цифрлық кеңістіктегі пайдаланушылардың жеке деректерін қорғаудың ұлттық және халықаралық құқықтық тетіктері, заманауи ақпараттық технологияларды қолдану жағдайында адамның жеке өміріне қол сұғылмаушылық құқығын сақтау мәселелері қарастырылған. Мақалада сонымен қатар цифрлық құқықтар, цифрландыру және ақпараттық технологиялар туралы анықтама берілген. Сондай-ақ цифрландыру саласындағы ұлттық заңнамалық базаны зерделеп, дербес деректерді қорғау бойынша шетелдік нормативтік құқықтық актілерге талдау жасадық.

Түйін сөздер: құқық, цифрландыру, адам құқықтары, жеке өмірге қолсұғылмаушылық, цифрлық құқықтар, ақпараттық технологиялар, Цифрлық Қазақстан, Еуропалық Одақ

Sabitova Sh.A.¹, Imanbayeva A.A.¹

¹Ph.D, professor of the Department of International Law Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai Kazakh National Pedagogical University

¹4th year student of the "International Law" specialty of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai Kazakh National Pedagogical University

HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN THE DIGITAL AGE

Abstract

This article examines national and international legal mechanisms for protecting users' personal data in the digital space, issues of preserving the human right to privacy in the conditions of using modern information technologies. The article also defines digital rights, digitalization and information technologies. We also studied the national legislative framework in the field of digitalization and analyzed foreign legal acts on the protection of personal data.

Keywords: law, digitalization, human rights, privacy, digital rights, information technology, digital Kazakhstan, European Union

На данный момент общество переживает период больших социальных изменений, вызванный быстрым расширением инфраструктуры цифровой связи и высоким темпом развития цифровых технологий.

Цифровизация – глобальный процесс внедрения цифровых технологий во все сферы жизни современного общества: экономику, образование и науку, производство, культуру, а также государственное управление. Абсолютно привычными стали практически для каждого человека такие понятия, как “Интернет”, “социальные сети”, “искусственный интеллект” и “кибербезопасность”. Но не каждый задумывается о защите персональных данных в условиях использования современных цифровых технологий.

Информационные технологии изменили средства, с помощью которых права человека как осуществляются, так и нарушаются во всем мире. Интернет стал незаменимым инструментом для реализации целого ряда прав человека и ускорения экономического развития. Тем не менее, каждый день появляются новые примеры того, как цифровые технологии играют роль в подрыве прав человека – будь то блокировка доступа в Интернет, массовая утечка персональных данных тысяч пользователей или тотальный запрет социальных сетей. По этой причине основные права и свободы человека должны соблюдаться в цифровом пространстве точно также, как и в физическом мире.

Цифровые права – совокупность универсальных прав человека, включающая в себя право на доступ, использование, создание и публикацию цифровых произведений, использование компьютеров и коммуникационных сетей, а также доступ во Всемирную сеть Интернет.

Особую взволнованность вызывают вопросы о защите персональных данных пользователей и неприкосновенности частной жизни, использования современных технологий наблюдения, а также тема насилия и издевательств в Интернете. Согласно статье 18 Конституции Республики Казахстан: «Каждый имеет право на неприкосновенность частной жизни, личную и семейную тайну, защиту своей чести и достоинства. Каждый имеет право на тайну личных вкладов и сбережений, переписки, телефонных переговоров, почтовых, телеграфных и иных сообщений» [1]. Таким образом, конституционно закрепленное право на неприкосновенность частной жизни включает в себя также и защиту персональных данных, и возможность контролировать данную информацию в Интернете.

Таким образом, кибербезопасность в интернете и имеющаяся угроза киберпреступности приводят к необходимости совершенствования правового регулирования сбора и обработки персональных данных со стороны правительства Республики Казахстан.

Цифровые следы повсюду. Каждый раз, когда человек посещает веб-сайт, вводит данные своей банковской карты, регистрирует учетную запись, отправляет свой адрес электронной почты, заполняет онлайн-формы, размещает сообщения в социальных сетях или сохраняет изображения или документы в облачном хранилище, он передает персональную информацию в цифровое пространство. Но редко пользователь задумывается о том, кто, кроме предполагаемого получателя, получит или будет иметь доступ к предоставленной информации. Личная информация и персональные данные могут подвергаться некоторому риску, поскольку даже лучшие программы информационной безопасности не гарантированы на 100%.

«21» мая 2013 года был принят Закон Республики Казахстан «О персональных данных и их защите» № 94-V (далее – Закон о персональных данных), который значительно расширил нормативно-правовую базу, регулирующую отношения, связанные со сбором, обработкой и защитой персональных данных казахстанцев.

В соответствии со статьей 5 Закона о персональных данных, существует пять основных принципов, согласно которым на территории Республики Казахстан осуществляется сбор, обратка, хранение и защита персональных данных:

1. соблюдения конституционных прав и свобод человека и гражданина;
2. законности;
3. конфиденциальности персональных данных ограниченного доступа;
4. равенства прав субъектов, собственников и операторов;
5. обеспечения безопасности личности, общества и государства [2].

Также, в Уголовный кодекс Республики Казахстан с 2014г. введена глава 7 «Уголовные правонарушения в сфере информатизации и связи», в состав которой входят 9 новых правовых норм, посвященные установлению уголовной ответственности за правонарушения в сфере компьютерной информации [3]. Однако, настоящая глава не является полностью актуальной и не включает в себя все виды киберпреступлений, существующих на данный момент времени. Стоит также отметить, что ранее ответственность за компьютерные правонарушения уже была указана в Уголовном Кодексе Республики Казахстан в 1997 г. в статье 227 «Неправомерный доступ к компьютерной информации, создание, использование и распространение вредоносных программ для ЭВМ».

Следующим важным достижением в сфере развития цифровизации и информатизации в Республике Казахстан является утверждение в 2017г. Концепции кибербезопасности «Киберщит Казахстана», основной целью которой является достижение защищенности электронных информационных ресурсов, информационных систем и информационно-коммуникационной инфраструктуры от внешних и внутренних угроз [4]. В 2020 году Республика Казахстан заняла 31 место в Глобальном индексе кибербезопасности Международного Союза Электросвязи при ООН. Глобальный индекс кибербезопасности является основным показателем в сфере кибербезопасности в стратегических программах Республики Казахстан, таких как «Киберщит Казахстана» и «Цифровой Казахстан».

Следовательно, сегодня реализация политики информационной безопасности в Интернете и защита персональных данных граждан являются одними из приоритетных направлений в деятельности государства. Однако, несмотря на уже предпринятые правительством шаги для защиты личной информации в эпоху цифровых технологий, правительству и технологическим компаниям предстоит проделать еще большую работу в сфере цифровизации и кибербезопасности, так как современные технологии совершенствуются каждый день и необходим постоянный мониторинг ситуации для своевременного принятия решений для улучшения правовых механизмов защиты прав и свобод человека и гражданина.

Конфиденциальность и защита данных — это две взаимосвязанные проблемы управления Интернетом. неприкосновенность частной жизни является фундаментальным правом человека. Это признано во Всеобщей декларации прав человека, Международном пакте о гражданских и политических правах и во многих других международных и региональных конвенциях по правам человека. Назначение в июле 2015 года первого Специального докладчика ООН по вопросу о праве на неприкосновенность частной жизни в цифровую эпоху отражает растущую важность конфиденциальности в глобальной цифровой политике и признание необходимости решать вопросы прав на неприкосновенность частной жизни как на глобальном, так и на национальном уровнях.

Международный пакт о гражданских и политических правах (МПГПП) является основным глобальным правовым документом по защите частной жизни.

На региональном уровне основным документом по вопросам конфиденциальности и защиты данных в Европе является Общий регламент Европейского Союза по защите персональных данных (GDPR- General Data Protection Regulation), вступивший в силу «25» мая 2018 года [5]. Регламент является одним из самых строгих законов о конфиденциальности и безопасности в мире. Несмотря на то, что он был разработан и принят Европейским союзом (ЕС), он налагает обязательства на организации в любом месте, если они нацелены или собирают данные, связанные с людьми в ЕС. GDPR налагает суровые штрафы на тех, кто нарушает его стандарты конфиденциальности и безопасности, причем штрафы достигают десятков миллионов евро.

В отличие от государств-членов Европейского Союза, в Соединенных Штатах Америки используется отраслевой подход, то есть большинство законов США о конфиденциальности регулируют обработку данных в зависимости от сферы, в которой используются данные (например, здравоохранение, налогообложение, образование и т. д.).

Вступление в силу Общего регламента Европейского Союза по защите персональных данных привело к глобальному законодательному движению, направленному на обеспечение конфиденциальности физических лиц и ограничение уязвимости данных во всем мире.

Подводя итоги, мы можем сделать вывод, что за последние годы количество законов о конфиденциальности данных во всем мире значительно возросло. По состоянию на январь 2021 года 133 юрисдикции по всему миру приняли законодательные акты о конфиденциальности персональных данных, больше половины из которых были приняты только за последние десять лет.

Необходимо укрепить международное понимание того, что защита прав человека и соблюдение верховенства права в цифровой сфере необходимы для защиты национальной и глобальной безопасности, а не противоречат ей. Сохранение основных прав и свобод человека и гражданина, а также поддержание уровня защищенности персональных данных в цифровом пространстве должно стать основной целью всех законодательных и нормативно-правовых актов в сфере цифровизации во всем мире.

Список использованной литературы:

1 Конституция Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 23.03.2019 г.)

2 Закон Республики Казахстан от 21 мая 2013 года № 94-V «О персональных данных и их защите» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2021 г.)

3 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.03.2022 г.)

4 Постановление Правительства Республики Казахстан от 30 июня 2017 года № 407. Об утверждении Концепции кибербезопасности («Киберцифр Казахстана»)

5 Общий регламент защиты персональных данных (General Data Protection Regulation) Европейского союза от 27 апреля 2016 года

МРНТИ 10.87.79

Л.А. Дузенова¹, Сабитова Ш.А.¹

¹*Кафедра международного права Института Сорбонны-Казахстан, КазНПУ им.Абая*

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НАЛОГОВЫХ ОРГАНОВ И ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

Данная статья проводит анализ европейского опыта сотрудничества налоговых органов ЕС и предприятий, чтоб правильно облагать налогом своих налогоплательщиков во избежания уклонения и налогового мошенничества на территории Евросоюза, а также предусматривает обмен информацией между налоговыми администрациями, что позволит им получить полное и единое представление о ключевых показателях деятельности транснациональных компаний. Это важнейший шаг на пути к нашей цели - обеспечить, чтобы каждая компания платила справедливую долю налогов, независимо от страны, в которой они работают, имеют банковский счет, инвестируют или ведут бизнес. Эти принципы основаны на Директиве Совета 2011/16/EU (1), которая устанавливает все необходимые процедуры и определяет структуру безопасной платформы для сотрудничества.

Ключевые слова: органы ЕС, предприятия, компании, европейский опыт, налоги, налогоплательщики, уклонения от налогов, облагать налогами, Евросоюз, обмен информации, налоговое мошенничество.

Л.А. Дузенова¹, Ш.А. Сабитова¹

¹Халықаралық құқық кафедрасы, Сорбонна-Қазақстан институты,
Абай атындағы ҚазҰПУ

ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ, САЛЫҚ ОРГАНДАРЫ МЕН КӘСПОРЫНДАР

Аңдатпа

Осы бап талдау жүргізеді еуропалық тәжірибені ынтымақтастық салық органдарының ЕО мен кәсіпорындардың, чтоб дұрыс салатын салықтар салық төлеушілердің өз болдырмау жалтару және салық алаяқтық Еуроодақ аумағында, сондай-ақ көздейді арасындағы ақпарат алмасу салық әкімшіліктері, бұл мүмкіндік береді толық және бірыңғай ұсыну туралы түйінді көрсеткіштері трансұлттық компаниялар. Бұл маңызды қадам, біздің мақсат - қамтамасыз ету үшін, әрбір компания жаңалықтар әділүлесін салықтарды, елге қарамастан, олар жұмыс істейді, бар банктік шот инвестициялайды немесе өз бизнестерін жүргізуде. Бұл принциптер негізделген Директивасына Кеңесінің 2011/16/EU (1), ол белгілейді барлық қажетті рәсімдер мен құрылымын анықтайды және қауіпсіз платформа үшін ынтымақтастық.

Түйін сөздер: ЕО, кәсіпорынның, компанияның, еуропалық тәжірибесі, салықтар, салық төлеушілер, салық төлеуден жалтару, салатын салықтар, Еуроодақ, алмасу ақпарат, салықтық алаяқтық.

Duzenova L.A.¹, Sabitova Sh. A.¹

¹Department of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai Kazakh National Pedagogical University

INTERACTION OF TAX AUTHORITIES AND ENTERPRISES

Abstract

This article analyzes the European experience of cooperation between tax authorities of the EU and enterprises in order to properly tax their taxpayers to avoid evasion and tax fraud in the territory of the European Union and provides for the exchange of information between tax administrations that will allow them to obtain a complete and uniform view of the key performance indicators of multinational companies. This is an essential step towards our goal of ensuring that every company pays its fair share of tax, regardless of the country in which they operate, have a bank account, invest or do business. These principles are based on Council Directive 2011/16/EU (1), which sets out all the necessary procedures and defines the structure of a secure platform for cooperation.

Keywords: EU authorities, enterprises, companies, European experience, taxes, taxpayers, tax evasion, taxing, EU, information exchange, tax fraud.

Налоговая проверка проводится в форме уведомления о проверке, в котором, помимо прочего, указывается дата начала налоговой проверки и проверяемые годы. Письмо также должно содержать устав налогоплательщика: его отсутствие является процессуальным недостатком. С 2014 года компании обязаны, под страхом минимального штрафа в размере 5 000 евро, предоставлять свою отчетность в дематериализованной форме, составляя носитель под названием FEC (Fichier des écritures comptables) [2] в специальном компьютерном формате. Этот файл стал отправной точкой для налоговых проверок. Компании должны предоставить его администрации в начале аудита. Задержка FEC недопустима. Поэтому в интересах компаний систематически извлекать FEC в конце каждого налогового года, в целом бухгалтерских документов компании на предмет их соответствия и совместимости с интерфейсами налоговых органов, чтобы избежать технических и конфигурационных проблем [8]. Важным моментом является назначение контактного лица в компании, которому налоговый инспектор должен адресовать любые вопросы. Этим контактным лицом может быть директор компании или любое другое лицо с полномочиями, которое должно обеспечить последовательную связь с налоговыми органами и последующие действия по результатам проверки. Нужно чтобы компании помогал бухгалтер, юрист, являющийся специалистом с навыками на уровне аудиторов. Компании не всегда располагают такими ресурсами в штате.

Как мы знаем налоговый аудит предприятий это обычное явление для любого предприятия и компании, но, тем не менее, очень часто является испытанием, которого опасаются многие менеджеры. Данные Министерства экономики Франции [4] говорят, что 2021 год стал для Европы годом восстановления налогового контроля, так как борьба с налоговым мошенничеством дала высокие результаты. Налоговый контроль перестал быть случайным в 45% осуществлен благодаря "добыче данных". *Перекрестное сопоставление данных, собранных различными государственными службами, и их обработка искусственным интеллектом позволила администрации проводить все больше целевых проверок. Другие факторы, способные привлечь внимание налоговых органов, могут быть связаны с деятельностью компании, например, резкий рост или падение оборота, внешний рост, реструктуризация.* В дополнение к FЕС, компания должна представить подтверждающие документы, такие как счета-фактуры, выставленные и полученные за период, устав компании, платежные ведомости, протоколы собраний и т.д. В время компьютерного налогового аудита руководитель должен контролировать информацию, которую он предоставляет и вести письменный учет всех документов, направляемых в налоговые органы. По окончании аудиторских операций аудитор организует итоговое совещание, на котором объясняет директору компании все напоминания и штрафы, о которых он планирует уведомить. Налоговый аудит - это бухгалтерская и административная процедура, которая заключается в проверке регулярности и прозрачности налоговых дел налогоплательщика и сравнение информации с помощью бухгалтерских документов. Это может касаться различных видов налогов, таких как НДС, налог на наследство, подоходный налог или налог на прибыль. Целью налогового аудита является проверка и предотвращение нарушений налогового законодательства, независимо от того, совершены они умышленно или по незнанию. Операция, проводимая под руководством Генерального директората государственных финансов (DGFIP) [3], преследует две цели:

1) Взыскание причитающихся налогов, от уплаты которых налогоплательщик до сих пор уклонялся;

2) Борьба с мошенничеством, благодаря введению санкций.

Налоговые органы могут проводить налоговый аудит:

1) Внутренне: это контроль по проверке заявлений, сделанных компанией;

2) Внешне: в этом случае администрация выполняет более точную «проверку бухгалтерского учета» посредством вмешательства налогового контроллера.

Существует следующие виды налоговых проверок:

1) **Документальная проверка:** налоговые органы проверяют в своих офисах декларации, поданные налогоплательщиком, а также различные документы, представленные самим налогоплательщиком или третьими лицами (работодателями, Урсафом, Кафом и т.д.).

2) **Проверка на месте:** включает в себя противоречивое изучение личной ситуации (ESFP) и аудит Причины, по которым может быть инициирована налоговая проверка.

3) **Бухгалтерский аудит:** это контроль ко всем операциям, которые позволяют администрации сравнивать данные по проведенным операциям чтобы убедиться, что они соответствуют налоговым правилам и подтвердить искренность компании. В ходе бухгалтерского аудита возникают корректировки. Целью бухгалтерского аудита это изучение бухгалтерской отчетности компании, где сравниваются с определенными данные или факты, чтобы проверить точность деклараций. Во Франции налоговая система действует на декларативной основе. Налогоплательщик обязан декларировать элементы для расчета причитающегося налога. Налоговая декларация, поданная налогоплательщиком является основанием для налоговой проверки. Когда налоговая администрация обнаружит упущения, ошибки или даже отсутствие декларации, она может принять решение о проведении налоговой проверки. Это также может быть связано с информацией, предоставленной какой-либо организацией (Urssaf, банки, Pôle emploi и т.д.), которая противоречит информации, предоставленной налогоплательщиком. Проверка может проводиться после сообщения

администрации третьей стороной, особенно в случае налогового мошенничества банковских счетов.

Причинами проведения внешнего налогового аудита являются:

1) Несоответствия в декларациях по НДС, касающиеся внешних поставщиков или клиентов;

2) Жалоба от недовольного сотрудника, конкурента или клиента компании; 3) Значительные расхождения между заявленными суммами и средними показателями в секторе деятельности.

После документальной проверки налоговый департамент направляет запрос о предоставлении пояснений и обоснований. В случае если компания не отвечает на запрос, то налог автоматически начисляется. Ответ компании будет признан неполным, тогда может быть направлено официальное уведомление с просьбой предоставить более обоснованный ответ в течение 30 дней. Заранее компания получает уведомление о проверке и в том, что в отношении нее начато разбирательство, в уведомлении должно содержаться информация о проверяемом периоде и налоге, имя и контактные данные налогового чиновника (чиновников), ответственного за проверку, имя и контактные данные непосредственного руководителя компании, и контактное лицо отдела. Компания должна быть проинформирована, по крайней мере, за 2 дня о дате начала проверки путем отправки заказным письмом с уведомлением о получении уведомления о проведении проверки, в котором, помимо прочего, под страхом наказания за недействительность процедуры, указываются проверяемые годы и право на помощь консультанта. К этому уведомлению прилагается Хартия налогоплательщика, в которой кратко изложены права налогоплательщика на протяжении всей процедуры. По завершении расследования инспектор предоставит компании список пунктов, которые могут привести к корректировке налога. Есть два типа решения, которые компания может принять:

- Если компания признает свои ошибки, то аудитор направляет ей уведомление о корректировке

- Или компания не признает претензии аудитора, и DGFIP направляет ей предложение об исправлении ситуации заказным письмом с подтверждением получения. В этом предложении указаны: разногласия и заявленные суммы (плюс штрафы и пени за просрочку платежа). У компании есть право оспорить это предложение об исправлении сроком от 30 дней до 60 дней. Налоговая администрация обязана ответить заказным письмом с уведомлением о получении. В этом письме указывается, были ли, по мнению администрации, решены спорные вопросы или нет. В этом случае есть два решения [6]:

1) Если налогоплательщик не отвечает, что означает, что корректировка принята и администрация переходит к взысканию корректировок с применением процентов и штрафов за просрочку. 2) Или налогоплательщик подает спорную апелляцию, чтобы довести свое дело до суда. Существуют права или гарантии, которые защищают налогоплательщика: 1) Бухгалтерский аудит не может начаться, пока администрация не направит компании заранее уведомление о проведении аудита;

2) процедура бухгалтерского аудита должна способствовать конструктивной дискуссии между компанией и аудитором.

3) Администрация информирует налогоплательщика о результатах бухгалтерского аудита;

4) Продолжительность процедуры бухгалтерской проверки менее 3 месяцев, за исключением случаев, когда превышен определенный объем оборота или валового дохода. Администрация проводит аудит бухгалтерских документов компании на месте. После инспекции проверяющее лицо направляет компании предложение об исправлении положения. Меры наказания варьируются в зависимости от степени тяжести преступления за мошенничество. В отсутствие ответа от предприятия предложение по исправлению положения становится окончательным и сопровождается взысканием. Жалобы не следует путать с правом на ошибку, на которое можно сослаться во время аудита. В этом случае инспектор разрешает компании исправить ошибку до отправки своего предложения по

исправлению. Добиться снижения штрафов достаточно сложно для компании, намного легче добиться смягчения сроков уплаты. Максимальный срок отсрочки платежей не может превышать 24 месяца. По окончании аудиторских операций для устранения обнаруженных аномалий администрация уведомляет компанию заказным письмом с подтверждением получения о предложении по исправлению ситуации. Это уведомление должно быть сделано до истечения срока действия администрации. Как правило, этот период составляет 3 года. Можно договориться о безвозмездном освобождении от налога путем направления письма в налоговую службу, от которой зависит компания, со ссылкой на одну или несколько причин, оправдывающих пересмотр сумм. Компания также может обратиться к начальнику аудита, а затем к его руководству, в случае разногласия, компания может передать вопрос на рассмотрение совместного комитета (администрации и налогоплательщиков) и при отсутствии консенсуса подать иск в суд.

В рамках налогового аудита существует экспертиза соблюдения налогового законодательства, созданная указом от 13 января 2021 года [5], проверка соблюдения налогового законодательства (ЕСФ) позволяет любой компании попросить доверенную третью сторону провести предварительный аудит ее налогового года, основываясь на десяти пунктах, определенных Главным управлением государственных финансов .

По результатам проверки составляется отчет, который может быть направлен в Главное управление государственных финансов (DGFIP)⁶ или храниться у сторон до истечения срока действия права налоговой администрации на взыскание. Такой добровольный подход не освобождает компанию от обязательств и не дает никакого иммунитета. Компания, внедряющая ЕСФ, имеет меньшее количество проверок в основном, в областях, не охваченных ЕСФ. Проверка соблюдения налогового законодательства является частью повышения имиджа налоговых органов. Даже если мы считаем, что она не достаточно далеко заходит, не давая чистых чеков, эта система, тем не менее, позволяет директору компании продемонстрировать свою добрую волю в случае аудита и обеспечить себе налоговый пакет.

Заключение: Следует отметить, что в целях борьбы с оптимизацией корпоративных налогов 12 ноября 2015 года Национальное собрание приняло поправку, вводящую отчетность по странам, в рамках голосования по закону о финансах на 2016 год (PLF 2016). Франция - вторая страна после Испании, принявшая эту меру. Проголосованная мера обязывает крупные компании предоставлять налоговым органам подробную информацию, по странам, о своей зарубежной деятельности. Этот текст включён в законодательство Франции одно из 15 действий, принятых ОЭСР[7] по борьбе с размыванием налоговой базы и переводом прибыли. Оптимизация, практикуемая транснациональными компаниями, приводит к потере от 4 до 10% доходов государства от корпоративных налогов по всему миру, то есть от 100 до 240 миллиардов долларов евро налогов, не уплаченных крупными транснациональными группами благодаря стратегиям ухода от налогов. Борьба с международной корпоративной оптимизацией начинает уже приносить свои плоды, так как количество запросов к государствам и территориям, которые недавно подписали с Францией соглашение об обмене информацией в соответствии с международными стандартами, увеличилось на 29% в период с 2018 по 2020 год. Корректировки трансфертного ценообразования подскочили на 64%, что составило 3,6 млн евро налоговых поступлений. Суммы, возмещенные после применения мер по борьбе с злоупотреблениями, направленных против перемещения в страны с низким налогообложением, выросли на 43% до 326 млн. евро.

Список использованных источников:

1. *DIRECTIVE 2011/16/UE DU CONSEIL du 15 février 2011 relative à la coopération administrative dans le domaine fiscal et abrogeant la directive 77/799/CEE*
2. *Loi n 2018-727 du 10 août 2018 pour un Etat au service d'une société de confiance*
3. *Livre des procédures fiscale Article L12 et L13*
4. *Décret n 2021-25 du 13 janvier 2021 portant création de l'examen de conformité fiscale*
5. *Ordonnance n 2020-306 du 25 mars 2020 relative à la prorogation des délais échus pendant la période d'urgence sanitaire et à l'adaptation des procédures pendant cette même période*
6. *.<https://www.economie.gouv.fr/dgfip/contrôle-fiscal-et-lutte-contre-fraude>*

7. https://lentreprise.lexpress.fr/gestion-fiscalite/impots-taxes/contrôle-fiscal-les-15-criteres-qui-alertent-le-fisc_1518788.html

8. <https://www.legifrance.gouv.fr/ceta/id/CETATEXT000041722615/> (В более позднем постановлении Государственный совет Франции указал, при каких условиях возражение против налоговой проверки можно обосновать с точки зрения проверки компьютеризированной отчетности.)

МРНТИ 10.87.51

Кегембаева Ж.А.,¹ Сафаров К.Б.¹

*¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан*

*¹з.ғ.д., профессор, халықаралық құқық кафедрасының доценті Сорбонна-Қазақстан
институты Абай атындағы ҚазҰПУ*

*¹халықаралық құқық мамандығының магистратурасының 1-курс студенті Сорбонна-
Қазақстан институты Абай атындағы ҚазҰПУ*

ӘСКЕРИ ҚАҚТЫҒЫСТАР АЙМАҒЫНДАҒЫ КОМБАТАНТТАРДЫҢ, КОМБАТАНТ ЕМЕСТЕРДІҢ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ҚАТЫСУШЫЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАҒДАЙЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада әскери қақтығыстар аймағындағы комбатанттардың, комбатант еместердің және басқа да қатысушылардың құқықтық жағдайы берілген. Комбатанттардың, комбатант еместердің және басқа да қатысушылардың құқықтық мәртебесінің дамуына тарихи шолу жасалған. Женева конвенциясының әскери қақтығыстарға қатысушылар жайлы жазылған бөлімдеріне шолу жасалып, жалпы Женева конвенциясының негізгі тараулары келтірілген. Салыстырмалы түрде Женева конвенциясында көрсетілген басқа да соғыс құрбандарының құқықтық мәртебесі қарастырылған. Женева конвенциясында көрсетілген Комбатанттардың, комбатант еместердің және басқа да қатысушылардың құқығы бұзылған жағдайда, олардың өміріне қауіп төнген жағдайда, туындайтын қылмыстық жауапкершілік туралы жазылған. . Сонымен қатар, Комбатанттардың, комбатант еместердің және басқа да қатысушылардың құқықтық мәртебесі бойынша БҰҰ-ның қабылдаған резолюциялары да зерттеледі.

Түйін сөздер: Комбатант, Женева конвенциясы, құқықтық мәртебе, соғыс алаңы, қылмыс, жаза, парламентер, резолюция, соғыс құрбандары, БҰҰ, конвенция, Гаага конвенциясы, әскери тыңшы, комбатант еместер, әскери кенесші.

Кегембаева Ж.А.,¹ Сафаров К.Б.¹

*Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан*

*¹к.ю.н, доцент кафедры международного права института Сорбонна-Казахстан
КазНПУ им. Абая*

*¹ студент 1-курса магистратуры специальности международное право института
Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая*

ПРАВОВОЙ СТАТУС КОМБАТАНТОВ, НЕКОМБАТАНТОВ И ИНЫХ УЧАСТНИКОВ ВООРУЖЕННЫХ КОНФЛИКТОВ

Аннотация

В данной статье описывается правовой статус комбатантов, некомбатантов и других участников в зоне конфликта. Делается исторический обзор развития правового положения комбатантов, некомбатантов и других участников. Дается обзор разделов Женевской

конвенции об участниках военных конфликтов, а также даются основные главы Женевской конвенции в целом. Для сравнения, Женевская конвенция предусматривает правовой статус других жертв войны. Предусмотрена уголовная ответственность описанная в «Женевской конвенции» в случае нарушения прав комбатантов, некомбатантов и других участников, создающего опасность для их жизни. Также будут изучены резолюции ООН о правовом статусе комбатантов, некомбатантов и других участников.

Ключевые слова: Комбатант, Женевская конвенция, правовой статус, поле боя, преступление, наказание, парламенты, резолюции, жертвы войны, ООН, конвенция, Гаагская конвенция, военный шпион, некомбатант, военный советник.

Kegembaeva Zh.A., Safarov K.B.¹

¹Candidate of Law, Associate Professor of the Department of International Law of the Sorbonne-Kazakhstan Institute KazNPU named after Abay,

¹1st year student of the magistracy specializing in international law of the Sorbonne-Kazakhstan Institute KazNPU named after Abay

LEGAL STATUS OF COMBATANTS, NON-COMBATANTS AND OTHER PARTICIPANTS IN ARMED CONFLICTS

Abstract

This article describes the legal status of combatants, non-combatants and other participants in the conflict zone. A historical overview is made of the development of the legal status of combatants, non-combatants and other participants. An overview of the sections of the Geneva Convention on Parties to Military Conflicts is given, as well as the main chapters of the Geneva Convention as a whole. By comparison, the Geneva Convention provides for the legal status of other victims of war. Provides for criminal liability described in the "Geneva Convention" in case of violation of the rights of combatants, non-combatants and other participants, creating a danger to their lives. UN resolutions on the legal status of combatants, non-combatants and other participants will also be examined.

Keywords: Combatant, Geneva Convention, legal status, battlefield, crime, punishment, parliaments, resolutions, victims of war, UN, convention, Hague Convention, military spy, non-combatant, military adviser.

Әскери қактығыстарды соғысушы мемлекеттердің қарулы күштері жүзеге асырады. Қарулы қактығыстар құқығында қарулы күштері комбатанттар немесе жауынгерлер (француз тілінен *combattant* – жауынгер, жауынгер) және комбатант еместер немесе соғысқа қатыспайтындар болып екі санатқа бөлінеді.

Комбатант дегеніміз кім?

Комбатанттар дегеніміз – соғысып жатқан мемлекеттің қарулы күштерінің құрамына кіретін және әскери қимылдарына қатысуға құқығы бар адамдар.

Комбатанттың құқықтық мәртебесіне:

1. әскери күш қолдану құқығы;
2. физикалық жоюды қоса алғанда, әскери күш қолдану объектісі болуға;
3. жау қолына түскен жағдайда әскери тұтқын ретінде қарау құқығы жатады.

Егер соғысқа қатысушы комбатант жарақат алса немесе тұтқынға түссе, оған әскери күш қолданылмайды. Аталған комбатанттардың құқықтарымен оларға тағылған міндеттер «Женева» Конвенциясында [1] аталып көрсетілген

Қарулы қактығыстар құқығының қарқынды дамуы барысында комбатанттарға жатқызуға болатын тұлғалар шеңбері кеңейді. Осылайша, 1949 жылғы Женева конвенцияларының ережелеріне сәйкес, мұндай тұлғаларға:

1. қарулы қақтығыстағы тараптың қарулы күштерінің жеке құрамы;
2. қарулы күштердің құрамына кіретін және кірмейтін милиция және ерікті жасақтардың жеке құрамы;
3. ұйымдасқан қарсылық қозғалыстары мен партизандық құрамалардың жеке құрамы жатады
4. соғыс қимылдарына тікелей қатысатын сауда кемелері мен азаматтық авиацияның экипаж мүшелері;
5. оккупацияға ұшырамаған аумақтың халқы жатады.

Сонымен қатар, аталған тұлғаларға «комбатант» статусы берілуімен оларды «комбатант» деп тану үшін бірқатар шарттар бар:

- а) адамдардың басшылығында өзінің қол астындағыларға жауапты тұлға болса;
- ә) нақты және бірқатар қашықтықтан анық көрінетін ерекше белгісі болса;
- б) қаруды ашық алып жүрсе;
- в) өз әрекеттерінде соғыс заңдары мен әдет-ғұрыптарын сақтаса;

1949 жылғы Женева конвенцияларына қосымша хаттаманың 43-бабында «Қарулы күштер» терминінің толық анықтамасы берілген. Бұл ретте, соғысып жатқан тараптың қарулы күштерінің құрамына кіретін адамдар (әскери қақтығысқа қатыспайтындарды қоспағанда) комбатанттар болып табылатыны, яғни олардың ұрыс қимылдарына тікелей қатысуға құқығы бар екені атап өтіледі.

Қазіргі халықаралық құқықтың жаңалығы – партизандар мен ұлт-азаттық соғыстарға қатысушыларды комбатанттар қатарына қосу болып табылады. Комбатанттық мәртебеге ие болу үшін олардың айқын белгілері болуы және қаруды ашық алып жүруі керек деген ереже партизандық және ұлт-азаттық күрестің тікелей талаптарының бірі болып табылатын, яғни, белгілі бір әскери операцияларда белгілі бір деңгейде құпиялылықты талап етуі бір-біріне қарама-қайшы болғаны күмән тудырарлық жағдай. Дегенмен, партизандар мен ұлт-азаттық күреске қатысушы тұлғалардың соғыс заңдары мен әдет-ғұрыптарын сақтауға міндет екендері сөзсіз.

Комбатант еместер қатарына кімдер жатады?

Комбатант еместерге соғысып жатқан мемлекеттің қарулы күштерінің құрамына кіретін, оған әскери табысқа жетуге жан-жақты көмек көрсететін, бірақ әскери қимылдарына тікелей қатыспайтын адамдар жатады. Комбатант емес тұлғаның құқықтық мәртебесінің негізгі белгісі ол – соғыс қимылдарына қатыспау болып табылады. Әскери рухани және медициналық қызметкерлер, интенданттар, соғыс тілшілері, заңгерлер және т.б. – комбатант емес адамдар болып табылады. Бұл адамдар бір жағынан жаудың әскери әрекеттерінің объектісі бола алмайды, ал екінші жағынан олар қаруды тек өзін-өзі қорғау және оларға сеніп тапсырылған мүлікті қорғау мақсатында ғана пайдалана алады. Сондықтан, комбатант еместер жаудың қолына түссе де, қарсылас тарапындан белгілі бір құқықтарды сақтауға талап етуге құқылы.

Әскери қақтығыстарға қатысушылардың комбатант және комбатант емес болып бөлінуі оларда әскери тұтқындық кезінде оған әсер ететін әскери қимылдары кезіндегі құқықтар мен міндеттердің әртүрлі болуына байланысты.

Әскери қақтығыстарға қатысатын тұлғалардың ішінде әскери барлау қызметкерлері мен әскери тыңшылар, еріктілер мен жалдамалылар, келіссөз жүргізушілер де ерекшеленеді.

Әскери тыңшы деген кім?

Әскери тыңшы дегеніміз – жасырын немесе жалған алдамшы әрекет ететін, соғысушы мемлекеттердің бірінің әскери әрекет ету аймағында қарсы тарапқа хабарлау мақсатында ақпарат жинайтын немесе жинауға ниеттенетін адам [2]. 1949 жылғы Женева конвенцияларына қосымша I хаттамаға сәйкес [3], «тыңшылықпен айналысу кезінде қарсы тараптың қолына түскен қақтығысқа қатысушы мемлекет қарулы күштерінің кез келген мүшесі әскери тұтқын мәртебесін алуға құқығы жоқ оған және тыңшыға сәйкес қарым-қатынас болуы мүмкін». Әскери қақтығысқа қатысушы тараптың қарулы күштерінің

қызметкері, егер ол жау бақылайтын аумақта және өз қарулы күштерінің киімін киіп жүріп, осы тараптың атынан ақпарат жинаса немесе жинауға әрекет жасаса немесе алдамшы әрекет жасамаса, тыңшы болып саналмайды жасырын әдістерді әдейі қолданады. Мұндай адам «әскери тұтқын мәртебесін алу құқығын жоғалтпайды және оны тыңшы ретінде қарауға болмайды» [4]. Яғни, бұл адам әскери барлау қызметкері ретінде танылады. Егер ол барлау мәліметтерін жинап жатқанда немесе оны жинауға әрекеттеніп жатқанда жаудың қолына түссе, ол әскери тұтқын мәртебесіне ие болады.

Әскери қақтығыстар кезінде еріктілер соғысушы мемлекеттердің жағында қатысады. 1907 жылғы «Құрлық соғысы кезіндегі бейтарап күштер мен тұлғалардың құқықтары мен міндеттері туралы» Гаага конвенциясының VI тармағында [5] «жеке тұлғалар бір соғысушы тараптың қызметіне кіру үшін шекараны жеке-жеке өтетіндіктен бейтарап державаның жауапкершілігі туындамайды» деп белгілейді. Бейтарап мемлекеттердің бұл тұлғалары соғысушы мемлекеттердің бірінің қарулы күштеріне өз еркімен кіретінін ескерсек, олар бір жағынан заңды жауынгерге айналады, ал екінші жағынан бейтарап мемлекеттің тұлғасы мәртебесін жоғалтады. Олардың әрекеттері үшін олар қай жағында соғысып жатқан соғысушы мемлекет жауап береді.

«Жалдамалылар» да қарулы қақтығыстарға қатыса алады. 1949 жылғы Женева конвенцияларының қосымша хаттамасының 47-бабының 2-тармағына сәйкес [6], жалдамалы деп ең алдымен жеке пайданы көздеп, оны басшылыққа ала отырып, қарулы қақтығысқа қатысу үшін жергілікті немесе шетелде арнайы жалданған кез келген адам танылады. Жалдамалы жауынгер соғысушы тараптың қарулы күштерінің құрамына кірмейді. Ол қақтығыс тарапының азаматы да емес, жанжалға қатысушы тарап бақылайтын аумақта тұрақты тұрғын да болмайды.

Мемлекетаралық келісім негізінде шетелдік қарулы күштерге қызмет етуге ресми түрде жіберілген әскери кеңесшілер жалдамалы болып танылмайды. Соғыс қимылдарына әскери кеңесшілері тікелей қатыспайды.

Дүниежүзілік қоғамдастық жалдамалылық әрекетті талай рет даттаған болатын. 1968 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясы 2465 (XXIII) резолюциясын [7] қабылдап, онда «ұлт-азаттық және тәуелсіздік үшін қозғалыстарға қарсы жалдамалы жасақтарды пайдалану қылмыстық құқық бұзушылық болып табылады, ал жалдамалылардың өздері қылмыскер болып табылады» деп атап көрсеткен.

1989 жылы БҰҰ қамқорлығымен «жалдамалыларды» жалдауға, пайдалануға, қаржыландыруға және оқытуға қарсы» конвенция қабылданды.

Конвенция жалдамалылықты барлық мемлекеттердің мүдделерін қозғайтын ауыр қылмыс деп таниды. Конвенцияға сәйкес, халықаралық құқық түсіндіргендей, халықтардың өзін-өзі билеу құқығына қайшы келетін мақсаттар үшін, мемлекеттер жалдамалыларды жалдамауы, пайдаланбауы, қаржыландырмауы және оқытпауы керек. Мемлекеттер мұндай әрекеттерге тыйым салуға және болдырмауға міндетті.

1989 жылғы Конвенцияда жалдамалылардың өздері ғана емес, сондай-ақ оларды жалдауға, пайдалануға, қаржыландыруға және оқытуға қатысы бар адамдар жасаған әрекеттер, сондай-ақ осы әрекеттерді жасауға әрекеттену және оларға қатысушылық заңсыз және қылмыстық әрекет болып танылады. 1989 жылғы Конвенцияға қатысушы мемлекеттер кінәлілерді соттауға немесе оларды мүдделі тарапқа экстрадициялауға міндетті. «Жалдамалылық» Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген қылмыстық құқық бұзушылық болып табылады [8].

Келіссөзге қатысушылар, яғни жаудың әскери қолбасшылығымен келіссөздер жүргізуге соғысушы тараптың әскери қолбасшылығы, арнайы уәкілеттік берген тұлғалар қарулы қақтығыстар кезінде ерекше құқықтық мәртебеге ие болады. 1907 жылғы «Құрғақ жерлердегі соғыс заңдары мен әдет-ғұрыптары туралы» Гаага конвенциясының ережелеріне сәйкес [9], келіссөз жүргізуші және онымен бірге жүретін барабаншы, ту ұстаушы және аудармашы

иммунитет құқығын пайдаланады. Парламенттердің айрықша белгісі – ақ ту. Келіссөзге қатысушыны жаудың әскери қолбасшылығы қабылдауы немесе кері қайтаруы мүмкін, бірақ кез келген жағдайда оның өз әскерлерінің орналасқан жеріне қайтып оралу қауіпсіздігі қамтамасыз етілуі керек. Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде неміс әскери қолбасшылығы бітімге келушілердің иммунитетін сақтамаған жағдайлар да болған, яғни, осындай іс-әрекет арқылы соғыс заңдары мен әдет-ғұрыптарын бұзды. Бұндай заңбұзушылықтың барлығы ең соңында аты-шулы «Нюрнберг» процесінде қаралды

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

- 1) «Женева Конвенциясы; [Электрондық ресурс] // URL: <https://www.icrc.org/ru/>; жүгіну уақыты: 20.05.2022
- 2) Құрлықтағы соғыс заңдары мен әдет-ғұрыптары туралы Гаага конвенциясына қосымшаның XXIX бабы, 1907 ж.; [Электрондық ресурс] //URL: www.icrc.org/ru ; жүгіну уақыты: 20.05.2020
- 3) 1949 жылғы Женева конвенцияларына қосымша I хаттама; [Электрондық ресурс] //URL: <https://www.icrc.org/ru/> ; жүгіну уақыты: 21.05.2022
- 4) 1949 жылғы Женева конвенцияларына қосымша хаттаманың 46-бабының тармағы [Электрондық ресурс] //URL: <https://www.icrc.org/ru/>; жүгіну уақыты: 21.05.2022
- 5) 1907 жылғы «Құрлық соғысы кезіндегі бейтарап күштер мен тұлғалардың құқықтары мен міндеттері туралы» Гаага конвенциясының VI тармағы; [Электрондық ресурс] //URL: <https://www.icrc.org/ru/>; жүгіну уақыты: 21.05.2022
- 6) 1949 жылғы «Женева конвенцияларының қосымша хаттамасының 47-бабының 2-тармағы» [Электрондық ресурс] //URL: <https://www.icrc.org/ru/>; жүгіну уақыты: 21.05.2022.
- 7) 1968 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясы 2465 (XXIII) резолюциясы [Электрондық ресурс] // Біріккен Ұлттар Ұйымының ресми сайты / URL: <http://www.un.org>; жүгіну уақыты: 21.05.2022.
- 8) Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 170-бабы [Электрондық ресурс] URL: <https://kodeksy-kz.com/>; жүгіну уақыты: 21.05.2022.
- 9) 1907 жылғы «Құрғақ жерлердегі соғыс заңдары мен әдет-ғұрыптары туралы» Гаага конвенциясының ережелері; [Электрондық ресурс] //URL: <https://www.icrc.org/ru/>; жүгіну уақыты: 21.05.2022.

МРНТИ 10.87.47

Алсабекова Хадиджат¹, Хусаинов О.Б.¹

*¹магистрант I курса специальности “Международное право” КазНПУ имени Абая
Институт Сорбонна – Казахстан*

*¹к. ю. н., доцент кафедры Международного права Институт Сорбонна-Казахстан,
КазНПУ им.Абая г.Алматы, Казахстан*

**МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В РАМКАХ ОРГАНИЗАЦИИ
ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ**

Аннотация

Представленная статья содержит изучение некоторых особенностей защиты прав человека, в рамках деятельности Организации Объединенных наций (далее - ООН). В статье акцентируется внимание, что нормы международного права в области прав человека определяют правовые обязанности государств действовать определенным образом или воздерживаться от определенных действий с целью поощрения и защиты прав человека и основных свобод отдельных лиц или групп людей. Особое внимание уделено тому

обстоятельству, что важнейшим достижением Организации Объединенных Наций является создание всеобъемлющего свода законов в области прав человека — универсального и защищаемого на международном уровне кодекса, к которому может присоединиться любое государство, стремясь реализовать его положения. Обосновывается, что ООН определила широкий круг признаваемых на международном уровне прав, в чем и заключается ее важнейшая роль в их обеспечении и защите. Делается вывод о необходимости совершенствования деятельности ООН и его структурных подразделений.

Ключевые слова: ООН, прав человека, Казахстан, Вторая мировая война, декларация.

Хадижат Алсабекова¹, О.Б.Хусаинов¹

¹Халықаралық құқық мамандығының 1 курс магистранты, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

¹заң ғылымдарының кандидаты, Халықаралық құқық кафедрасының доценті, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

БІРІККЕН ҰЛТТАР ҰЙЫМЫНЫҢ АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ МЕХАНИЗМІ

Аңдатпа

Ұсынылған мақалада Біріккен Ұлттар Ұйымының (бұдан әрі – БҰҰ) қызметі шеңберінде адам құқықтарын қорғаудың кейбір ерекшеліктерін зерттеу қамтылған. Мақалада халықаралық адам құқықтары құқығының нормалары адамдардың немесе адамдар топтарының адам құқықтары мен негізгі бостандықтарын ілгерілету және қорғау мақсатында белгілі бір жолмен әрекет ету немесе белгілі бір әрекеттерден бас тарту бойынша мемлекеттердің заңды міндеттерін анықтайтынына назар аударылады. Біріккен Ұлттар Ұйымының ең маңызды жетістігі адам құқықтары саласындағы кешенді құқық органын – әмбебап және халықаралық деңгейде қорғалатын кодексті құру болып табылатынына ерекше назар аударылады, оған кез келген мемлекет өзінің құқықтарын жүзеге асыруға ұмтылуда қосыла алады. ережелері. БҰҰ халықаралық деңгейде танылған құқықтардың кең ауқымын анықтағаны дәлелденді, бұл оның оларды қамтамасыз ету мен қорғаудағы ең маңызды рөлі болып табылады. БҰҰ мен оның құрылымдық бөлімшелерінің қызметін жетілдіру қажеттігі туралы қорытынды жасалған.

Түйін сөздер: БҰҰ, адам құқығы, Қазақстан, Екінші дүниежүзілік соғыс, декларация.

Alsabekova Kh.¹, Khussainov O.B.¹

¹ 1st year master student of the specialty "International Law" KazNPU named after Abay, Sorbonne Institute - Kazakhstan

*¹ candidate in Law, Associate Professor of the Department of International Law Sorbonne-Kazakhstan Institute, KazNPU named after Abai
Almaty, Kazakhstan*

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS PROTECTION MECHANISMS

Abstract

The presented article contains the study of some of the features of the protection of human rights, within the framework of the activities of the United Nations (hereinafter - the UN). The article focuses on the fact that the norms of international human rights law determine the legal obligations of states to act in a certain way or refrain from certain actions in order to promote and protect human rights and fundamental freedoms of individuals or groups of people. Particular attention is paid to the fact that the most important achievement of the United Nations is the creation of a comprehensive body of law in the field of human rights - a universal and internationally protected code, to which any state

can join in seeking to implement its provisions. It is substantiated that the UN has defined a wide range of internationally recognized rights, which is its most important role in ensuring and protecting them. The conclusion is made about the need to improve the activities of the UN and its structural divisions.

Право, объемлет в себе все значимое как ценность для человека, то к чему он стремится на протяжении всей своей жизни и который сталкивается с отстаиванием этих прав, одно существование человека на земле, придает ему ценность и заставляет уважать его важную составляющую, такую как право на жизнь и ее защиту. К этому процессу человечество шло на протяжении тысячелетия, достаточно обратиться к истории и существования типологии государств, которые носили структуру высшего и низшего слоев общества. Все это сказывалось на моральном состоянии индивидуума.

Актуальность темы заключается в том что, на протяжении длительного количества времени, естественно взаимосвязанного со становлением с защиты прав человека, в мире происходит создание Организации Объединенных Наций на пути становления этих прав, как одной из уникальных систем во благо жизни и общества. Но в силу нарастающих механизмов глобализации международного права в области прав человека государства отказываются от абсолютизации собственного суверенитета и взаимодействуют с правозащитными механизмами на международном сотрудничестве. Существенным и значимым достижением Организации Объединенных Наций является создание всеобъемлющего порядка законов в области прав человека и их защите, как — универсального и защищаемого на международном уровне кодекса, к которому имеет полное право присоединиться государство и к реализации которого стремится человечество. ООН определила за собой уникальный круг признаваемых на всемирном уровне прав, как и гражданских, так и культурных, экономических, политических и социальных прав основанных на демократии. ООН так же является основателем, как и поощрения человека, так и защиты его прав, стараясь на высоком уровне взаимодействовать с государствами. С принятием Устава ООН и Всеобщей декларации прав человека в 1945 и 1948 годах, ООН постепенно начала расширять законодательство в области прав человека. Нельзя не подчеркнуть конкретные нормы этих прав в отношении женщин, детей, инвалидов, меньшинств и других уязвимых групп [1].

В процессе Второй мировой войны, возникшей в 1939 г. Германией, «выявились недостатки в международном регулировании прав и свобод человека» [1]. В этот период «часто забывались сами цели международного сотрудничества в области прав человека...» [2]. Принятие в течение апреля-июня месяцев 1945 г. в Сан-Франциско окончательного текста Устава совершенно новой универсальной организации—ООН – и его подписания 26 июня 1945 г., а также вступления в силу 24 октября того же года – ознаменовали не только создание собственно всемирного учреждения – появление субъекта международного права, но и начало формирования всесторонней системы защиты прав человека. При этом Устав ООН явился также многосторонним договором, впервые международно - правовых гарантий предусматривающим основы для широкого развития и укреплении прав и основных свобод человека. Это означает, что с 1945 г. одним из основополагающих принципов международного права становится понимаемый в самом широком смысле принцип уважения прав человека.

Эпичное появление ООН на международной арене, казалось знаковым событием, предвещающим твёрдое сегодня и новое завтра для человечества, где их права будут выведены на первостепенное значение. Организация и вправду сыграла огромную роль в области прав человека, после вступления стран в ООН и подписания конвенции о правах человека, одна конституция за другой начали принимать гражданина как единственного источника власти, в стране, которая заинтересована главной целью поставить его защиту в абсолютной и полной мере. К примеру, статья 1 Конституции Республики Казахстан гласит, Республика Казахстан утверждает себя демократическим, светским, правовым и социальным государством, высшими ценностями которого являются человек, его жизнь, права и свободы.

Начало главного закона страны, даёт определение всего многолетнего существования ООН в области защиты прав человека. Жизнь каждого, это государство в целом, соответственно государство не может существовать без своих граждан, а граждане без государства, для урегулирования мира и порядка, это один из самых важных элементов. Не смотря на это, данная тема вызывает дискуссию с первых дней существования организации объединённых наций. На наш взгляд, нужно отдать должное такой масштабной организации, во первых потому что, создание ООН и всех конвенций, объединение стран, это огромный труд и верное направление. Но нельзя забывать, что идеализировать все и вся невозможно, для этого нужно время и многолетний опыт.

В рамках нашей темы, одним из важных является раскрытия структуры билля о правах человека, как документов сформировавших важные понятия о защите этих прав. Международный билль о правах человека, своего рода совокупность именно международных документов содержащая Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах, Международный пакт о гражданских и политических правах (1966), а также факультативные протоколы к ним в совокупности с Всеобщей декларацией прав человека (1948). По видимости обстоятельств, билль о правах человека, сформирован был на почве принятого как его предшественника договор о меньшинствах, принятый под лозунгом Лиги наций сопутствующий меж военным временам, как и на почве международной доктрины гуманитарного вмешательства. Со становлением Организации Объединенных Наций, стали проявляться в международных документах более масштабные пункты относительно прав человека, их защите и со стороны самого правительства государств. Можно сказать, это происходило более практично, нежели чем при Лиги Наций, поскольку ООН в своих документах начала разработку универсальных прав человека, которые распространялись на всех людей, а не только на иностранных граждан. После трех лет с создания Комиссии по правам человека и предоставлением так сказать, черновых документов прав человек, была принята Декларация о правах человека, которая и вырабатывала принципы прав человека, их универсальность, отразилось это тем, что в 1966 году был приняты два документа Международного пакта о гражданских и политических правах и Международного пакта об экономических, социальных и культурных правах.

Решение ООН в создании и принятии двух пактов, можно резюмировать их назначением, первый пакт содержит гарантии полной защиты от произвольного ареста и содержание под стражей, ведь были известны случаи незаконного содержания под стражей человека, в целях раскрытия преступления, далее защита от пыток и бесчеловечных наказаний, свобода всех моральных прав человека, а именно лично не имущественных: свобода мысли, свобода слова, вероисповедания, религии, передвижении и смены места жительства. Нам пришла по нраву одна мысль, что даже закон не имеет права унижительно наказывать человека за его противоправные действия, при этом обвиняемый получает заслуживающее его наказание. Второй пакт регулирует права человека, имущественного характера, ведь: «каждый на планете всей заслуживает лучших условий для проживания жизни». Целью принятия второго пакта, было искоренение бедности, заболеваний и голода и провозглашением индивидуума права на труд, так же и охрана душевного человеческого здоровья как и физического. Естественно, все конвенции, законы, декларации, создаются из практики, что и было в создании билля о правах человека. Соответственно в мире шла борьба по внедрению данной Декларации в государства и их устройства, наверняка самым ярким примером будет 21 век и результат, систематизация стран, которая подчеркивает правовую силу и значимость Декларации прав человека в мировом сообществе.

Опираясь на историю и происходящее связанного с Организацией Объединенных Наций можно понять, что многие беды удалось предотвратить, многое остановить в процессе начиная, к примеру геноцид в Мьянме, когда в январе 2020 года, Международный Суд ООН пришел к выводу, что обладает юрисдикцией для рассмотрения иска Гамбии к Мьянме по обвинению в геноциде мусульман-рохинджа. Суд обязал власти Мьянмы в период слушания

принять «временные меры», в том числе: прекратить насилие в отношении рохинджа, не препятствовать рождению их детей и не уничтожать свидетельства, имеющие отношение к данному делу [3]. Сейчас, когда нормотворческая деятельность близка к завершению, Организация Объединенных Наций в своих усилиях в области прав человека переносит акцент на практическое осуществление установленных норм. Верховный комиссар по правам человека, координирующий правозащитную деятельность системы Организации Объединенных Наций, сотрудничает с правительствами с целью обеспечить более эффективное соблюдение ими прав человека, добиваясь предотвращения нарушений, и тесно взаимодействует с правозащитными механизмами Организации Объединенных Наций. Совет по правам человека представляющий собой межправительственный орган, проводит открытые заседания в целях рассмотрения вопроса о соблюдении прав человека государствами, принятия новых стандартов и поощрения прав человека по всему миру. Совет также назначает независимых экспертов — «специальных докладчиков» — для представления докладов о конкретных нарушениях прав человека или для изучения положения в области прав человека в отдельных странах.

Поощрение уважения прав человека занимает все более заметное место в усилиях Организации Объединенных Наций по содействию развитию. В частности, осуществление права на развитие рассматривается как один из элементов динамичного процесса, который сочетает в себе осуществление гражданских, культурных, экономических, политических и социальных прав и содействует повышению благосостояния всех членов общества. Ключом к реализации права на развитие является искоренение нищеты — это одна из основных целей Организации Объединенных Наций [4].

И это радует, в особенности начало и упор ООН на практическую деятельность, где она необходима для полной реализации прав человека и их защиты. Поскольку на сегодняшний день, внутри многих государств проходит ущемление этих прав, что и вызвало дискуссию на тему эффективности данной организации в области защит прав человека.

Исходя из всего вышесказанного, можно сделать вывод «существования ООН это благо для стран и граждан, так лучше если эта организация существует где несёт существенный вклад и все таки решает глобальные проблемы на международном уровне, чем вовсе не будет существовать», тут важен подход ООН и его систематизация, о чем мы поговорим в дальнейшем. Республика Казахстан как полноправный член ООН с 5 марта 1992 г. не является исключением. На сегодняшний день Республика является участником большинства международных договоров по защите прав человека.

Парламент Республики Казахстан принял Закон о ратификации Факультативного протокола к указанной Конвенции от 2002 г. Согласно другому Закону РК (№ 87) о ратификации от 21 ноября 2005 г. высшим законодательным органом Казахстана, как уже было отмечено, одним из последних из республик бывшего СССР были окончательно утверждены Международный пакт о гражданских и политических правах от 16 декабря 1966 г. и Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах также от 16 декабря 1966 г. Кроме того, Республика признала юридическую обязательность норм следующих международно-правовых актов: Конвенции о борьбе с торговлей людьми и с эксплуатацией проституции третьими лицами, против транснациональной организованной преступности и двух Конвенций о рабстве 1926 и 1956 гг., Конвенции о правах инвалидов и Факультативного протокола к ней, которые были подписаны ею в декабре 2008 года. М.М. Ахметов и К.К. Айтхожин подчеркивают, что Казахстан стал участником всех вышеназванных международных договоров в ситуации, когда он «как и другие страны Содружества Независимых Государств, оказался на развалинах тоталитарного режима, сохранившим традиции недооценки прав и свобод человека с одной стороны, и покорности и непротивления человека в случаях нарушения его прав, с другой» [5]. Тем не менее «определившись в течении как первых, так и последующих лет своей государственной независимости с политической системой, экономическими приоритетами и некоторыми другими аспектами переходного

периода и поэтапного устойчивого развития Казахстан постепенно принимает на себя обязательства по соблюдению тех или иных международно-правовых норм в области прав человека». Тем самым, по мнению профессора М.А. Сарсембаева, «Казахстан обеспечивает последовательный прогресс в вопросах защиты прав и свобод человека» [6].

Весьма понятно, что в документе права человека еще могут носить более универсальный характер, но в сущности это не так. К сожалению, на сегодняшний день мировому сообществу еще не удалось постичь концепцию прав человека, реализовав ее как минимум в средней мере. Можем ли мы теперь говорить, что концепция прав человека носит универсальный характер, вероятнее всего нет, объясним почему. В правах человека обобщено то, что правильно, а не то, что хорошо. Люди могут ощущать себя полностью защищенными в плане соблюдения их человеческих прав, но при этом все равно считать свою жизнь недостаточно совершенной или благой. Если дело обстоит так, то общепризнанная вера в права человека должна быть совместима с самыми разнообразными представлениями о том, что такое хорошая жизнь. Любой универсальный режим защиты прав человека должен быть совместим с моральным плюрализмом. Иначе говоря, один и тот же режим отстаивания человеческих прав может действовать в разных цивилизациях, культурах и религиях, несмотря на их несогласия между собой по поводу того, что есть благо. Ту же мысль можно сформулировать и по-другому: носители разных культур могут спорить о том, что такое подлинное добро, но соглашаться при этом относительно того, что понимается под недопустимым и бесспорным злом.

Нельзя забывать существования западного и восточных миров, как существования в этих мирах множество различных стран, народов, религий, которые по степени своих характеристик отличаются друг от друга, при этом храня единые общечеловеческие ценности, но вопрос заключается в другом, как каждый из этих религий, народов, республик работают над этими ценностями, что для них является существенной проблемой, а что нет.

Важно знать и учитывать их подход в данном вопросе, ибо если бы все было идентично, существовали бы народы, выстаивавшие себя веками? Если мы задаем вопрос об универсальности концепции прав человека, в первую очередь необходимо идеализировать их так, дабы они смогли прижиться и оказать существенное влияние в ряде многих стран, что говорить о странах, когда существуют так скажем провинции в них, существует и свой менталитет, который годами прочно укреплялся и через который нужно и производить осуществление концепции прав человека, борьба в их ущемлении, через опыт этого определенного народа. Необходимо, в корне разбираться с данной проблематикой, а для этого несомненно нужен индивидуальный подход. Ситуация в мире на лицо, все что происходит на международной арене это «красивая картинка», естественно которой есть основания верить, но к сожалению когда мы углубляемся, становится понятно, что реальность не так прекрасна и что бы начать работать над ней, нужен более серьезный этап в ряде стран. Это касается и западноевропейских ценностей, в этом мире и в этой культуре приемлема концепция прав человека, она отражает ее ценности, но прибегая к тавтологии, не идеализирована даже там.

Дабы быть понятными и обосновать свою точку зрения, мы приведем пример: на территории Соединенных Штатов Америки, существует закон касаясь защиты прав детей, который предусматривает наказание по закону для родителей, в случае повышения им голоса на ребенка, вставим небольшую ремарку, этот закон психологически вреден для развития детей, которые в связи с не устоявшейся психикой манипулируют часто этим законом против своих родителей, напрямую угрожая им, дабы достичь своей цели. Возвращаясь к такой концепции защиты прав детей, можно отметить, что в ряде других стран, как и в исламских так и светских подобные меры не эффективны, а напротив пагубны, в связи с устоявшимся менталитетом. Конечно же, это напрямую говорит о взаимосвязи культуры и понимания мира его восприятия, ценностей, что как мы и сказали необходимо учитывать.

ООН утрачивает свою эффективность в наше современное время. На этих основаниях мы предлагаем следующие пути решения:

1. Разработка конвенций и различного рода деклараций на основе внутреннего устройства каждого государства.
2. Создание штабов взаимосвязи граждан стран с Организацией Объединенных Наций.
3. Подготовка специалистов толкования применения норм на практике в области защиты прав человека в рамках ООН.

Специалистами стран и должны быть ее граждане, ознакомленные изнутри с устоями общества своей страны, с ее политикой и ментальностью. По всем вышеперечисленным причинам, можно сделать вывод: к сожалению, концепция прав человека не универсальна, помимо того, нуждается в более глубоком подходе, изучении и обширной подготовке для реального и повсеместного применения на практике.

Список использованной литературы:

[1]. Игнатенко Г.И. *Международно-признанные права и свободы как компоненты правового статуса личности //Правоведение. - 2001.*

[2]. Морозова А.Н., Белобрагина Н.А. *К вопросу о понятии и некоторых элементах конституционно-правового механизма защиты культурных прав и свобод человека и гражданина //Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2013.*

[3]. Геляхов А.С. *Механизмы обеспечения защиты прав и свобод человека в субъектах Российской Федерации //Материалы всероссийского совещания (Москва, 24 декабря 2002 г.). – М.: Международные отношения, 2004.*

[4]. Нурумов Д.И. *Становление и развитие международной системы защиты прав человека: автореф. ... канд. юрид. наук. – М.: МГИМО(У) МИД Российской Федерации, 2000.*

[5]. Аманжолов Ж.М. *Безопасность человека и гражданина: некоторые вопросы правового обеспечения в Казахстане // Материалы международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы применения и совершенствования уголовного, уголовно-процессуального и уголовно-исполнительного законодательства в условиях глобализации». – Алматы: КазНПУ имени Абая, 2009.*

[6]. Сабикенов С.Н. *Некоторые методологические основы изучения общечеловеческой концепции прав человека: внутрисударственные и международные аспекты // Права человека: международный опыт, проблемы и перспективы: сборник материалов научно-теоретической конференции, посвященной международному дню защиты прав человека (Алматы, КазНУ им. аль-Фараби, 10 декабря 2004 года) /отв. ред. С.Ж. Айдарбаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2005*

МРНТИ 81.93.25

Шонай А.А.¹

*¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университеті
Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы, Қазақстан*

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ АУМАҚ ТҮСІНІГІ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
АУМАҚТЫҚ ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ**

Аңдатпа

Мақала халықаралық құқықтағы «аумақ» ұғымын кең көлемде сипаттай отыра, мемлекеттердің өз территориялары мен халықаралық маңызы бар аумақтардың құқықтық режимі жайлы баяндайды. Мақаланың өзектілігі, қазіргі таңда мемлекеттер арасында саяси-дипломатиялық қатынастардың шиеленісуіне әкеліп соқтырып жатқан, халықаралық даулар классификациясы ішіндегі ең ауқымды, әрі күрделісі «Аумақтық даулар мен мәселелердің

туындауы және шешу жолдары» болып табылады. Әлемдік саясаткерлер мен дипломаттардың ғылыми дәлелдемелері мен тарих беттерінен алынған тың деректемелері мәселені жан-жақты қарастыруға мүмкіндік беріп қана қоймай, халықаралық құқықтың басты қағидасы болған бейбітшілік пен қауіпсіздікке баса назар аударылатындығын нақты факторлармен айқындап, әділ әрі дауласушы тараптар үшін оңтайлы шешім қабылдайтын БҰҰ Жоғарғы Сот Органының халықаралық аумақтық дау мен қарулы-қақтығыстарды бейбіт жолмен шешу кезінде атқаратын рөлі мен қызметін, артықшылығын көрсетеді.

Түйін сөздер: территория, құқықтық режим, классификация, демаркация, делимитация, құқықтық мемлекет, кодификация.

Шонай А.А.¹

*¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Институт Сорбонна-Казахстан
Алматы, Казахстан*

ПОНЯТИЕ ТЕРРИТОРИИ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ. СПОСОБЫ РАЗРЕШЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ СПОРОВ

Аннотация

В статье подробно описывается понятие «территория» в международном праве, описывается правовой режим государств на их территориях и территориях международного значения. Актуальность статьи заключается в том, что самой крупной и сложной из классификаций международных споров, которая в настоящее время приводит к эскалации политико-дипломатических отношений между государствами, является возникновение и разрешение территориальных споров и проблем. Новые свидетельства мировых политиков и дипломатов, новые исторические факты не только позволяют более детально рассмотреть этот вопрос, но и показывают важность мира и безопасности, которые являются основополагающими принципами международного права. Демонстрирует роль и приоритет Высшего судебного органа Организации Объединенных Наций в мирном урегулировании международных территориальных споров и вооруженных конфликтов, который принимает справедливые и благоприятные решения для спорящих сторон.

Ключевые слова: территория, правовой режим, классификация, демаркация, делимитация, кодификация.

Shonay A.A.¹

*¹Kazakh national pedagogical university named after Abai
Sorbonne-Kazakhstan Institute*

THE CONCEPT OF TERRITORY IN INTERNATIONAL LAW. METHODS FOR RESOLVING INTERNATIONAL TERRITORIAL DISPUTES

Abstract

The article describes in detail the concept of "territory" in international law, the legal regime of states in their territories and territories of international importance. The relevance of the article is that the emergence and resolution of territorial disputes and problems is the largest and most complex of the classifications of international disputes that currently lead to the escalation of political and diplomatic relations between states. New data from world politicians and diplomats, new historical data not only allow us to consider this issue in detail, but also show the importance of peace and security, which are fundamental principles of international law. Demonstrates the role and priority of the United Nations Supreme Court in the peaceful settlement of international territorial disputes and armed conflicts, making fair and favorable decisions for the parties to the dispute.

Keywords: territory, legal regime, classification, demarcation, delimitation, rule of law, codification.

Аумақ-халықаралық жария құқықтың субъектісі ретінде танылған мемлекеттердің ең басты, ең көп мойындалған белгісі екендігі сөзсіз.[1,319 б]

Жер шарының белгілі бір құқықтық режим мәртебесіндегі бөлігі, атап айтқанда құрылық, аумақтық сулар (теңіз) және ішкі сулар, олардың әуе кеңістігі, сондай-ақ ғарыштық және аспан денелері, әлем мемлекеттерінің территориясы мен шекаралары халықаралық құқықтағы «Аумақ» ұғымын айқындайды. Ол мемлекеттік, аралас және халықаралық аумақтық құқықтық режимдер түрлеріне топталады:

- мемлекеттік режимдегі аумаққа, белгілі бір мемлекеттің егемендігінде, шекарасы шегінде болатын аумақтар жатады. Мысалы, Қазақстан Республикасының мемлекеттік аумағының анықтамасы мен құқықтық негіздері 1993 жылы қабылданған заңнамасында көрсетілгендей «Қазақстан Республикасының аумағы қазіргі шекарасында тұтас, оған қолсұғылмайды және бөлінбейді», - делінген[2].

-Толықтай ешбір мемлекеттің құрамына кірмейтін, бірақ жағалаудағы мемлекет континентің қайраны мен экономикалық теңіз аймағының табиғи ресурстарын зерттеу мен игеруге аумақтардың экологиясын қорғауға тиісті бірқатар территориялар аралас режимдегі аумақ ұғымымен түсіндіріледі. Бұл құқықтардың ауқымы халықаралық құқықпен, соның ішінде 1958 жылғы Континенттік шельф туралы конвенциямен [3] және 1982 жылғы Теңіз құқығы туралы БҰҰ Конвенциясымен анықталады[4].

-Ашық теңіздер, олардың үстіндегі әуе кеңістігі, теңіз түбінің халықаралық аймағы, кейбір халықаралық шығанақтар, каналдар, ғарыш кеңістігі мен аспан денелері халықаралық режимдегі аумақтарға жатқызылады. Бұл территориялар ешбір мемлекеттің жеке еншісіне жатпағанымен, мемлекеттер бөлісу құқығына ие.

Деседе әлі күнге дейін «халықаралық аумақ» түсінігінде, өзге мемлекеттер бөлісе алмайтын, халықаралық аумақтық дауларға жиі ұшырасып, шешімін таппай келе жатқан екі аумақтық құқықтық режимдегі территориялардың бар екендігін айта кеткен жөн. Бірі- Еуразия мен Солтүстік Америка материктері мен Солтүстік Мұзды мұхиттың шекарасын қамтитын Солтүстік поляр шеңберімен шектелген, қазіргі уақытта АҚШ, Канада, Дания, Норвегия және Ресей арасында полярлық секторларға бөлінген – Арктика материгі болса, ендігісі - оңтүстік ендіктен 60 градустан жоғары орналасқан 1959 жылы «Антарктиданың құқықтық мәртебесі»[5] туралы қабылданған шарт негізінде тек бейбіт мақсатта ғана пайдаланылуы керек, сондай-ақ әскери базалар құруға, әскери маневр жасауға, қарудың барлық түрін сынауға, радиоактивті қалдықтарды сақтауға тыйым салынған халықаралық деңгейдегі аумақ – Антарктида материгі. Атап айтқанда, қос территорияның жер шарында алып отырған құқықтық мәртебесі орасан зор.

Жоғарыда көрсетілген, әрбір халықаралық аумақтық режимдердің төңірегінде пайда болған мәселелерді мемлекеттердің ішкі заңнамалары мен халықаралық құқықтың нормалары арқылы шешілетіндігін ескере отырып, көп жағдай да аталған ішкі заңнамалар мен нормаларды, тіпті бірнеше келісуші тараптардың негізінде қол қойылған шарттардың орындалмауы салдарынан қазіргі таңда халықаралық жария құқық субъектілері (мемлекеттер, өз тәуелсіздігі үшін күресуші халықтар мен ұлттар) араларында даулы мәселелердің туындауы саяси-дипломатиялық қарым-қатынасқа кері әсерін тигізіп жатыр.

...Иә, қазіргі жаһандану заманында әлі де өз шешімін таппай жатқан Халықаралық даулар арасындағы ерекше категория дәл осы-халықаралық аумақтық даулардың күннен күнге өршіп, бір бітімге келмей, әлемге орасан зор зардабын тигізіп, халықаралық құқықтың принциптерін аяқ асты етіп жатқандығы, дауды шешу классификациясының тым күрделілігі өкілетті шешуші Халықаралық Соттар мен арнайы органдарға қиындық соқтырып жатқандығы мәлім.

Сонымен, «Аумақтық дауларды халықаралық құқықтан бөлуге болмайды, оның негізі мемлекеттік шекара заңына негізделген, және оларды ықтимал реттеу халықаралық құқық пен сотқа да сүйенеді»[6], - деген қағиданы ескере отырып, халықаралық жария құқық субъектілерінің арасындағы белгілі бір аумаққа иелік ету құқығы туралы халықаралық даулар мынадай фактілердің негізінде пайда болады: «Аумақтық даулар» мемлекеттердің шекараны межелеу (аумақтық даулар, ұлттар мен ұлыстардың өзін-өзі анықтауы, мемлекет аумағына қол сұғылмаушылық пен тұтастық, көршілес мемлекеттер арасындағы келісім бойынша және халықаралық құқыққа сәйкес континенттік қайраң мен экономикалық аймақтың шекарасын белгілеу) яғни, шекараны демаркациялау процесі барсында жіберген қателіктерінен, сондай-ақ толық аумақтық немесе функционалды егемендік нормасын жүзеге асыру арқылы шекараны мемлекеттердің келісімімен немесе Сайлау жүйелерінің халықаралық соты арқылы анықталған делимитациялау шешімін мемлекеттердің мойындамауы салдарынан, халықаралық үлеске ие табиғи ресурстарды тиімді пайдаланбау мен ішкі немесе халықаралық сулар сондай-ақ, экологиялық мәселелер салдарынан және тағы да басқа факторлардың туындауы нәтижесінде әртүрлі сипаттағы қарулы-қақтығыстарға, даулы мәселелерге әкеліп соқтыруы мүмкін.

А.С.Орловтың айтуынша, аумақтық дауды «құқықтық мемлекет орнатуға және белгілі бір аумақты иеленуге қатысты мемлекеттер арасындағы объективті түрде және нақты тұжырымдалған келіспеушілік»[7], - деп түсіндіреді. Қазіргі таңда өз шешімін таппаған аумақтық мәселелер әлемнің 50-ге жуық елінде кездеседі. Америкалық зерттеуші Дэниел Пайпстың айтуынша, Африкада 20, Еуропада 19, Таяу Шығыста 12, Латын Америкасында 8 [8] халықаралық аумаққа қатысты мәселелердің бар екендігін алға тартады.

Аумақтық даудың шын мәнінде қандай екенін ескере отырып, оның құрылымын сипаттау маңызды. Халықаралық құқыққа сәйкес даудың ең әмбебап және дәйекті құрылымы ретінде Б.Клименко, аумақтық дау үш элементтің қосындысымен сипатталатындығын көрсеткен: субъектісі-мемлекеттер, даулы шекараның немесе аумақтың болуы және дауласушы тараптардың басты мақсаттарының айқындығы[9, 17 б.].

Халықаралық аумақтық дау тек мемлекеттер арасында ғана емес, мемлекеттер ішіндегі өз тәуелсіздіктері үшін күресуші ұлттар мен халықтардың дауласу негізінде орын алуы мүмкін. Қазіргі таңда, тарихи тамыры бар және мемлекеттердің ішіндегі саны көп ұлттарға жеке автономды ел болуына кедергі болу нәтижесінде пайда болған соғыстар мен даулардың бір қатарын айтсақ, 1988 жыл мен 1994 жылғы, сондай-ақ 2020 жылғы Таулы Қарабақтағы Армения-Әзірбайжан арасындағы қарулы қақтығыс[10], өз алдына дербес автономиялық ел болуға ұмтылушы халықтардың ішкі жай-күйінің бірегей мысалы Түркия мемлекетінің басым бөлігін алып жатқан күрдтер- XXI ғасырдағы өз алдына жеке егемендігі мен тәуелсіздігі жоқ ең үлкен ұлт. Олардың бір ғана мақсаты – Түркия жерінде автономиялық аймақ құру. Бұл қозғалыс өз бастамасын 1920 жылы бастағанымен өз нәтижесін бермей, соның салдарынан қазіргі таңда Ирактағы күрдтердің бас көтеруіне әкеліп соқтырып, Түркия мен Ирак арасындағы партизандық соғыс пайда болып, әлі күнге дейін созылуда.

Халықаралық жария құқық ғылымында бүгінде аумақтық дауларды шешу процестеріне ықпал етуге болатын бірқатар принциптер бар. Олардың ішінде мыналарды бөліп көрсету қажет: халықаралық дауларды бейбіт жолмен шешу, күш қолданбау, мемлекеттердің аумақтық тұтастығы және шекаралардың мызғымастығы. Сонымен қатар, халықаралық аумақтық дауларды жіктеудің басқа критерийлері арасында ең маңыздылары мыналар болып табылады: дау субъектілерінің саны, даудың уақыты, дау объектісінің түрі, аумақтың құқықтық режимі.

Аумақтық дауларды бейбіт жолмен шешу процесінде дауларды шешу рәсіміне негіз болатын немесе оны шешудің материалдық-құқықтық негіздерін белгілейтін халықаралық құқықтың әртүрлі салаларының нормаларын қолдану қажет: халықаралық шарттар құқығы, сыртқы қатынастар құқығы, халықаралық теңіз құқығы және т.б.

Бірақ, аумақтық дауларды шешудің материалдық құқықтық негіздері институтының бір кемшілігі қазіргі уақытта кодификацияланбаған.

Осылайша, аумақтық даулардың түсінігі мен белгілерін анықтайтын мәселелерді қарастыра отырып, халықаралық аумақтық дауларды халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікке қатер төндіретін даулар санатына жатқызу нәтижесінде шешу жолдары мен бітімге келу мәселелерін, сондай-ақ арнайы зерттеу жұмыстарын жүргізу Біріккен Ұлттар Ұйымының органдары мен БҰҰ-ның Халықаралық сотының басты міндеті, әрі функциясы. БҰҰ Жарғысының 52-бабының жалпы тұжырымдамасы БҰҰ органдарына, оның ішінде Халықаралық Сотқа жүгінуге кедергі келтірмей, аймақтық деңгейде дауларды шешудің бейбіт әдістерін дамытуды ынталандыруды бекітеді.

Халықаралық жария құқықта аумақтық дауларды тек бейбіт жолмен шешудің әмбебап және аймақтық сипаттағы жеткілікті тиімді және жалғыз құралы «...келіссөздер, сараптамалар, медиация, бітімгершілік, арбитраж, сот ісін жүргізу, аймақтық органдарға және келісімдерге немесе олардың таңдауы бойынша басқа да бейбіт тәсілдермен шешуге тиіс», - деп көрсетілген БҰҰ Жарғысының 33-бабына сәйкес жүргізу және де халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтауға қауіп төндіретін кез келген дауға қатысушы мемлекеттер осы қағиданы ескеру керек.

Қорытындылай келе, ашық және ықтимал аумақтық даулар қауіпті қарулы қақтығыстарға әкелетінін тарих бірнеше рет дәлелдеген. Осыған байланысты мұндай мәселелерді халықаралық құқық нормаларын қатаң сақтай отырып, ең бастапқы кезеңінде бейбіт түрде шешудің өзектілігі қаншалықты маңызды екендігін әрбір дауласушы тараптар білсе екен дейміз. Халықаралық құқықтың басты қағидасы-әлемде бейбітшілік пен қауіпсіздікті орнату болса, оны сақтау халықаралық құқық субъектілерінің басты міндеті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Малколм Н.ШО. Халықаралық құқық 1 (8-ші басылым), 2019. - 417б
2. ҚР Мемлекеттік туралы Заңнамасы // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1300000070/> (2013.01.13)
3. *Континенттік шельф туралы конвенция. 1958ж.* // <https://docs.cntd.ru/document/1900370/>
4. 1982 жылғы Теңіз құқығы туралы БҰҰ // <https://docs.cntd.ru/document/1900747/>
5. 1959 жылы «Антарктиданың құқықтық мәртебесі» // [https:// docs.cntd.ru/ document/ 1901494/](https://docs.cntd.ru/document/1901494/)
6. Халықаралық дау түсінігі // http://www.adhdportal.com/book_3378_chapter_Ponjatie_mezhdunarodnogo_spora.html (14.04.2009)
7. Орлов А.С. Халықаралық аумақтық дау тұжырымдамасы // Удмурт университетінің хабаршысы. Экономика және құқық. - 2010. - 3-шығарылым. - 100 б.
8. Әлемдегі шешілмеген аумақтық даулар. Анықтама. // РИА Новости <http://ria.ru/politics/20080826/150695029.html#ixzz2uOW00774>
9. Клименко Б.М. Аумақтық дауларды бейбіт жолмен шешу. - М., 1982. -- 20 б
10. Таулы Қарабақтағы соғыс. <https://massaget.kz/layfstayl/bilim/gumanitarly-ylymdar/tarih/hronologiya/62769/>

Ерхан Арайлым¹

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан

ИНТЕРНЕТ ЖЕЛІСІНДЕГІ ҚҰПИЯ АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ: ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТ

Аңдатпа

Мақалада Интернеттегі құпия ақпаратқа, әлеуметтік желілерге, осындай ақпаратты орналастыруды құқықтық реттеуге қатысты әртүрлі ғалымдардың жұмыстары талданады. Бұл мәселенің жоғары өзектілігі қазіргі қоғамдағы виртуалды желілердің қарқынды дамуымен көрінеді. Қазір Интернет-бұл адамдар арасындағы қарым-қатынас орны ғана емес, ақша операциялары желіде жасалады, зерттеулер жүргізіледі, тауарлар сатып алынады, ғылыми жаңалықтардың нәтижелері жарияланады және т.б. сондықтан ол әр түрлі қылмыстар мен заңсыз әрекеттерге арналған алаңға айналууда. Сондай-ақ, Ақпарат және ақпаратты қорғау туралы заңнама, құпия ақпарат саласындағы құқықтық мәселелер зерттеледі. Интернет-технологиялардың дамуымен виртуалды желілерде қалыптасқан қатынастарды құқықтық реттеу бүгінгі таңда юриспруденцияның ең өзекті бағыты болып табылады. Интернет саласындағы нормативтік-құқықтық база қазақстандық құқықтық жүйеде өз ресімделуін енді ғана бастады. Авторлар құқықтанушы ғалымдардың алынған деректері мен өз талдаулары негізінде Интернет желісінде құпия ақпаратты орналастыру саласындағы заңнамадағы олқылықтарды жою жолдарын ұсынады. Ақпарат туралы, ақпараттық технологиялар туралы және ақпаратты қорғау туралы, дербес деректерді қорғау туралы заңдардағы соңғы өзгерістерге, сондай-ақ ақпаратты орналастыруды құқықтық реттеудегі олқылықтар мен проблемаларға байланысты заңды сәттерге баса назар аударылады.

Түйінді сөздер: қолжетімділігі шектеулі ақпарат, құпия ақпарат, дербес деректер.

Ерхан Арайлым¹

¹Институт Сорбонна-Кзахстан, КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ КОНФИДЕНЦИАЛЬНОЙ ИНФОРМАЦИИ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ: ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Аннотация

В статье анализируются работы различных ученых касающихся конфиденциальной информации в сети Интернет, социальных сетей, правового регулирования размещения такой информации. Высокая степень актуальности данной проблемы показывается быстрым развитием виртуальных сетей в современном обществе. Сейчас Интернет - это не только место для общения между людьми, в сети совершаются денежные операции, производятся исследования, покупаются товары, публикуются результаты научных открытий и т.д. Поэтому все чаще он становится платформой для различных преступлений и правонарушений. Также исследуется законодательство об информации и о защите информации, правовые проблемы в сфере конфиденциальной информации. С развитием интернет – технологий правовое регулирование отношений, складывающихся в виртуальных сетях, на сегодня наиболее актуальное направление в юриспруденции. Нормативно-правовая база в сфере Интернета еще только начинает свое оформление в казахстанской правовой системе. Авторы на основе полученных данных ученых – правоведов и собственного анализа предлагают пути решения в устранении пробелов в законодательстве в сфере размещения конфиденциальной

информации в сети Интернет. Акцент делается на последние изменения в законах об информации, информационных технологиях и о защите информации, о защите персональных данных, а также на юридические моменты, связанные с пробелами и проблемами правового регулирования размещения информации.

Ключевые слова: информация ограниченного доступа, конфиденциальная информация, персональные данные.

Yerkhan Arailym¹

*¹Institute Sorbonne-Kazakhstan, KazNPU named after Abay
Almaty, Kazakhstan*

CONFIDENTIAL INFORMATION PROTECTION PROBLEMS IN WEB: LEGAL ASPECT

Abstract

The article analyzes the work of various scientists concerning confidential information on the Internet, social networks, legal regulation of the placement of such information. The high degree of relevance of this problem is shown by the rapid development of virtual networks in modern society. Now the Internet is not only a place for communication between people, money transactions are carried out on the network, research is carried out, goods are bought, the results of scientific discoveries are published, etc. Therefore, it is increasingly becoming a platform for various crimes and illegal actions. The legislation on information and information protection, legal problems in the field of confidential information are also being investigated. With the development of Internet technologies, the legal regulation of relations developing in virtual networks is currently the most relevant direction in jurisprudence. The regulatory framework in the field of the Internet is just beginning to be formalized in the Kazakh legal system. The authors, based on the data obtained by legal scholars and their own analysis, propose solutions to eliminate gaps in legislation in the field of posting confidential information on the Internet. The focus is on the latest changes in the laws on information, information technology and information protection, on the protection of personal data, as well as on legal issues related to gaps and problems of legal regulation of information placement. **Keywords:** restricted access information, confidential information, personal data.

Keywords: *information of restricted access, confidential information, personal information.*

Ақпарат кез-келген қоғам мен мемлекеттің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Онсыз ғылымның, техниканың, заңнаманың және адамның қалыпты өмір сүруі үшін қажет нәрсенің дамуы мүмкін емес еді. "Кім ақпаратқа ие болса, ол әлемге ие" – бір кездері ағылшын қаржыгері Натан Ротшильд айтқан сөз тіркесі бүгінгі күні де өзекті. Оған қол жеткізу санатына байланысты кез келген ақпаратты екі түрге бөлуге болады: жалпыға қолжетімді және қол жеткізу шектелген (таратылуы шектелген немесе тыйым салынған). Егер Қазақстан Республикасының Ақпараттандыру туралы заңнамасының 2-бабын талдайтын болсақ, қолжетімділігі шектеулі ақпаратқа: "мемлекеттік, коммерциялық, қызметтік, кәсіби, жеке және отбасылық құпияны құрайтын ақпарат, сондай-ақ дербес деректер жатады. [1] Қол жетімділігі шектеулі ақпараттың аталған құқықтық институттары құпия ақпаратты құрайды. Осы мәселені бірқатар ғалымдар С. Н. Бурдов, О. А. Потрашкова, и. М. Рассолов, а. в. Семашко және т. б. өз жұмыстарында қарастырды.

Қазақстанның құқықтық жүйесі үшін әлі де жас және белгілі бір олқылықтарды қамтиды, бұл осы мәселені осы жұмыста қарастыруға мүмкіндік берді.

Құпия ақпарат ұғымы заңда қолданылмайды, бірақ "ақпараттың құпиялылығы" қолданылады. Заң ғылымдарының кандидаты С.Н. Бурдов өз диссертациясында осыған байланысты Қазақстанда ақпарат туралы заңнаманы жетілдіру барысында заң ғылымы дербес заң санаты ретінде ақпараттың құпиялылығы тұжырымдамасын ұсынбағанын және бүгінгі күні реттеудің ең көп көлемі мемлекеттік және қызметтік құпияға жататынын көрсетеді.

Құпияның басқа түрлеріне қатысты (жеке және отбасылық, коммерциялық және т.б.) мемлекет Негізгі реттеушінің құқығын осы режимдерді құрайтын (белгілейтін) субъектілерге береді. Осылайша, дербес деректерді мемлекеттік құпия режимінде өңдеу кезінде мемлекеттік құпияны қорғау бойынша талаптар басымдыққа ие болады. Автор құпия ақпараттың реттелуі және белгілі бір иерархиясы қажет деген қорытындыға келіп, құпияның әр түрін ашқаны үшін тиімді жауапкершілік жүйесін құру туралы айтады. [2]

Әр түрлі ұйымдар да, жеке тұлғалар да ақпараттық қауіпсіздік проблемасына тап болады, ал интернет технологияларын қолдану кезінде бұл проблема одан сайын күрделене түсті. Әр түрлі хакерлік шабуылдар, жеке және корпоративті сайттарды бұзу арқылы қылмыскерлер әртүрлі құпия ақпаратты алады. Заңды және жеке тұлғаларға арналған мәліметтер базасының пакеттері "көлеңкелі" нарықтарда өте танымал болды. заң ғылымдарының кандидаты С.Н. Бурдов құпия құжатталған ақпараттың қатері ретінде адам факторының мысалдарын келтіреді. Атап айтқанда, келесі жағдайлар байқалуы мүмкін:

- пайдаланушы жұмыс орнынан уақытша кетіп, ақпаратқа үшінші тарап қол жеткізе алатын кезде компьютерді бұғаттауды жиі ұмытып кетеді;

- компьютерді Интернет желісіне қосқан кезде пайдаланушы қандай ақпарат болуы мүмкін екенін білмейді басқа тұлғаларға қолжетімді;

- жұмыс компьютерлерінен пайдаланушылар жиі Әлеуметтік және басқа да жалпы желілерге кіріп, бұл мүмкін ақпараттың ағып кетуіне себеп болады;

- пайдаланушылар өздерінің компьютерлеріне сыртқы бағдарламалық жасақтаманы рұқсатсыз орната алады, бұл өнімділіктің төмендеуіне және вирустың таралуына әкеледі.[3] Бұдан құпия ақпаратқа қол жеткізу өте қарапайым.

Ғалым А. В. Семашко құпия ақпаратты қорғаудың әртүрлі юрисдикциялық емес нысандарын қарастырып, ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуде келесі шешімдерді ұсынады:

- арнайы бағдарламалық қамтамасыз етудің сенімділігін арттыру;

- өңделетін ақпаратқа рұқсатсыз қол жеткізуден қорғау жүйелері мен құралдарын жасау;

- әр түрлі техникалық құрылғыларды анықтау үшін қауіп төндіруі мүмкін бағдарламалар ақпараттық телекоммуникациялық жүйелердің қалыпты жұмыс істеуі;

- ақпаратты қорғау құралдарын сертификаттау, қызметті лицензиялау және стандарттау;

- жұмыс істейтін персоналдың іс-қимылын бақылау ақпарат;

- мемлекет өмірі мен қызметінің маңызды салаларында ақпараттық қауіпсіздіктің көрсеткіштері мен негізгі сипаттамаларының мониторингі жүйесін енгізу. [4]

Зерттеушілер Д. р. Хлестова мен К. г. Попов құпия ақпаратты техникалық қорғау екенін атап өтті

мақсатты және үздіксіз жүргізілуі керек оның өмірлік циклінің әр кезеңі және күрделі болу экономикалық, сондай-ақ құқықтық әдістермен бірге ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету.[5]

Жаңарту ақпаратты қорғаудың юрисдикциялық формаларына да қажет. Мұнда жаңа шешімдерді заң ғылымдарының докторы И. М. Рассолов ұсынады, виртуалды кеңістікте қалыптасқан құқықтық қатынастарды тұтастай талдай отырып және "интернет-құқық" заң ғылымының жаңа бағытының негізін қалаушы бола отырып, ол "қол жетімділігі шектеулі Ақпарат" ұғымын қажет болған жағдайда әлемнің көптеген құқықтық жүйелерінде бар "жеке ақпарат" санатына ауыстыру керек деген қорытындыға келеді. "Дербес деректер туралы" Заңның ережелерін ескере отырып, "құпиялылық (азаматтардың жеке ақпаратын қорғау) туралы"заңды қабылдаған дұрыс. "Бұл заңда нақты критерийлер белгіленеді, оған сәйкес белгілі бір ақпаратты бөліп көрсетуге болады, оған кез-келген жағдайда адамның келісімінсіз қол жеткізу мүмкін болмайды". Мұндай ақпарат денсаулық жағдайы, жеке өмірі туралы ақпарат, отбасылық құпия және т. б. болуы мүмкін.

Бұл заңда саясаткерлердің, қоғам қайраткерлерінің, суретшілердің және басқа да танымал адамдардың жеке өміріне араласу өлшемдерін анықтау қажет. Сондай-ақ, ол мыналарды ұсынады: 1) Сот төрелігінің жылдам рәсімі (сот және тергеу органдары интернеттегі ақпаратқа үнемі қол жетімді болуы керек және жаңа сот талқылауы құрылуы керек); 2) қатысушылардың заңды жауапкершілігін нақтылау, онда автор өзін өзі орналастырған ақпаратпен сәйкестендіруді міндеттеуі керек; 3) халықаралық құқықтық ынтымақтастықты одан әрі дамыту; 4) коммуникацияның әртүрлі нысандарына, виртуалды қоғам қатысушыларына жәрдемдесу; 5) интернетте ұлттық сегменттің дамуына жәрдемдесу (мысалы, кириллицаны қолдана отырып домендік атауларды тіркеу) [6].

Әлеуметтік желілерде адам туралы Жеке ақпаратты ашық жариялайтын көптеген беттер бар. Қауіпсіздіктің жеткіліксіздігі сондай-ақ басқа да қоғамдық желілерде жарияланған талап ететін тіркеу, әкеледі үлкен саны құқық бұзушылық.[7] Заң бойынша жеке деректер деген не екенін анықтау керек.

"Дербес деректер және оларды қорғау туралы" ҚР Заңының 4 бабында былай делінген: "Дербес деректер – бұл белгілі бір немесе анықталатын жеке тұлғаға (дербес деректер субъектісіне) тікелей немесе жанама қатысты кез келген ақпарат".

"Дербес деректерді өңдеу-кез келген әрекет (операция) немесе автоматтандыру құралдарын пайдалана отырып жасалатын әрекеттер (операциялар) жиынтығы немесе мұндай құралдарды дербес деректер (бұл жазбаны жинауды, жүйелеуді және т.б.)". " Оператор-жеке деректерді өңдеуді ұйымдастыратын және жүзеге асыратын, сондай-ақ жеке деректерді өңдеудің мақсаттары мен мазмұнын анықтайтын мемлекеттік орган, муниципалды орган, заңды немесе жеке тұлға".[8]

Алайда осы тұжырымдамада белгілі бір олқылықтар бар "операторды" (дербес деректерді өңдейтін тұлға) нақты регламенттеу жоқ. Бұл тек лауазымды тұлға немесе осындай өңдеуге тап болған кез келген адам. Сондай-ақ, мемлекет өзінің лауазымына байланысты емес жеке мәліметтермен жұмыс істейтін "операторларды" қалай қадағалайтыны белгісіз.[9]

Шектеулі қол жетімділік туралы барлық ақпаратты нақты ажырату керек. Жоғары құпиялылық ақпарат болуы мүмкін жағымсыз, сондықтан сақтауға белгілі бір теңгерімділігі. Заң ғылымдарының кандидаты О. А. Потрашкова коммерциялық құпия институты, деп атап өтті. Оған қатысты ақпарат экономикалық негізділік пен уақтылық принципіне негізделуі керек. Артық құпиялылық пайда жоғалтуға әкеледі, шамадан тыс ашықтық теріс салдарға әкеледі. Өнімді өткізу нарықтарының кеңеюіне, оның сапасының жақсаруына кепілдік беретін ақпаратты немесе оның бір бөлігін ғана қорғауды қамтамасыз еткен дұрыс. Ақпараттың мұндай бөлігін бөлектеу үшін заң шығарушы оның нақты немесе ықтимал коммерциялық құндылығының өлшемін қолдануы керек.[10] Осылайша, құпия ақпаратты рұқсатсыз пайдаланудан қорғау үшін жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, мыналарды ұсынуға болады:

- заңмен құпия ақпараттың қатаң және шектелген иерархиясын сақтау, оны тең құқықтық қорғау;

- интернетте таратылатын азаматтардың жеке өміріне тікелей қатысты қосымша құқықтық актілерді енгізу (құқықтық реттеу тіркеуді және әлеуметтік желілерді қажет ететін жалпыға қол жетімді сайттар);

- желіде ақпаратты қорғау саласында бірыңғай халықаралық құқықтық кеңістік құру;

- кез-келген құпия ақпаратпен жұмыс істейтін адамдарға қатысты немқұрайдылық үшін заңнаманы қатаңдату өзінің кәсіби міндеттеріне байланысты ақпаратты;

- қол жетімділігі шектеулі ақпаратпен жұмыс істей алатын адамдар тобын нақты анықтау.

Егер заң шығарушы осы критерийлерді сақтаса, белгілі бір құқықтық олқылықтарды жоюға болады, бірақ сонымен бірге виртуалды ақпараттық кеңістікті дамыту бір орында тұрмайтындығын және ол заңнамадан озып кетпеуі керек, бірақ онымен бірге жүру керек екенін ұмытпау керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 24 қарашадағы № 418-V Заңы (2022.03.05. берілген өзгерістер мен толықтырулармен). Қазақстан Республикасының Ақпараттандыру туралы заңы, 2-бап. Қазақстан Республикасының ақпараттандыру туралы заңнамасы
2. С. Н. Бурдов құпия ақпараттың әкімшілік-құқықтық режимдері. Дис. ... канд. юрид. ғылымдар. Санкт-Петербург: РАНХиГС, 2015. 196 б.
3. С. Н. Бурдов құпия іс жүргізу жүйесі құпия ақпаратты қорғау нысаны ретінде: нормативтік және ұйымдастырушылық аспектілер // Басқарушылық кеңес беру - № 3 (63). – М.: "РАНХиГС", 2014. – 133-139.
4. Потрашкова О. А. коммерциялық құпия: мәселе құқықтық қорғау. // Ақпараттық Құқық - № 1. 2013. [Электрондық ресурс] <http://www.centerbereg.ru/h250.html> (өтініш берген күні 15.11.2016 ж.)
5. . Сухова а.р., Гатиятуллин т. р. әлеуметтік желілердегі жеке деректерді қорғау мәселесіне // ғылым символы. - № 1-2. – Уфа:" Омега сайнс", 2016 – Б.101-102.
6. «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 21 мамырдағы № 94-V Заңы (2021.30.12. берілген өзгерістер мен толықтырулармен) 4-бап. Қазақстан Республикасының дербес деректер және оларды қорғау туралы заңнамасы
7. Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрінің 2020 жылғы 21 қазандағы № 395/НҚ бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 23 қазанда № 21498 болып тіркелді. Дербес деректерді жинау, өңдеу қағидаларын бекіту туралы.
8. Халықаралық құқық: оқулық / ответ. ред. Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова. М., 2005.
9. Халықаралық шарттарда электрондық хабарларды пайдалану туралы БҰҰ конвенциясы (рез. БҰҰ БА 60/21 23.11.2005 ж.)
10. Құқықтар мен негізгі бостандықтарды қорғау туралы Конвенция (Рим, 4.11.1950) // РФ СЗ 08.01.2001 ж., №2, 163-құжат.

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЖҮЙЕСІН
ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ
ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ
ОТНОШЕНИЙ
TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS**

МРНТИ 04.51.41

Akbarova K.K.¹, Nessipbayeva O.D.¹
¹bachelor of International Relations, UIB,
¹Cand. of Ped. Sc., Associate Professor, UIB

**KAZAKHSTAN IN WATER ISSUE OF CENTRAL ASIA
DEVELOPMENT**

Abstract

The paper deals with use of transboundary water resources, the first attempts to regulate customary international legal norms, a number of environmental policy issues and the impact on the Republic of Kazakhstan and the countries of Central Asia. The legal regulation of water cooperation on the basis of regional and subregional agreements, the international Agreement on the use of water and energy resources in the Syrdarya basin for Central Asia, in particular for the ecology of the region are analyzed. Agreement on joint actions to solve the problem of the Aral Sea and adjacent territories, improve the environment and ensure the socio-economic development of the Aral Sea region and the Intergovernmental Agreement on the use of water and energy resources in the Syrdarya basin is considered. Climatic conditions of the region and features that are important for the further development of cooperation are suggested.

Key words: Central Asia, Transboundary Rivers, "water crisis", Aral Sea, technology of "artificial water".

К.К. Акбарова¹, О.Д. Несипбаева¹
¹«Халықаралық қатынастар» мамандығының студенті, UIB
¹педагогика ғылымдарының кандидаты, UIB

ҚАЗАҚСТАН СУ МӘСЕЛЕСІ ЖӘНЕ ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ДАМУЫНДА

Аңдатпа

Мақалада трансшекаралық су ресурстарын пайдалану, әдеттегі халықаралық құқықтық нормаларды реттеудің алғашқы әрекеттері, бірқатар экологиялық саясат мәселелері және Қазақстан Республикасы мен Орталық Азия елдеріне әсері қарастырылған. Аймақтық және субаймақтық келісімдер негізінде су саласындағы ынтымақтастықты құқықтық реттеу, Сырдария бассейніндегі су-энергетикалық ресурстарды Орталық Азия үшін, атап айтқанда, аймақ экологиясы үшін пайдалану туралы халықаралық келісімге талдау жасалды. Арал теңізі мен оған іргелес аумақтардың проблемасын шешу, экологияны жақсарту және Арал өңірінің әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ету бойынша бірлескен іс-қимылдар туралы келісім және Сырдария бассейнінің су-энергетикалық ресурстарын пайдалану жөніндегі үкіметаралық келісім қарастырылуда. Өңірдің климаттық жағдайлары және ынтымақтастықты одан әрі дамыту үшін маңызды ерекшеліктер ұсынылады.

Түйін сөздер: Орталық Азия, Трансшекаралық өзендер, «су дағдарысы», Арал теңізі, «жасанды су» технологиясы.

КАЗАХСТАН В ВОДНОМ ВОПРОСЕ И РАЗВИТИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы использования трансграничных водных ресурсов, первые попытки регулирования обычными международно-правовыми нормами, ряд вопросов экологической политики и влияние на Республику Казахстан и страны Центральной Азии. Анализируется правовое регулирование водного сотрудничества на основе региональных и субрегиональных соглашений, международного Соглашения об использовании водно-энергетических ресурсов в бассейне Сырдарьи для Центральной Азии, в частности для экологии региона. Рассмотрены Соглашение о совместных действиях по решению проблемы Аральского моря и сопредельных территорий, оздоровлению окружающей среды и обеспечению социально-экономического развития Приаралья и Межправительственное соглашение об использовании водно-энергетических ресурсов в бассейне Сырдарьи. Предложены климатические условия региона и особенности, важные для дальнейшего развития сотрудничества.

Ключевые слова: Центральная Азия, трансграничные реки, «водный кризис», Аральское море, технология «искусственной воды».

Water resources are an important aspect of Central Asian economies. Due to the increasing population, which affects the demography of these countries and economic development, the demand for water resources is growing exponentially, and therefore this issue is the subject of numerous inter-regional claims through regulation. The region consists of five former Soviet republics - Kazakhstan, Uzbekistan, Tajikistan, Kyrgyzstan and Turkmenistan. The regional waters originate in Kyrgyzstan and Tajikistan, pass through Uzbekistan, Kazakhstan and Turkmenistan, and thus flow into the Aral Sea.

The purpose of this study is to determine the degree of influence of various economic indicators on the ecosystem and industry of Kazakhstan and the factor of international cooperation between the countries of Central Asia. The factors affecting the current situation in these countries for the period of 2018 were identified [1]. The indicators for 2018-2050 were analyzed. The study was conducted using the methods of socio-humanitarian sciences of the XXI century. Until the nineties of the last century, the issue of water regulation in Central Asia was in the power of Moscow. Then, immediately after the collapse of the USSR, there was a period when for a long time the five states of the region could not conclude an agreement on the use of transboundary rivers. In this regard, the lack of a common agreement may have caused a "water crisis" in Central Asia." [2]

The first attempts to codify customary international law were made in the 1960s by a non-governmental organization, the International Law Association. The Association developed and adopted at its session in Helsinki in 1966 the Rules on the Uses of the Waters of International Rivers, which became known as the Helsinki Rules. The Rules regulate the use and protection of the waters of an international watershed and contain guiding legal principles defining the mutual rights and obligations of States. The fundamental rule of the legal regime: reasonable and equitable use of transboundary water resources. Over the past decades, much has been done to establish and legally formalize transboundary water cooperation both in the regional context under the auspices of the United Nations (UN) within the framework of cooperation of independent states, and at the level of bilateral relations of Kazakhstan.

As shown in Table 1, the legal regulation of water cooperation in Central Asia is based on regional and subregional agreements. The main of them is the pentilateral Agreement of 1992 on cooperation in the field of joint management, use and protection of interstate water resources (all Central Asian

States are Parties to the Agreement). Regional instruments include the 1993 Agreement on Joint Actions to Solve the Problem of the Aral Sea and Adjacent Territories, Environmental Improvement and Social and Economic Development in the Aral Sea Basin and the 1998 Intergovernmental Agreement on the Use of Water and Energy Resources in the Syrdarya River Basin (with four countries as parties: Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, and Uzbekistan).

Since a number of its principles and basic provisions are directly related to water resources, it is expected that the 2006 Framework Convention on Environmental Protection for Sustainable Development in Central Asia will play an important role in the international legal regulation of water-related activities. Protection and use of water resources. At present time the Convention is signed by three countries: Kyrgyzstan, Tajikistan and Turkmenistan, and has not entered into force yet. To some extent, the above group of regional (more precisely, sub-regional) documents on water resources could also include the 1998 Agreement on cooperation in environmental protection and rational use of natural resources (Kazakhstan, Kyrgyzstan and Uzbekistan) and the 1996 Agreement on use of fuel and energy and water resources, construction and operation of pipelines in Central Asia. Such acts include both international treaties - first, the 1999 Five-Party Intergovernmental Agreement on the Status of the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS) and its organizations and other documents, which are not formal international treaties but nevertheless are considered binding (e.g. Table 1).

Central Asia	Afg	Kz	Kg	Tj	Tm	Uz
1992 Almaty Agreement	-	√	√	√	√	√
1993 Kzyl-Orda Agreement	-	√	√	√	√	√
1996 Chardjev Agreement	-	-	-	-	√	√
1996 Agreement on the use of fuel and water	-	√	√	-	-	√
1998 Syrdarya Agreement	-	√	√	√	-	√
1998 Environmental Cooperation Agreement	-	√	√	-	-	√
1999 Agreement on the parallel operation of CAR's energy systems	-	√	√	√	-	√
1999 Hydromet Agreement	-	√	√	√	-	√
1999 IFAS Agreement	-	√	√	√	√	√
2006 Sustainable Development Convention in CA	-	-	s	s	s	-
Commonwealth of Independent States	Afg	Kz	Kg	Tj	Tm	Uz
1993 Charter of the CIS	-	√	√	√	√	√
1992 CIS Agreement on Environmental Interaction	-	√	√	√	√	√
1998 CIS Transboundary Watercourses Agreement	-	s	-	√	-	-
1998 CIS Agreement on Informational Cooperation	-	√	√	√	-	-

Table 1. Regional law applied to transboundary waters in the Aral Sea Basin

Not unimportant is the climate in Central Asia. The climate is sharply continental, with significant daily and seasonal temperature variations. This factor affects the static volume of such resource as fresh water, which, in turn, is an object of very high importance and, accordingly, dependence on them, not only due to physiological needs of the population, including as a necessary resource for

hydropower plants, but also participates directly in the development of economic sphere through the possibility of scaling agricultural resources. In turn, this resource affects the external economic factor - export. Kyrgyzstan and Tajikistan do not have enough minerals, oil and gas. Accordingly, the main wealth for these countries is water. And these countries intend to use flowing water resources in hydroelectric power plants, with the help of which it would be possible to reduce, if not eliminate, the shortage of electricity in winter. They also have plans to export electricity to other countries. Kyrgyzstan and Tajikistan, for their part, intend to use energy resources by building a hydroelectric dam. If the dam project is implemented, the other three countries will face a shortage of water resources to maintain and exploit useful lands. Transboundary water resources are a link and a property of the relations between the five states of Central and South Asia. So far, relations between the five countries have repeatedly aggravated because of water resources. The main reason for this situation is the factor that each republic puts its interests at the forefront, almost completely ignoring the interests of other countries. Tajikistan's water resources are the only salvation from energy shortages. In July, the Tajik government held a tender for the construction of the Rogun hydropower plant on the Vakhsh River. Italian company Salini Impregilo won the \$3.9 billion project. The first two units of the hydropower plant began operating in 2018. The construction of hydropower plants could provoke not only a serious confrontation, but also more aggravating consequences, such as war. That is, what is called the "water crisis" was a confrontation over water resources.

In 2010, the Kyrgyz Republic commissioned the first unit of Kambarata HPP-2 (a hydroelectric power plant under construction in Kyrgyzstan on the Naryn River), while the second unit was not yet completed. The government of the Kyrgyz Republic has promised the people to complete the hydropower plant as early as 2017. Several years ago, Kyrgyzstan planned to start building the Kambarata-1 and Naryn stations together with Russia. This project would have helped Kyrgyzstan gain energy independence, for which an intergovernmental agreement was concluded. However, Russia took this agreement knowingly superficially and continually postponed construction. As a result, Kyrgyzstan terminated the agreement with Russia. And now they are trying to find new investors to build the plant and resume the existing project. At the moment, Kyrgyzstan has no way to resume the construction of hydroelectric power plants. On January 25 this year, a power outage left Kyrgyzstan without electricity. After this situation, Kazakhstan and Uzbekistan wished to participate in the construction. Kazakhstan, Uzbekistan and Turkmenistan use water resources to maintain and improve agricultural land. If Kyrgyzstan and Tajikistan build the dam, this event will be followed by huge damage to thousands of hectares of fields in the other three countries and will have a detrimental effect on the economic sector. Since the planned Rogun hydropower plant is in the research stage of being the tallest power plant in the world. The study of this possibility is funded by the World Bank.

In any case, such actions have implications for Kazakhstan as well as for Uzbekistan and Turkmenistan. This hydropower plant will affect the flow of the Vakhsh River, because filling the Rogun hydropower plant requires the resources of the Vakhsh River, it could lead to a decrease in water levels by one or two percent. In particular, problems will arise in Turkmenistan and Uzbekistan, which grow cotton and create light industry products, which is also an export resource. For this reason, these countries are trying to oppose the plans of the governments of Kyrgyzstan and Tajikistan. In Kazakhstan, by contrast, farmers have reduced the size of cotton fields and begun to grow drought-tolerant crops instead. Consequently, Kazakhstan's agribusiness will suffer less from the threat of water scarcity. In turn, Kazakhstan has on its territory a "huge inheritance" from the Soviet Union - the dried up Aral Sea. Which is fed from the two main rivers Syr Darya and Amu Darya, the excessive use of regional hydropower resources in agriculture and energy aggravates the tragedy of the Aral Sea. Before shallowing, the Aral Sea was the fourth largest sea in the world, but today the sea, which was rich in life, has become a barren wasteland. The Aral Sea receives almost no water because of irrigation canals that take water from the Amu Darya and Syr Darya for hundreds of kilometers of flow through several states. Other consequences include the extinction of many animal and plant species due to increased salt and pesticides in the air. [4]

"At the same time, seasonal shifts and cyclical precipitation patterns are projected, as well as an increase in winter precipitation concentrations. By 2085, a 2.0 to 5.7 degree Celsius rise in average annual temperature in Central Asia is projected." [5] The entire region is prone to droughts. Although climate change will not be uniform throughout this diversity of ecosystems, it should increase environmental degradation. Aspects of complex water problem of not only Kazakhstan but the whole region - fresh water deficit, which in many respects defines strategy of sustainable development of republics, especially Kazakhstan with its huge territory and peculiarities of socio-economic development, are the most important in this issue. The priorities of Kazakhstan in water security strategy are improvement of interstate water allocation system in transboundary basins; rationalization of renewable water resources use on the basis of water conservation and territorial redistribution of river flow.

Moreover, the importance of water security in Central Asia and the Republic of Kazakhstan lies in preserving the protection of vital public interests (human health, habitat, production) from crisis, hydrological threats and the prevention of international conflicts. Therefore, the main water sources in Central Asia are replenished by the Tien Shan mountain glaciers. According to the German Center for Geological Research, between 1961 and 2018 about 47% of the Tien Shan glaciers melted. And the annual volume of water wasted from glaciers is twice as much as Germany's annual water consumption, highlighting the strategic value of the problem. [6] If the warming of the territory's climate continues at this rate, only half of all glaciers in the Tien Shan will remain by 2050. Along with the melting of glaciers, the volume of running water in the entire region will significantly decrease. As a result of this phenomenon, the ecosystem of Central Asia is at risk of huge changes, which will not be favorable for any of the countries. If climate warming in the region continues at the previously mentioned rate, only half of all glaciers in the Tien Shan will remain by 2050. Along with the melting of glaciers, the volume of running water in the entire region will significantly decrease.

As a result of this phenomenon, the ecosystem of Central Asia is at risk of huge changes, which will not be favorable for any of the countries. This is a huge problem of the Central Asian region, including Kazakhstan, due to the lack of water resources in it, the process of solving the issue requires a long period of time, effort and cooperation of all countries concerned. At the moment, the countries have a reasonable amount of time to act in order to prevent quite possible conflicts in the future. In brief, let us consider the successful example of Israel as an effective solution of water allocation for Kazakhstan. The volume of water resources of Israel is the smallest in comparison with the countries of Central Asia, as about 60% of its territory is located in a semi-desert. Despite this factor, Israel fully meets its needs in water resources, and is also a supplier of neighboring countries of agricultural resources. It is known that Israel uses drip irrigation technology in means of maintaining and improving agricultural lands. This irrigation technology saves water resources to a great extent and is a prevention of infectious diseases that have their spread among the flora. As a result, the country with the least resources receives the greatest productivity when applying this technology in the form of greater production of industrial products. The technique of drip irrigation has the possible result of some costs. But the issue of the price of this technology compared to the amount of water resources expended is uncompromisingly small.

In conclusion, given the wide range of aspects of this complex issue, we believe that a solution of the water issue between the countries can be found in the first place if the five states of the region conclude a general agreement on water resources exploitation, rather than only temporary arrangements (for example, every year Kazakhstan supplies Kyrgyzstan with coal ore and wheat stocks in exchange for water resources); so far there has not been any specific agreement in Central Asia. The agreement itself needs to establish which country has the right to use water, in what amount, and for what purposes. The second step will be measures taken by the states to get rid of dependence on water resources, for example, thanks to the already existing technology of creating "artificial water," which is already functioning on an industrial scale since 1963 in Kazakhstan in Aktau, the desalination plant of the Mangistau nuclear power plant is producing artificial water. Despite this factor, there is an opportunity to reduce its demand. Kyrgyzstan and Tajikistan, in turn, should

consider wind and solar energy as power generation to eliminate the need to build hydropower plants. This option is the most optimal and harmless to the environment and neighboring countries. Recently, Kazakhstan has reduced the cultivation of cotton and opted for drought-tolerant grasses. Uzbekistan and Turkmenistan have an opportunity to consider this experience of Kazakhstan for implementation on their territory, thus reducing the amount of necessary water resources. To date, unfortunately, no concrete measures to solve this problem have been taken yet.

Finally, another interesting solution was proposed by analyst Rasul Jumali. He explains that the heads of these states must act and act decisively in order to reach an agreement. During Karimov's rule, Uzbekistan systematically interfered in the negotiations and was aggressive in this matter, thus delaying the development of relations between Kazakhstan and Uzbekistan. The current head of state of Uzbekistan, Shavkat Mirziyoyev, during his rule has renewed relations with neighboring countries, in particular with the head of state of Kazakhstan, Kasym-Jomart Tokayev, and shows stagnation in the positive vector of relations with Kazakhstan. If the problem is not solved, the Central Asian countries will face a water crisis. The consequences of the situation's outcome are not yet known. But it is clear that no one will benefit from this crisis.

List of references

1. Xenari, S., Shenhav, R., Abdullaev, I., & Mastellari, A. (2018). *Current and future challenges of water security in Central Asia*. *Global Water Security*, 4, 117-142. https://doi.org/10.1007/978-981-10-7913-9_5
2. Zhiltzov, S., Zhiltzova, M., Medvedev, N., & Slizovskiy, D. (2018). *Water Resources in Central Asia: International context*. SpringerLink. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-11205-9>.
3. *Executive Secretary discusses strengthening cooperation in the Aral Sea Basin*. (2010, July 15). *Executive Committee of the International Fund for Saving the Aral Sea, Geneva*. <https://unece.org/press/executive-secretary-discusses-strengthening-cooperation-aral-sea-basin>
4. Leng, P., Zhang, Q., Li, F., Kulmatov, R., Wang, G., Qiao, Y., Wang, J., Tian, C., Zhu, N., Hirwa, H., & Khasanov, S. (2021, September). *Agricultural impacts drive longitudinal variations of riverine water quality of the Aral Sea Basin (Amu Darya and Syr Darya rivers), Central Asia*. *Environmental pollution*. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2021.117405>.
5. Liu, Y., Wang, P., Gojenko, B., Yu, J., Wei, L., Luo, D., & Xiao, T. (2021). *A review of water pollution arising from agriculture and mining activities in Central Asia: Facts, causes and effects*. *Environmental pollution*, 291, 118-209. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2021.118209>
6. Qin, J., Duan, W., Chen, Y., Dukhovny, V., Sorokin, D., & Wang, X. (2022, January 6). *Comprehensive evaluation and sustainable development of water–energy–food–ecology systems in Central Asia*. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 157, 217-225. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2021.112061>
7. Zumaly, R. (2022, January 13). *Interview with a political scientist*. Retrieved from March 5, 2022 <https://m.youtube.com/watch?v=shihngizn>
8. Huang, W., Duan, W., & Chen, Y. (2021). *Rapidly declining surface and terrestrial water resources in Central Asia driven by socio-economic and climatic changes*. *Science of The Total Environment*, 784, 147-193. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.147193>
9. Xie, L., Antoine, I., Wiley, I. (2021). *Is the ecosystem approach effective in transboundary water systems: Central Asia as a case study?* *WIREs*, 8(5), 67-112. <https://doi.org/10.1002/wat2.1542>

МРНТИ 04.21.81

Халназарова А.К.¹, Акбиева Б.М.¹, Сембинов М.К.¹

¹ магистрантка факультета международных отношений, колледжа Социальных наук, университета КИМЕР, г. Алматы, Казахстан

¹ магистрантка факультета государственного и местного управления, колледжа Социальных наук, университета КИМЕР, г. Алматы, Казахстан

¹ кандидат исторических наук, доцент ВАК, профессор кафедры международных отношений

Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая

**ФОРМИРОВАНИЕ И ПОДХОД К РЕГИОНАЛИЗМУ В КОНТЕКСТЕ
ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКОГО РЕГИОНА**

Аннотация

Данная исследовательская статья посвящена вопросу регионализации. Авторы отмечают, что регионы начинают играть более важную роль в глобальных политических процессах. Особое внимание в статье уделено "старому" и "новому" регионализмам. Применяя сравнительный метод, а также метод анализа, авторы предлагают рассмотреть на примере Центрально-Азиатского региона, определяющие особенности регионализма. Если "старый" регионализм подразумевает сложную систему отношений на разных уровнях, частичную передачу государственного суверенитета, то чертами "нового" регионализма являются отказ от бюрократических наднациональных институтов, равенство участников и возможность быть членами других организаций. Кроме того, в статье описаны характерные черты центральноазиатского регионализма. Проблема выбора модели данного регионализма определяется необходимостью формирования в политической культуре такой ценности, как демократизм. Научная новизна проведенного исследования заключается в комплексном освещении теоретических аспектов регионализма и сравнении различных его типов, центрально-азиатского региона, в некоторых аспектах на примере Казахстана.

Ключевые слова: Центральная Азия, пространство, регион, регионализация, регионализм, старый регионализм, новый регионализм, Центральная Азия, АСЕАН, ЕАЭС, концепция, мягкая сила.

Халназарова А.К.¹, Акбиева Б.М.¹, Сембинов М.К.¹

¹ Әлеуметтік ғылымдар колледжі халықаралық қатынастар факультетінің магистранты, КИМЭП университеті, Алматы қ., Қазақстан

¹ Әлеуметтік ғылымдар колледжі Мемлекеттік және жергілікті басқару факультетінің магистранты, КИМЭП университеті, Алматы қ., Қазақстан

1 Тарих ғылымдарының кандидаты, Жоғары аттестаттау комиссиясының доценті, Халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты

**ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫ КОНТЕКСТІНДЕ АЙМАҚШЫЛДЫҚТЫҢ
ҚАЛЫПТАСУЫ ЖӘНЕ КӨЗҚАРАСЫ**

Аңдатпа

Бұл зерттеу мақаласы аймақтандыру мәселесіне арналған. Автор ретінде біз аймақтардың жаһандық саяси процестерде маңыздырақ рөл атқара бастағанын атап өтеміз. Мақалада «ескі» және «жаңа» аймақшылыққа ерекше назар аударылады. Салыстырмалы әдісті, сондай-ақ талдау әдісін пайдалана отырып, автор Орталық Азия аймағының мәселесін қарастыруды ұсынады, аймақшылық ерекшеліктерін анықтайды. Егер «ескі» аймақшылық әртүрлі деңгейдегі қатынастардың күрделі жүйесін, мемлекеттік егемендікті ішінара беруді көздейтін болса, онда «жаңа» аймақшылықтың белгілеріне бюрократиялық ұлтүстілік институттардан

бас тартуы, қатысушылардың теңдігі және мүше болу мүмкіндігі жатады. басқа ұйымдардың. Сонымен қатар, мақалада Орталық Азиялық аймақшылдыққа тән белгілер сипатталған. Бұл аймақшылдықтың үлгісін таңдау мәселесі саяси мәдениетте демократия сияқты құндылықты қалыптастыру қажеттілігімен анықталады. Зерттеудің ғылыми жаңалығы – аймақшылдықтың теориялық аспектілерін жан-жақты қамту және оның әртүрлі түрлерін, Орталық Азия аймағын кейбір аспектілерде Қазақстан мәселесін салыстыру.

Түйін сөздер: Орталық Азия, кеңістік, аймақ, аймақтандыру, аймақшылдық, ескі аймақшылдық, жаңа аймақшылдық, Орталық Азия, АСЕАН, ЕАЭО, тұжырымдама, жұмсақ күш.

Halnazarova A.K.¹, Akbiyeva B.M.¹, Sembinov M.K.¹

¹ master's student, Faculty of International Relations, College of Social Sciences, KIMEP University, Almaty, Kazakhstan

¹ master's student, Faculty of Master of Public and Municipal Administration, College of Social Sciences, KIMEP University, Almaty, Kazakhstan

I D. in History, Associate Professor at VAK, Professor at the International Relations Department, Sorbonne-Kazakhstan Institute, KazNPU named after Abay University

LA FORMATION ET L'APPROCHE DU RÉGIONALISME DANS LE CONTEXTE DE LA RÉGION D'ASIE CENTRALE

Résumé

Cet article de recherche est consacré à la question de la régionalisme. Les auteurs notent que les régions commencent à jouer un rôle plus important dans les processus politiques mondiaux. Une attention particulière est portée dans l'article aux « anciens » et « nouveaux » régionalismes. En appliquant une méthode comparative, ainsi que la méthode d'analyse, l'auteur propose d'aborder l'exemple de la région de l'Asie centrale, définit les caractéristiques du régionalisme. Si le "vieux" régionalisme implique un système complexe de relations à différents niveaux, un transfert partiel de la souveraineté de l'État, alors les caractéristiques du "nouveau" régionalisme sont le rejet des institutions supranationales bureaucratiques, l'égalité des participants et la possibilité d'être membres d'autres organisations. En outre, l'article décrit les traits caractéristiques du régionalisme d'Asie centrale. Le problème du choix du modèle de ce régionalisme est déterminé par la nécessité de former une valeur telle que le démocratisme dans la culture politique. La nouveauté scientifique de la recherche menée consiste en un éclairage complexe des aspects théoriques du régionalisme et la comparaison de ses différents types, région d'Asie centrale, sous certains aspects sur l'exemple du Kazakhstan.

Keywords: Asie centrale, espace, région, régionalisation, régionalisme, ancien régionalisme, nouveau régionalisme, Asie centrale, ASEAN, EAEU, concept, soft power.

Introduction. Dans la première vague de recherche sur le régionalisme des années 1950 au milieu des années 1970, beaucoup ont tenté de définir les régions de manière « scientifique ».1 Des universitaires tels que Russett, Cantori et Spiegel et Thompson ont cherché à identifier la relation entre le régionalisme et ces facteurs. en tant que cohésion sociale, économique, politique et organisationnelle dans un groupe d'États géographiquement proches [2]. En revanche, il existe désormais un consensus métathéorique selon lequel les régions sont « créées politiquement ». Alors qu'actuellement, les régions sont "créées politiquement". Le terme "région" est un concept assez complexe et multidimensionnel, dont l'étude nécessite une approche interdisciplinaire.

La notion de "région" est vraiment difficile à définir clairement a priori. Dans un domaine caractérisé principalement par des désaccords, il y a une chose sur laquelle la plupart s'accordent: le concept de « région » et ses dérivés ont été utilisés d'une manière remarquablement diverse, confuse et imprécise par les politologues.[3]

Énoncé du problème. La régionalisation est une tendance moderne du développement mondial. Ce phénomène est associé à la seconde moitié du XXe siècle. En outre, il existe des tendances d'intégration croissantes basées sur l'égalité des participants, la nature temporaire de l'association et l'absence d'institutions supranationales bureaucratiques.

Ces différences et particularités dictent la nécessité de considérer les processus de régionalisation dans une nouvelle perspective, ce qui est dû à un certain nombre de raisons. Premièrement, le problème de la régionalisation dans le contexte de la mondialisation croissante est d'actualité, car il a un impact significatif sur les sphères socio-économiques et politiques de la communauté mondiale. Deuxièmement, l'intensification de la mondialisation conduit à la nécessité d'identifier les processus qui déterminent la logique et les accents du développement régional moderne, ce qui se reflète directement dans le processus de régionalisation.

Approches pour définir une région. De nos jours, les régions deviennent de plus en plus importantes. Qu'est-ce qu'une région ? Il existe six approches principales de la définition de « région » dans la science moderne : administrative-territoriale, territoriale-géographique, sociale, complexe et systémique. Il conviendra de ne souligner que quelques approches. En particulier, du point de vue de l'approche territorialo-économique, la région est considérée comme un vaste territoire du pays avec à peu près les mêmes conditions naturelles, et principalement - "avec une direction caractéristique de développement des forces productives sur la base de la combinaison d'un complexe de ressources naturelles et la structure sociale correspondante ».

L'approche systémique considère une région « comme un territoire se distinguant des autres territoires par un certain nombre de caractéristiques et ayant une certaine intégrité et interconnexion de ses éléments ; comme un système avec sa structure, ses fonctions, ses liens avec l'environnement extérieur, son histoire, sa culture , conditions de vie de la population ». L'approche systémique est plus caractéristique de décrire une région comme une association de plusieurs états. Dans ce cas, les États sont souvent unis conditionnellement selon un trait spécifique : géographique (Europe de l'Ouest, Moyen-Orient, Afrique du Nord, Asie du Sud-Est), linguistique (pays turcophones, arabophones), religieux (pays chrétiens). d'Europe occidentale, pays musulmans du Moyen-Orient), ethniques (peuples turcophones d'Asie centrale). Ainsi, nous pouvons conclure que les régions deviennent des acteurs importants sur la scène internationale et que le régionalisme est une tendance importante dans les relations internationales.

"Old" and "new" regionalism. Le régionalisme au sens moderniste implique l'interaction de pays géographiquement proches coopérant et cherchant à créer un mécanisme régional. Le stimulus est similaire à l'expérience économique et historique de ces États. L'objectif principal de la coopération est la coopération économique : la formation d'une zone de libre-échange conduit d'abord à une union douanière, puis à un marché commun, une union économique et une union politique.⁴ Cependant, la pratique a montré que la transition de l'économie coopération à la coopération politique et de sécurité n'est possible que si elle répond aux intérêts nationaux des États impliqués dans ce processus.

Aspects de la régionalisation et frontières de l'Asie centrale. L'Asie centrale n'est pas une région statique aux frontières définies. Au contraire, la région peut être vue comme une structure qui peut être construite et renforcée, mais qui peut aussi être détruite. L'existence d'une région et ses frontières dépendent des actions d'acteurs sous différents aspects.

Nous proposons d'examiner divers aspects de la régionalisation, y compris la sécurité, l'économie, l'énergie, les questions d'eau et autres. Sous certains aspects, cinq pays sont impliqués ; à certains égards, une coopération étroite entre deux ou trois pays de la région est plus rationnelle. En général, nous incluons les territoires de cinq pays, à savoir le Kazakhstan, le Kirghizistan, le Tadjikistan, le Turkménistan et l'Ouzbékistan, dans la définition des frontières de l'Asie centrale. Mais nous voulons tout de même laisser ouverte la question des frontières de l'AC et permettre aux auteurs de cas de proposer les formats de coopération les plus rationnels et le nombre de pays participants pour chaque aspect. Si le format CA-5 implique la participation des cinq pays, le format CA-3 peut ne couvrir que trois pays de la région. Cette approche est cohérente avec notre position sur la promotion d'un

régionalisme doux sans créer d'organisations interétatiques formelles encombrantes, mais avec la création de plates-formes, formelles et informelles, pour prévenir l'avenir et résoudre les problèmes existants. L'Asie centrale est un excellent exemple d'approche régionale vers l'extérieur. régions, dans lesquelles des États puissants nomment et façonnent les régions en fonction de leurs propres objectifs et intérêts.[5]

En ce qui concerne les acteurs, ce qui distingue ce travail sur l'AC de nombreux précédents est que nous accordons une attention particulière au rôle des acteurs non étatiques, y compris la communauté d'experts, les structures commerciales et les organisations non gouvernementales. Bien que les États soient les acteurs principaux, voire dominants, des processus régionaux, leurs actions dépendent largement de divers facteurs, notamment la position des acteurs non étatiques. Ces acteurs influencent la régionalisation en Asie centrale par la création de discours, l'influence sur l'opinion publique et les politiques des organes étatiques individuels, ainsi que d'autres instruments disponibles. Une distinction peut être faite entre les acteurs à l'intérieur et à l'extérieur de la région. Les acteurs externes, étatiques et non étatiques, contribuent également de manière significative à la dynamique de régionalisation en AC. Si nous parlons du rôle des acteurs externes, nous pouvons distinguer deux approches principales de la régionalisation en Asie centrale.

La première approche est suivie par la Russie et la Chine, qui trouvent plus avantageux d'interagir avec des pays d'Asie centrale individuels qu'avec une organisation régionale qui représente les intérêts communs de ces pays. Une alternative à la coopération bilatérale est l'inclusion des États d'Asie centrale dans des organisations dominées par la Russie ou la Chine. L'Organisation de coopération de Shanghai (OCS) et l'EAEU sont des exemples de cette approche. La situation lorsque la Russie a rejoint l'Union d'Asie centrale en 2004, ou le discours généré par les nationalistes en Russie lors de la réunion consultative des chefs d'État d'Asie centrale en mars 2018, confirment également la méfiance des acteurs extérieurs lorsqu'ils tentent d'approfondir l'intégration régionale en Asie centrale.[6]

S'inspirant de l'expérience de l'ASEAN et de la tendance à la prolifération des partenariats économiques régionaux intégrés, We suggère que les États d'Asie centrale adoptent une stratégie similaire⁷. Le régionalisme doux est une alternative au régionalisme dur. Le régionalisme dur crée des institutions interétatiques ou supranationales avec des règles claires et intrusives régissant de nombreux aspects des activités des États membres. Les exemples sont l'UE ou l'EAEU.

La promotion d'un régionalisme doux en Asie centrale présente de nombreux avantages. Il n'est pas nécessaire que les pays sacrifient leur souveraineté et transfèrent le pouvoir de décision au niveau régional. Il n'est pas nécessaire de réviser les accords avec les organisations déjà établies auxquelles les pays de la région sont parties. C'est particulièrement important pour le Kazakhstan qui a rejoint l'UEE⁸. Il n'y aura plus besoin de chercher des « leaders » de la région, ce qui a un impact négatif sur l'attitude des pays dits esclaves face à la régionalisation. Le Kazakhstan, en tant qu'acteur majeur, n'a pas besoin d'assumer la responsabilité et les coûts de la promotion d'un régionalisme doux.[9]

À l'heure actuelle, l'Asie centrale n'est pas une région économiquement et politiquement consolidée. L'interaction politique entre les pays est très contradictoire et imprévisible. Au sein de la région, l'interaction économique est compliquée par toute une série de facteurs, notamment le choix par les pays de différents modèles de développement économique, différentes approches de l'intervention de l'État dans l'économie et la libéralisation politique de la société. Les pays diffèrent également dans le degré de pluralisme idéologique et des droits de l'homme. Sous toutes réserves, les autorités du Kazakhstan et du Kirghizistan sont plus libérales à cet égard que celles de l'Ouzbékistan, du Turkménistan et du Tadjikistan. Les législations nationales des pays diffèrent sensiblement.

L'Asie centrale manque d'un leader régional désireux de devenir un intégrateur à part entière. Les États se concentrent davantage sur le maintien de leurs propres intérêts nationaux que sur le développement de relations holistiques au sein de la région. Il existe une situation particulière dans la région : seuls trois des cinq États (Kazakhstan, Kirghizistan et Tadjikistan) sont intéressés par l'intégration économique à la fois au sein de la région et dans un format plus large. Mais la

fragmentation de l'Asie centrale ne sera pas surmontée à moyen terme. Les pays de la région ne visent pas encore l'unité économique. L'homogénéité de leurs économies et leur politique étrangère multivectorielle ne fait que renforcer cet état de fait. Et les États mondiaux et régionaux qui ont des intérêts économiques et politiques dans la région ne sont pas non plus déterminés à former une unité régionale. L'article décrit également la méthodologie du régionalisme comparé, qui se concentre sur les mécanismes de changement dans le processus de régionalisation. En identifiant les mécanismes à l'œuvre, des tendances similaires dans la gouvernance régionale peuvent être identifiées. Bien que cette approche doive être développée dans d'autres recherches comparatives, l'un de ses principaux atouts est qu'elle convient à un large éventail d'études comparatives.

Bibliographie:

1. Hurrell, 'Regionalism in Theoretical Perspective', p. 38.
2. Bruce M. Russett, 'International Regimes and the Study of Regions', *International Studies Quarterly*, 13:4 (1969), pp. 361–80; William R. Thompson, 'The Regional Subsystem: A Conceptual Explication and a Propositional Inventory', *International Studies Quarterly*, 17:1 (1973), pp. 89–117; Louis J. Cantori and Steven L. Spiegel (eds), *The International Politics of Regions: A Comparative Approach* (Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1970).
3. Edward D. Mansfield and Helen V. Milner, 'The New Wave of Regionalism', *International Organization*, 53:3 (1999), pp. 589–627, p. 590; Andrew Hurrell, 'Regionalism in Theoretical Perspective', in Louise Fawcett and Andrew Hurrell (eds), *Regionalism in World Politics: Regional Organization and International Order* (Oxford: Oxford University Press, 1995), pp. 37–73.
4. Mikhailenko E.B. "Old" and "new" regionalism: theoretical discourse / Ed. by M. M. Lebedeva. Yekaterinburg: Urals University Press, 2014. 115-118 pg.
5. Qoraboyev (2010a). For outside-in construction of regions, see Neumann (1994) and Katzenstein (2005).
6. Suhrob Rustami, "Central Asia – Not Established Integration? / Publ. ed. By Suhrob Rustami. Bishkek: 2020. <https://www.caanetwork.org/archives/19909>.
7. ASEAN- officially the Association of Southeast Asian Nations, is an economic union comprising 10 member states in Southeast Asia, which promotes intergovernmental cooperation and facilitates economic, political, security, military, educational, and sociocultural integration between its members and other countries in Asia.
8. The Eurasian Economic Union (EAEU) is an economic union of post-soviet states located in Eastern Europe, Western Asia and Central Asia. The Treaty on the Eurasian Economic Union was signed on 29 May 2014 by the leaders of Belarus, Kazakhstan, and Russia, and came into force on 1 January 2015.
9. Voskresensky A.D. Concepts of regionalization, regional subsystems, regional complexes and regional transformations in modern international relations // *Comparative Politics*. - No2. 2012. - pg. 48.

МРНТИ 11.25.67, 11.01.29

УДК 327:339,9,32:002.6

Чумаченко Т.Н.¹, Сулейманова Ф.¹

¹К.полит.н., ст. преподаватель кафедры международных отношений ИСК Каз НПУ им. Абая, Алматы, Казахстан

¹Студентка 4 курса специальности международные отношения Института Сорбонна Казахстан

КАЗАХСТАНО-ТУРЕЦКИЕ ОТНОШЕНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Аннотация

Данная статья посвящена анализу сотрудничества Турции и Казахстана на современном этапе. Турция одна из тех стран, которая после разпада СССР поддержала независимость Республики Казахстан. И с этого момента сотрудничество с этой страной развивалось поступательно и постоянно. В статье рассматриваются основные моменты сближающие Казахстан и Турцию, а также основные направления взаимодействия. Политическое взаимодействие РК и турецкого государства происходит в рамках международных организаций. Турция является одним из важных и надежных партнеров на Евразийском континенте. Вся новейшая история Республики Казахстан свидетельствует о развитии духа солидарности и укреплении отношений, которым присущи взаимная поддержка, конструктивный подход к построению партнерства.

Т.Н.Чумаченко¹, Ф. Сулейманова¹

¹саясаттану ғылымдарының кандидаты, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқушысы

¹Халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті, Институт Сорбонна-Қазақстан Алматы қ., Қазақстан

ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАЗАҚСТАН-ТҮРКИЯ ҚАТЫНАСТАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақала Түркия мен Қазақстанның қазіргі кезеңдегі ынтымақтастығын талдауға арналған. Түркия – КСРО ыдырағаннан кейін Қазақстан Республикасының тәуелсіздігін қолдаған елдердің бірі. Сол кезден бастап бұл елмен ынтымақтастық біртіндеп дамып келеді. Мақалада Қазақстан мен Түркияны жақындастыратын негізгі тұстар талқыланады. сондай-ақ өзара әрекеттесудің негізгі бағыттары. Қазақстан Республикасы мен Түрік мемлекеті арасындағы саяси өзара іс-қимыл халықаралық ұйымдар аясында жүзеге асады. Түркия Еуразия құрлығындағы маңызды және сенімді серіктестердің бірі. Қазақстан Республикасының бүкіл жаңа тарихы өзара қолдау көрсетумен, әріптестік орнатудағы сындарлы көзқараспен сипатталатын ынтымақтастық рухының дамуы мен қарым-қатынастардың нығаюын айғақтайды.

Түйін сөздер: Түркия, Қазақстан, ынтымақтастық, өзара әрекеттестік

Chumachenko T.N.¹, Suleimanova F.¹

¹candidate of political sciences, senior lecturer of faculty of International relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan

¹student of the 4th course of faculty of International relations, Almaty, Kazakhstan

KAZAKHSTAN-TURKISH RELATIONS AT THE PRESENT STAGE

Abstract

This article is devoted to the analysis of cooperation between Turkey and Kazakhstan at the present stage. Turkey is one of those countries that, after the collapse of the USSR, supported the independence of the Republic of Kazakhstan. And since that moment, cooperation with this country has developed progressively and constantly. The article discusses the main points that bring Kazakhstan and Turkey closer together, as well as the main areas of interaction. Political interaction between the Republic of Kazakhstan and the Turkish state takes place within the framework of international organizations. Turkey is one of the important and reliable partners on the Eurasian continent. The entire recent history of the Republic of Kazakhstan testifies to the development of a spirit of solidarity and the strengthening of relations that are characterized by mutual support, a constructive approach to building partnerships.

Key words: Turkey, Kazakhstan, cooperation, interaction

В 2022 году исполняется 30 лет с начала установления дипломатических отношений между Турцией и Казахстаном. Турция была первым игроком на международной арене, который признал независимость Казахстана, обретенную 16 декабря 1991 года. 21 апреля 1992 года первый посол Турецкой республики в Казахстане Аргун Озпай вручил Первому Президенту Н.А. Назарбаеву верительные грамоты. Молодому государству в тот момент необходима было признание и поддержка. Турция также является страной, открывшей первую дипломатическую миссию на территории Казахстана.

За время постоянного взаимодействия между странами многосторонне и взаимовыгодное сотрудничество с Турцией является одним из важных направлений внешнеполитического ведомства РК. В наши дни между Казахстаном и Турцией активно нарастают и устанавливаются политические, торговые, культурные, экономические, военные и гуманитарные отношения [1].

По прошествии тридцати лет взаимоотношения между двумя странами можно назвать постоянным и плодотворным.. Республика Казахстан и Турецкая Республика начинали с основ для двусторонних отношений, постепенно пришли к стратегическому партнерству государств. Казахстан и Турция играют центральную роль в изменении отношений на территории Евразии, свидетельством чему является постоянное и динамичное развитие сотрудничества между этими двумя странами.

Регулярные визиты лидеров стран способствовали расширению рамок отношений в области экономики, культуры, политики, усиливали взаимодействие. Обмен официальными визитами также стали индикатором высокого уровня отношений между государствами, которые базировались на конструктивном политическом диалоге и взаимной воле сторон. Развитие этих отношений на самом высоком уровне было показателем укрепления дружбы, развития братских отношений, свидетельствами о наличии общих культурных и исторических корней между Казахстаном и Турцией, а также между народами двух стран.

Политическое взаимодействие РК и турецкого государства происходит в рамках международных организаций: Организации экономического сотрудничества (ОЭС), Организации исламского сотрудничества (ОИС), ООН, ОБСЕ, СВМДА, Совета сотрудничества тюркоязычных государств.

Что касается торговых и экономических связей, то их развитие идет быстро, такая динамика свидетельствует о наличии взаимного и неизменного интереса к этому виду деятельности. В нынешние времена Турция входит в число самых крупных экономических партнеров Республики Казахстан.

На сегодняшний день Казахстан импортирует из Турецкой республики широкий ассортимент товаров: разные виды продуктов питания, кожаные изделия, мебель, косметику, стиральные и моющие средства, котлы для промышленного производств, модули для отопления. Известный высоким качеством текстиль турецкого производства занимает существенное место на международном рынке, его поставляют и в Казахстан: импорт одежды турецкого производства растет с каждым днем. РК экспортирует в Турцию преимущественно сырьевые товары – металлы и нефть.

Внешнеторговый оборот между Казахстаном и Турцией имеет следующие характеристики.

–С 1992 по 2020 годы рост внешнеторговых оборотов между РК и Турцией был стократным. По состоянию на 1992 год он находился на уровне 30 миллионов долларов, к 2020 году достиг показателя в 3,1 миллиарда американских долларов.

–С 1992 года по нынешний день инвестиции турецкого бизнеса и государства в казахстанскую экономику составили свыше 4,3 миллиардов американских долларов.

–За этот же период Казахстан вложил в турецкую экономику свыше 1 миллиарда долларов.

–Объем проектов для турецкого бизнеса на территории Казахстана составляет 26 миллиардов долларов США.

–Количество предприятий из Турции, ведущих деятельность в Казахстане, ставит Турецкую республику на второе место по их представленности в зарубежной стране: в Казахстане работают 2 700 турецких компаний [2].

В 2021 году по мнению аналитиков Турция стала занимать пятое место в списке ведущих партнеров Казахстана, так как товарооборот между странами стал превышать пять миллиардов долларов, кроме того в списке ведущих инвесторов Турция поднялась на десятое место. Турция также является одним из 10 наших крупнейших инвесторов. Она вложила в казахстанскую экономику свыше 4 млрд долларов, а наша Республика инвестировала в турецкую экономику более 1 млрд. долларов. За последние два года в Казахстане было реализовано 16 инвестиционных проектов. [3]

Таких показателей удалось достичь не только за счет регулярного общения лидеров страны, существенную роль сыграл Казахстанско-турецкий деловой совет. В рамках активности по укреплению торгово-экономического взаимодействия Турция регулярно проводит в Казахстане различные ярмарки, выставки и другие мероприятия. К примеру, 27 мая 2018 года Президент РК Н.А. Назарбаев и Премьер-Министр Турции Тайип Эрдоган лично принимали участие в учреждении мероприятия «Шелковый путь». Находившийся в Казахстане с официальным визитом Эрдоган и Елбасы РК запустили ярмарку-поезд, который представлял публике экспортируемые товары. Н.А. Назарбаев выступил на мероприятии с заявлением о том, что между правительствами двух стран стоит цель повысить товарооборот, осуществляемый между Казахстаном и Турцией. Поезд проехал пять стран в рамках мероприятия «Шелковый путь», повторив древнюю траекторию движения – путь, который помогал предкам нынешних поколений граждан Турции и Казахстана выстраивать деловые отношения между странами. Этот выставочный поезд представил свыше 4 тысяч наименований различных товаров, произведенных в Турции. Серьезность намерений по укреплению деловых связей Казахстана с Турцией была подкреплена инвестициями в рекламный проект: правительство Турецкой республики выделило 2,6 миллиона долларов на эту акцию.

Каждое государство получает выгоду от приезда в нее иностранных предпринимателей: они привозят с собой инвестиционный капитал, инновации и уникальные технологии. Все это способствует экономическому подъему государства, принимающего таких бизнесменов. Турецкие компании – не исключение, они инвестировали в казахстанскую экономику свои

капиталы. Эти вложения можно назвать крупномасштабными, потому что на них открывались производственные предприятия, развивалась сфера услуг. По состоянию на текущий момент Турция входит в девятку лидеров среди государств, которые осуществляют прямые инвестиции в экономику Республики Казахстан. Что касается Турции, то там Казахстан входит в пятерку лидеров, получающих инвестиционный капитал из Турецкой республики. Вложение турецкого бизнеса и государства в экономику Казахстана составляют миллиарды долларов США. Банк «Эксимбанк», являющийся турецкой финансовой организацией, открыл кредитную линию для Казахстана в размере 240 миллионов долларов, из этой суммы 55,7 миллионов были вложены в развитие торговли, 184 миллиона долларов были выделены на инвестиционные проекты. В наши дни на территории Казахстана действуют 350 компаний из Турции, которые обеспечивают работой более 10 тысяч человек, доход с их деятельности получают более 40 тысяч граждан Казахстана.

Можно выделить ключевые отрасли, с которыми предпочитают работать турецкие фирмы. Они активно инвестируют деньги в транспортные и телекоммуникационные компании, в инфраструктуру, металлургию, нефтехимическую отрасль, в производство продуктов питания, фармацевтических товаров, в строительную и легкую промышленность. Немало турецких денег вложено в торговые центры, гостиницы, ритейл, образование, в автомобильную и финансовую отрасли. Особенно успешным можно назвать развитие строительной отрасли совместными усилиями: специалисты из Турции делятся опытом с экспертами из Казахстана, предоставляют свои разработки и технологии по возведению зданий. Общий оборот по строительным подрядным работам, которые в Казахстане осуществляют турецкие компании, оценивается в несколько миллиардов долларов. Крупнейшие объекты, которые были построены турецкими строительными фирмами, это здание Парламента, аэропорт для международных полетов в Нур-Султане, башни-близнецы в Астане, резиденция Президента РК. Турция также получала подряд на строительство части трубопровода Тенгиз–Новороссийск, отели «Риджент Анкара» и «Окан Интерконтиненталь Астана». Некоторые музеи, университеты, детские центры и инфраструктуру для сотовых компаний также строили подрядчики из Турции.

Международный бизнес нередко сталкивается со специфическими проблемами, связанными с неодинаковыми юридическими и экономическими нормативами в работе предприятий. Так, турецкие предприниматели отмечают, что существует чересчур сложная процедура приглашения сотрудников из Турции, многие бюрократические препоны можно было бы убрать. Сложными являются и другие темы, касающиеся работы с документами: визы, вид на жительство для иностранцев, лицензии. Ради достижения цели по увеличению внешнеторгового оборота между Турцией и Казахстаном следует устранить вышеперечисленные сложности, убрать преграды в области таможенного оформления, транспортировки, рассмотреть вопрос об отмене некоторых видов лицензий и ограничений по квотам.

Ключевым вопросом также является разрешение на ведение деятельности для турецких страховых компаний на территории Казахстана. По этой теме ведутся активные переговоры, которые, вероятно помогут решить проблему.

Что касается Турции, там тоже есть немало задач, которые предстоит решить. Важно дать возможность малому и среднему бизнесу (МСБ) Турецкой республики, ориентированному на экспорт, действовать без излишних требований и ограничений со стороны чиновников. Мера позволит снизить уровень безработицы в Турции, увеличит количество рабочих мест, повысит национальный доход государства. В 2000 году турецкое правительство приняло решение о предоставлении государственной поддержки МСБ. На основании этого решения банки, выполняющие посредническую функцию, получают долгосрочные кредиты по пониженной ставке. Эти деньги выделяются на базе представленных в Комитет казначейства документов о поддержке МСБ и инвестициях в его развитие. Выделенные банкам средства далее распределяются между предприятиями МСБ в форме инвестиций и эксплуатационных

кредитов. Этот механизм государственной поддержки позволяет компаниям МСБ увеличивать объем инвестиций в свою деятельность. Следует подчеркнуть, что аналогичные меры предпринимает Казахстан, что дополнительно повышает потенциал для взаимовыгодного сотрудничества с Турцией.

Первого Президента Казахстана Н.А. Назарбаева считают идейным вдохновителем интеграционных процессов в тюркоязычном обществе. Его инициатива лежит в основе учреждения ряда международных организаций Тюркского мира. Среди них – ТЮРКСОЙ, Фонд тюркской культуры и наследия, Тюркский совет, Тюркская академия.

ТЮРКСОЙ, или Международная организация тюркской культуры, была учреждена в 1993 году по личной инициативе Н.А. Назарбаева. Ее основной задачей является укрепление и возрождение культурных, духовных, гуманитарных связей между тюркскими народами разных стран, эта организация также популяризирует тюркскую культуру на международной арене.

Сегодня все независимые страны с тюркоязычным основным населением входят в ТЮРКСОЙ, это Казахстан, Турция, Киргизия, Туркменистан, Азербайджан, Узбекистан. В наблюдательном совете ТЮРКСОЙ также числятся Автономная Республика Гагаузия, расположенная на территории Молдавии, Турецкая Республика Северного Кипра, не признанная в мире. Со стороны России наблюдателями являются республики Хакасия, Башкирия, Саха, Татария, Алтай и Тува.

Среди важных проектов ТЮРКСОЙ стала премия «Культурная столица тюркского мира», которую вручают ежегодно. Первым получателем почетного титула в 2012 году была Астана, столица Казахстана, ее выбрал Совет ТЮРКСОЙ. В 2017 году престижная награда досталась городу Туркестану на юге Казахстана, это родина Ходжа Ахмеда Ясави, выдающегося представителя суфийской культуры.

Н.А. Назарбаев стал инициатором развития парламентаризма в тюркской среде. В 2008 году с его помощью была учреждена Парламентская Ассамблея тюркоязычных государств (ТюркПА), в которую вошли, кроме Казахстана и Турции, Кыргызстан и Азербайджан.

Усилия по интеграции тюркоязычных народов, прилагаемые Первым Президентом Казахстана, были высоко оценены в 2019 году. Лидеры государств, входящих в Тюркский совет (Совет сотрудничества тюркоязычных государств, или ССТГ), наградили Н. Назарбаева почетным званием. Он получил титул пожизненного председателя Тюркского совета. Вклад Елбасы в укрепление и интеграцию государств тюркского мира был назван значительным. Первый Президент РК впервые высказал идею по организации Тюркского совета в 2006 году, в него вошли Турция, Казахстан, Киргизия, Азербайджан, потом присоединился Узбекистан. Все до единого саммиты ССТГ, которые проводились с момента его учреждения, проходили в присутствии Н.А. Назарбаева.

Что касается поддержки Турции, то она была высказана в пользу проведения международной торговой выставки «Экспо-2017», которая прошла успешно. Турецкое правительство также поддержало стремление Казахстана стать кандидатом в члены Совета Безопасности ООН на непостоянной основе.

Культурное взаимодействие стран считается ключевым индикатором качества межгосударственных отношений. Интенсивность взаимоотношений в сфере культуры между Казахстаном и Турцией поражает, особенно, если учесть, что эти государства не имеют общей границы. Гораздо большее значение, чем соседство на карте мира, оказывает историческая связь тюркских народов, которая длится столетиями. Культурное, духовное богатство Турции и Казахстана базируется на разделяемых ценностях, на сходстве и близком родстве культурных и языковых особенностей.

В Казахстане есть два университета, которые являются совместными учебными учреждениями с Турцией: это Туркестанский университет имени Ходжи Ахмеда Ясави и университет имени Сулеймана Демиреля в Алма-Атинской области. Кроме того, существует сеть лицеев, в создании которых есть турецкий вклад, а вузы Турции принимают студентов из

Республики Казахстан, выделяя им государственные гранты. При университете имени Ходжи Ахмеда Яссави действуют Евразийский научный институт и Тюркская академия, целью работы этих образований является проведение исследований в области гуманитарных наук [4].

Дружба и братские отношения в области культуры развиваются и укрепляются с каждым годом. Так, в казахской столице в 2010 году был открыт Центр турецкой культуры имени Юнуса Эмре. Эмре – великий поэт, оказавший значительное влияние на всю тюркоязычную культуру и литературное творчество.

2016-й год стал прорывом в сфере культурного сотрудничества: в Анкаре был установлен памятник поэту из Казахстана Суюнбаю Аронулы, основан парк имени кюйши Дины Нурпеисовой и открыта аллея имени кюйши Таттимбета Казангапулы.

С 2017 года в Анкаре существует улица Жамбыла Жабаева, названная в честь народного казахского поэта.

В Анкаре также появился монумент Магжана Жумабаева, его установили в 2018 году. Тогда же одна из стамбульских школ получила имя Абая Кунанбаева.

Турецкие граждане высоко ценят вклад Елбасы в восстановление Тюркского мира, в объединение государств. В 2010 году в Анкаре был открыт памятник Н.А. Назарбаеву, что стало эксклюзивным случаем. Ранее в стране никогда не устанавливали монументы в честь политиков из других государств. Эта уникальная ситуация еще раз подчеркивает, каким высоким является личный авторитет Н.А. Назарбаева в Турции. В Казахстане также есть памятник учредителю современной республики Турции и великому реформатору Мустафе Кемалю Ататюрку. Этот памятник стал первым монументом Ататюрку, расположенным не на территории Турции [5].

В интервью МИА «Казинформ» чрезвычайный и полномочный посол Турецкой Республики в Казахстане Уфук Экиджи ранее отмечал, что у турецкого и казахского народов имеется общая история, идущая вглубь веков, неразрывно связанная с Тюркским каганатом. Эта часть исторических реалий считается чрезвычайно важной для двух народов. Посол подчеркнул, что взаимодействие между РК и Турцией являются взаимовыгодным, многосторонним, затрагивает многие сферы деятельности: культуру, медицину, военное дело, торговлю, инвестиции, образование, туризм и пр. [6].

Помимо культуры, важным направлением укрепления дружбы между государствами является туризм. Турецкое посольство регулярно принимает участие в туристических ярмарках, организуемых на территории РК. В Турции проводятся Дни Казахстана. Граждане Казахстана любят отдыхать в Турции, интересуются ее культурой, историей, любят посещать турецкие музеи. В 2005 году на турецких курортах и в культурно-исторических местах побывали около 80 тысяч граждан Казахстана. Для турецких туристов Республика Казахстан также представляет большой интерес, поскольку есть языковое и культурное родство между двумя тюркскими народами. Кроме того, развивать это направление выгодно обеим странам в экономическом и политическом плане. Казахстан входит в систему приоритетов развития внешнего туризма в Турции, занимает в ней заметное место. Анкаре нравится прагматизм и разнообразие политических направлений развития Казахстана, правительство Турции также проявляет интерес к богатству сырьевых запасов РК. А турецкому бизнесу нравится наличие развитой инфраструктуры, что облегчает ведение экономической деятельности.

На развитие отношений между Турцией и Казахстаном влияет также близкое расположение стран друг к другу. Их разделяет только небольшой морской переход через Каспийское море и территорию Азербайджана, Узбекистан находится гораздо дальше. Турция поддерживает теплые отношения и с Азербайджаном, что только облегчает логистику. Казахстан выгодно расположен в центре евразийского сообщества, что важно в стратегическом и политическом плане. В РК действует и постоянно расширяется сеть транспортных линий, объединяющих разные страны Евразии. Правительство Казахстана активно участвует в укрупнении и поддержании этой сети, поддерживая инициативу Китая по созданию пояса транспортных линий. Интерес Китая к этим транспортным потокам – еще один пункт в пользу интереса со

стороны Турции в развитии деловых отношений с Казахстаном. Турецкая республика не скрывает интереса к транспортным коридорам, которые могли бы проходить с Запада на Восток, соединяя дружественные для Турции тюркские государства в Кавказском регионе и в Центральной Азии. Участие турецкого государства в построении таких коридоров придаст геополитического веса Анкаре. В дальней перспективе эти усилия приведут в создании общего тюркского экономического и политического пространства, в котором сотрудничество между игроками будет усилено и упрощено.

Турция много лет работает над реализацией концепции стратегической глубины, которую развивал бывший лидер правящей турецкой Партии справедливости и развития Ахмет Давутоглу. Этот видный общественный деятель ранее занимал должность министра иностранных дел Турции. Эти идеи, внедрение в жизнь которых затрагивает интересы Казахстана и всей Центральной Азии, стали следствием изменений внешней политики Турции. С некоторых пор она направлена на снижение зависимости турецкого государства от НАТО и США, в 1980-1990-е годы эта зависимость была колоссальной. Концепция стратегической глубины нацелена на воссоединение отношений со странами, которые некогда были частью Османской империи, Турции отведена роль главного центра притяжения для этих государств. В рамках этой концепции открыты двери для всех стран, которые являются родственными Турции в плане культуры и языка.

В настоящее время Казахстан и Турция являются основными игроками на поле построения диалога с тюркскими странами, их вклад в усиление безопасности региона считается весомым. Духовная близость казахского и турецкого народа усиливает эффективность сотрудничества двух стран. РК и Турецкая республика являются двумя тюркскими крыльями евразийского региона, где Турция является окном на запад, а Казахстан – связующим звеном для Востока. С этой точки зрения, дружба и тесное взаимодействие Турции и Казахстана – явления, исторически обоснованные и неизбежные/

Список использованных источников:

1. *Признание независимости - первый шаг к установлению международных отношений* // https://www.inform.kz/ru/priznanie-nezavisimosti-pervyy-shag-k-ustanovleniyu-mezhdunarodnyh-otnosheniy_a2427511 (дата обращения: 04.04.2022)
2. *Сабеков С. Казахстан и Турция – стратегическое партнерство и дружба, проверенная временем* // https://www.inform.kz/ru/kazahstan-i-turciya-strategicheskoe-partnerstvo-i-druzhiba-proverennaya-vremenem_a3759862 (дата обращения: 04.04.2022)
3. *Казахстан и Турция расширяют стратегическое партнерство*//*Капитал. – 2022. – 10 мая*
4. *«Казахстан - великая страна, где царит взаимоуважение культур, языков и религий, живущих под единым шаныраком» - руководитель Турецкого культурного центра Мехмет Арслан* // https://www.inform.kz/ru/kazahstan-velikaya-strana-gde-carit-vzaimouvazhenie-kul-tur-yazykov-i-religiy-zhivuschih-pod-edinym-shanyrakom-rukovoditel-tureckogo-kul-turnogo-centra-mehmet-arslan_a2375963 (дата обращения: 04.04.2022)
5. *Признание независимости, памятник Назарбаеву и казахские школы: отношение Турции к Казахстану* // <https://zib.kz/obsestvo/priznanie-nezavisimosti-pamatnik-nazarbaevu-i-kazahskie-skoly-otnosenie-turcii-k-kazahstanu> (дата обращения: 04.04.2022)
6. *Турция и Казахстан – два тюркских крыла Евразии* // <http://www.investkz.com/journals/46/165.html> (дата обращения: 04.04.2022)

УДК 32

МРНТИ 11.01

К. Гімін¹, К.С.Нұрғалым¹

¹ *Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының Халықаралық құқық мамандығының 2 курс магистранты,*

¹ *Саяси ғылымдардың кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, «Сорбонна– Қазақстан институты», Халықаралық құқық кафедрасының доценті, Алматы қ., Қазақстан*
kadyr_n@mail.ru

БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫН ПАЙДАЛАНУ САЛАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ

Аннотация

Жиырма бірінші ғасырдың басында қазіргі заманғы бұқаралық ақпарат құралдары (БАҚ) азаматтардың қоғамдық санасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Оларда мемлекет органдарды және қоғамдық ағзаның жасампаз және жойғыш күші болады. БАҚ аудиторияны біріктіріп, оны ажырата алады. Бұқаралық ақпарат құралдары кең аудиторияны және әрбір тұлғаны әлеуметтік шығармашылыққа тарта отырып, талқылауға өткір мәселелер мен әртүрлі көзқарастарды ұсына отырып, азаматтық қоғамды қалыптастыруға ықпал етеді. Мемлекеттің дамуында бұқаралық ақпарат құралдарының халықаралық ынтымақтастығының өзекті мәселелері талданған.

Түйін сөздер: Бұқаралық ақпарат құралдары, халықаралық ынтымақтастық, халықаралық құқық, халықаралық қатынас, мемлекеттік органдар, қоғамдық идеология.

Гимин. К.¹, Нурғалым К.С.¹

¹ *магистрант 2-курса кафедрасы междунароного право Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая,*

¹ *Научный руководитель: Кандидат политических наук, доцент, преподаватель кафедрасы междунароного права в Институте Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая,*
г. Алматы, Казахстан. kadyr_n@mail.ru

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ИСПОЛЬЗОВАНИИ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Аннотация

В начале XXI века современные средства массовой информации играют важную роль в формировании общественного сознания граждан. Они могут не только являться идеологическим оружием власти, но и стать разрушительной силой самих государственных органов. Средства массовой информации могут объединять и разъединять общество. Средства массовой информации привлекают широкую аудиторию и вовлеченность каждого человека в социальное творчество, способствовать формированию гражданского общества, предоставляя различные критические точки зрения и обсуждения. В развитии государства дан анализ актуальных вопросов международного сотрудничества в сфере средств массовой информации.

Ключевые слова: Средства массовой информации, международное сотрудничество, международное право, международные отношения, государственные органы, общество, идеология.

¹The 2nd year master's student of International Law of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

¹scientific supervisor: Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Lecturer, Department of International Law the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan kadyr_n@mail.ru

INTERNATIONAL COOPERATION IN THE USE OF THE MEDIA

Abstract

At the beginning of the XXI century, modern media play an important role in shaping the public consciousness of citizens. They can not only be an ideological weapon of power, but also become a destructive force of the state bodies themselves. The media can unite and differentiate the society. The media attract a wide audience and the involvement of each person in social creativity, contribute to the development of civil society by providing various critical points of view and discussions. In the development of the state, topical issues of international cooperation in the field of mass media are analyzed.

Keywords: The media, international cooperation, international law, international relationships, government bodies, ideology society.

Адам бостандығындағы маңызды алғы шарт яғни қоғамның және мемлекеттің жоғарғы құндылығы. Себебі, бұқаралық ақпарат еркіндігінсіз, сөз еркіндігінсіз азаматтық қоғамды елестету, мүмкін емес. Біз тәуелсіз қоғамдық бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі мен демократия үшін маңыздылығын зерделеуге тиіспіз. Халықаралық деңгейде бұқаралық ақпарат құралдарының жариялығы, адам құқының сақталуына оң әсер ете алады, сонымен бірге халықаралық көші-қон саласын мониторингі жасауға талдауға мүмкіндік береді.

Бұқаралық ақпарат құралдарының мақсаты, бұл елде және шетелде болып жатқан оқиғаларды қоғамға нақты және кедергісіз ақпарат беруі. Әрине, қоғамдық бұқаралық ақпарат құралдары болуы және оның жұмыс істеуі - әрбір демократиялық мемлекеттің қажетті элементі. Ең алдымен, БАҚ - халық пен үкіметтің арасындағы байланысты ұйымдастырушы. Одан соң, баспасөз қоғамның әлеуметтік өміріндегі өзгерістерге жылдам үн қосып отыруы. Осы арқылы заң шығарушы, атқарушы және сот биліктерінде өзара құбылмалылық жөнінде халықты хабар етеді. Оның қызметінің негізінде болып кеткен, болып жатқан, және алдағы уақытта болатын әлеуметтік өзгерістер жөніндегі тәжірбиелі түсінік алынады, және қоғамдағы өзгерістерге нақты көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік береді.

XX ғасырға тән "ақпараттық жарылыс" деп аталатын тұжырымды кездестіруге болады, бұл - заңгерлерді халықаралық құқық тобының ерекше саласына трансшекаралық ауқымда бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалануды реттейтін халықаралық-құқықтық нормалар тобын бөлу мәселесін алдына қойды. Ауқымды түрде әлі де "халықаралық бұқаралық ақпарат құқығы" "халықаралық ақпараттық құқық" "бұқаралық коммуникация құқығы" және т. б. ұғымдар туралы мәселелер талқыланады. Кез келген жағдайда нормативтік материалдың көптігі және заңгерлердің халықаралық қатынастардың осы саласында қолданылатын арнайы қағидаттарды тұжырымдауға талпыныстары халықаралық құқық саласының қалыптасуын куәландырады.

Ақпараттық кеңістіктің құқықтық жағдайын, жеке адамдардың оны қолдану тәртібін реттейтін халықаралық-құқықтық принциптер мен нормалар шартты түрде халықаралық ақпараттық құқық деген терминге ие кешендік институт болып табылады. Ақпараттық саланы заманауи түсіну ақпараттық қоғам тұжырымдамасымен тікелей байланыстырады - «постиндустриалды қоғам-ақпарат пен білім бірыңғай ақпараттық кеңістікте көбейтілетін өркениетті дамытудың тарихи кезеңі ретінде. Ақпараттық қоғам өндірісінің басты өнімдері ақпарат пен білім болып табылады.» [1].

Бүгінгі қоғам жағдайындағы БАҚ-тың қызметі қоғамды тек әлеуметтік маңызды мәселелер бойынша ақпараттандырумен ғана шектелмейді, бұқаралық санаға арналған әлеуметтік ұстанымдарды қалыптастырудан басқа, айтарлықтай кең қаралады, олар саяси жарнаманың қызметін де атқарады. Ғылыми әдебиетте халықаралық ақпараттық құқық мәнін біркелкі түсінігі жоқ, ал терминнің өзі орнықты болып табылмайды. Алайда, бұл оның теориялық мағынасының маңыздылығын ешбір түрде азайтпайды, ал бұл мәселе бойынша пікірталастың практикалық мәні басқалармен қатар оны оқу пәні ретінде оқытудың қажеттіліктерімен анықталады. Халықаралық ақпараттық құқықты кодтау туралы аз дәрежеде айтуға болады, бұл халықаралық құқықтың осы серпінді дамып келе жатқан кешенді саласының ерекшеліктері салдарынан таяу перспективада екіталай болып табылады. Осы саладағы халықаралық-құқықтық нормалардың жиынтығына саланың мәртебесін тану үшін жеткілікті қасиеттердің болуы туралы мәселе практикалық мәнге қарағанда жалпы теоретикалық мәнге ие.

Соңғы уақытқа дейін, ғалым-құқықтанушылармен ақпараттық құқық мемлекетішілік құқық шеңберінде құқықтықтың дербес саласы ретінде танылмаған. Мәселенің тарихы өз тамырымен құқықты жүйелендіру және кеңестік құқықтық ғылымда белсенді жүргізілген құқықтың «кешенді саласы» туралы пікірталас құқықтың жаңа бағытта дамуына алып келді. В.К.Райхердің еңбектерінде алғаш рет ұсынылған құқық салаларын негізгі және кешенді құқықтарға бөлу тұжырымдамасы жалпы кеңестік құқықтық ғылыммен позитиві қабылданған болатын [2, 112б.].

Бұл теория одан әрі дамуды А. А. Красавчиковтың [3, 64-65 бб.] және С.С.Алексеевтің [4, 44-46 бб.] еңбектерінде орын алды. Алексеев С.С. құқық жүйесін саланың үш түрі – бейіндеуші, арнайы және кешенді салалар ретінде қарастыруды ұсынды. Кешенді саланы «құрастырудың» ерекшеліктерін анықтай отырып, аталған ғалым «кешенді білім беруге кіретін заңды нормалар өзінің бастапқы кездерінде негізгі құрылымда, негізгі салаларда қалады және оларға тиісті негізгі салалардың жалпы ережелері қолданылады. Екінші құрылымға олар барлық уақытта, мысалы, азаматтық, қылмыстық, әкімшілік, Еңбек құқығы нормалары бола отырып кіреді» дейді [5, 110 б.].

Халықаралық еңбек бөлінісі ғылым, экономика, мәдениет және өнер саласындағы әр түрлі мемлекеттердің халқы арасындағы алмасумен қатар жүреді. Шет мемлекеттердің тұрғындарына арналған ақпарат, үкіметтердің мемлекеттік тетіктерді пайдалануы арқылы ұйымдастырылған тәртіппен жүзеге асырылады. Бұқаралық ақпарат құралдары дүниежүзілік ауқымда қоғамдық пікірді қалыптастыру құралына айналады.

Екінші жағынан, қазіргі заманғы тарихи жағдай екі әлемдік қоғамдық жүйенің қарсы тұруымен сипатталады, оның процесінде БАҚ – ты халықаралық дәрежеде пайдалану салаларында қарама-қайшылықтары айқын көрінеді. Әрбір халықтың мәдениеті басқа халықтардың мәдениетімен байланысты қалыптасатындықтан, халықаралық байланыссыз мәдениеттің өткенін және болашағын елестету мүмкін емес. Оның жетістіктерімен алмасу адамзаттың әлеуметтік дамуына ықпал етеді. Сондықтан халықаралық қатынастардың маңызды бөлігі мәдениет саласындағы ынтымақтастық пен алмасулар болып табылады.

Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас Ассамблеясының резолюциясымен 1948 жылғы 10 желтоқсанда қабылданған Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясының 19 бабында « Әр адам наным-сенім бостандығына және өз көзқарасын еркін білдіруіне құқығы бар; бұл құқық өз наным-сенімін кедергісіз ұстану еркіндігін және мемлекеттік шекаралар тәртібіне тәуелді болып қалмай, ақпараттар мен идеяларды еркін іздеп, кез-келген құралдар арқылы тарату бостандығын да қамтиды.» делінген. Көптеген ғалымдар еркін сөйлеу мүмкіндігі – адамның табиғи құқығы деп санайды. Басқаша айтқанда, табиғаттан берілген және жеке тұлғаның ажырамас бөлігі болып табылады. Бұл декларация қазіргі күні де, адам құқығын жаппай құрметтеудің негізгі құжаты болып табылады. Декларация, негізінен, халықаралық келісімнің міндеттеу күшіне ие емес. Бірақ халықаралық құқықты орындамау санкциясының

болмауына қарамастан, әдет-ғұрыпқа негізделген қайнар көзі мәртебесіне ие. [6, 144 б.]. Декларация Ережелерін халықаралық қауымдастықтың көптеген мемлекеттері қабылдаған.

Сөз бостандығы құқығының табиғилығы әсіресе XVIII ғ. неміс және француз ғалымдарының философиялық тұжырымдамаларында ерекше атап көрсетілді. Олар мұндай құқықтарға ие болу барлық азаматтардың заң алдындағы формальды-зандық теңдіктерін білдіреді деп ойлаған. Англияда және Австралияда, мысалы, сөз бостандығы құқығы соншалықты табиғи деп санағаны, бұл елдерде қағазда жазылған кепілдіктер жоқ. Ұлыбританияда да БАҚ туралы жалпы заң жоқ, өйткені сөз бостандығы адамның табиғи құқықтарының бірі болып табылады және көзқарастар мен пікірлердің ашық білдіруіне автоматты түрде қолданылады. Сонымен қатар, жекелеген нормативтік актілерді енгізу арқылы сөз бостандығын шектеуді қоюға рұқсат етілген деп саналады. Бұл шектеулер жоғары мемлекеттік мүдделермен немесе журналистердің жеке өмірге араласуын шектеу қажеттілігімен және т.б. талап етіледі [7, 78 б.].

Әлеуметтік маңызы бар оқиғаларды хабарлау немесе белгілі бір көзқарастарды насихаттау мәселелерін қарастырғанда хабарлау мен насихат арасындағы ұқсастықтар мәселесі туындайды. Халықаралық қатынастардағы БАҚ-ның рөлі туралы көптеген көзқарастар мен пікірлер бар, бірақ халықаралық-құқықтық құжаттардың бірде бірінде хабарлау мен насихаттаудың ерекшеліктері туралы, халықаралық қауымдастық сынға алған насихат үшін жауапкершілік туралы да ешнәрсе айтылмаған. Адам құқығының жалпыға бірдей декларациясы БҰҰ БА қарары болып табылады және Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактісіне қарағанда кепілдемелік сипатқа ие. Адамның ақпарат еркіндігіне деген құқығын анықтағанда Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактінің 19 және 20 ережелеріне көз жүгірту қажет. Бұл келісімді бірнеше мемлекеттер ратификациялаған жоқ, ал басқа мемлекеттер ақпарат алу құқығы туралы 19 және 20 баптарға қатысты түсінік берді. Дегенмен, ақпарат алуға «шексіз» құқық беретін ішкі заңдар көбіне шындыққа жанаспайды. Себебі, әрбір мемлекет өз аумағында таратылатын ақпараттың мазмұны мен таратылу тәртібін қажетінше қадағалап, реттейді. Алайда, халықаралық құқықтың мақсаты күшіне енген заңдардың жалпы ережелерін жасап оларды топтастыру болып табылады.

Одан кейінгі өз пікірін білдіру еркіндігін одан әрі дамыту адам құқықтары мен негізгі бостандықтарын қорғау туралы Еуропалық Конвенцияда алынды, оны әзірлеу 1949-1950 жж. Еуропа Кеңесі жүргізді және 1950 жылғы 4 қарашада қол қоюмен аяқталды. Осы конвенцияның 10-бабында : «Міндеттер мен жауапкершілік жүктейтін осы бостандықтарды жүзеге асыру тәртіпсіздік пен қылмыстың алдын алу, денсаулық пен имандылықты қорғау, басқа адамдардың беделін немесе құқықтарын қорғау, құпия алынған ақпараттың жария етілуін болдырмау немесе сот төрелігінің беделі мен әділдігін қамтамасыз ету мақсатында Заңда көзделген және демократиялық қоғамда мемлекеттік қауіпсіздік, аумақтық тұтастық немесе қоғамдық тыныштық мүддесінде қажетті формальдылықтармен, шарттармен, шектеулермен немесе айыппұл санкцияларымен ұштастырылуы мүмкін.» делінген.

Бұл жерде бұқаралық ақпарат құралдары қызметінің заңдылығы, ішкі заңнамалардың халықаралық нормалар мен талаптарға арақатынасы, азаматтық қоғамдардың даму деңгейі және жалпы құқықтық мәдениет туралы мәселе туындайды. Бұқаралық ақпарат құралдарының заңнамалық базасын қарастырмас бұрын «бұқаралық ақпарат» ұғымына анықтама беру қажет. Қазақстан Республикасының заңнамасында «бұқаралық ақпарат» ұғымы «тұлғалардың шектеусіз топтарына арналған баспа, дыбыс-бейне және өзге де хабарлары мен материалдары», ал «бұқаралық ақпарат құралының өнімін тарату – мерзімді баспасөз басылымдарын сату (жазылу, жеткізу, үлестіру), радио - телебағдарламаларды эфирге шығару, кинохроникалық бағдарламаларды көрсету және интернет - ресурстарда ақпаратты орналастыруға құқы бар делінген.

Бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалануды халықаралық-құқықтық реттеу тәжірибесін талдау екі көзқарас тұрғысынан қызығушылық тудырады. Біріншіден, осы саладағы қолданыстағы шарттық қатынастар бұқаралық ақпарат құралдарын халықаралық

пайдаланудың жалпы қағидаттарын тұжырымдау мүмкіндігі мен орындылығы туралы мәселені анықтау үшін мұқият зерделенуге жатады. Екіншіден, осы саладағы шарттық қатынастардың қазіргі жай-күйін білу Әзірге халықаралық келісімдермен тікелей реттелмейтін бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану түрлеріне ұқсас жекелеген нормаларды қолдану үшін қажет. Бұқаралық ақпарат саласындағы халықаралық қатынастарды реттеу бұқаралық ақпарат құралдарын пайдаланудың техникалық шарттары, материалдардың мазмұны және халықаралық ақпарат алмасу сияқты негізгі мәселелерге қатысты. Ол халықаралық қатынастарда үйлестіруші функцияны орындайды. Оның нормалары арқылы мемлекет өзара қарым-қатынастардың түрлі салаларында жалпы қолайлы мінез-құлық стандарттарын белгілейді.

Халықаралық құқықтың реттеуші функциясы мемлекеттердің нақты белгіленген ережелерді қабылдауында көрінеді, онсыз олардың бірге өмір сүруі мен қарым-қатынасы мүмкін емес. Халықаралық құқық мемлекетті белгілі бір тәртіп ережелерін ұстануға итермелейтін нормаларды қамтиды, және оның қамтамасыз ету функциясы осыдан көрінеді. Ақырында, халықаралық құқықта мемлекеттердің заңды құқықтары мен мүдделерін қорғайтын және халықаралық құқықтың қорғау функциясы туралы айтуға мүмкіндік беретін тетіктер қалыптасқан.

Халықаралық құқықтың ерекшелігі халықаралық қатынастарда мемлекеттік мәжбүрлеу тетіктері жоқ. Қажет болған жағдайда мемлекеттер өздері ұжымдық түрде халықаралық құқық тәртібін қолдауды қамтамасыз етеді. Бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану саласындағы халықаралық құқыққа келетін болсақ, мемлекеттер оларды реттеудің арнайы нормалары мен принциптерін әзірлеген.

Қорыта айтқанда әлеуметтік коммуникативтік процесс жеке тұлғадан бастап қоғамға дейінгі барлық әлеуметтік субъектілердің қалыптасуының, дамуы мен жұмыс істеуінің қажетті және маңызды алғышартын білдіреді, өйткені ол адамдар мен олардың қауымдастықтары арасындағы байланысты қамтамасыз етеді. Ұрпақтар арасындағы байланысты, әлеуметтік тәжірибені жинақтау мен беруді, оны байытуды, еңбекті бөлуді және оның өнімдерімен алмасуды, бірлескен қызметті ұйымдастыруды, мәдениетті таратуды қамтамасыз етеді. Әлеуметтік коммуникациялар арқылы мемлекеттік басқару жүйесін қоса алғанда қоғамды басқару да құқықтық негіздері жүзеге асырылады.

Пайданылған әдебиеттер тізімі:

- 1. Рекомендации по повышению эффективности использования электронных средств информации для обеспечения доступа общественности к экологической информации, Европейская Экономическая Комиссия, ЭКОСОС ООН, ECE/MP.PP/2005/2/Add.4. – 2005 [Электронный ресурс].*
- 2. Райхер В. К. Общественно-исторические типы страхования. – М., 194*
- 3. Красавчиков А.А. Система права и система законодательства (гражданско-правовой аспект) // Правоведение. – 1975 – № 2.*
- 4. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия. Опыт комплексного исследования. – М., 1999г.*
- 5. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление/Отв. ред. А.Л. Янин. — М.: Наука, 1991г.*
- 6. Сабитова А.А. О Международно-правовом аспекте межгосударственного сотрудничества в сфере образования // «Хабаршы» Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы., № 1-2(52-53), 2018 ж. - 144 б.*
- 7. Воронина О. А. Гендерная экспертиза законодательства РФ о средствах массовой информации – Проект гендерная экспертиза Московского центра гендерных исследований, – М., 1998 г.*

УДК 327

МРНТИ 04.21.81

Халназарова А.К.¹, Курмангали А. К.¹

¹ магистрантка I курса, факультета международных отношений, колледжа Социальных наук, университета КИМЕР г.Алматы, Казахстан

¹ доктор политических наук, доцент кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА И ПРОБЛЕМЫ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА МЕЖДУ ЕС И РОССИЕЙ

Аннотация

Цель данного исследования обусловлена возрастающей ролью общей энергетической политики Европейского Союза в международных энергетических отношениях. С принятием Лиссабонского договора в 2009 году государства-члены ЕС перестали обладать абсолютным суверенитетом в отношении национальной энергетической политики и начали "делить компетенцию" с ЕС в этой области. Этот договор возобновил разногласия внутри ЕС, поскольку энергетическая политика всегда была исключительной прерогативой отдельных государств-членов, и заставил лидеров искать компромиссное решение. Основываясь на общем согласии Европейского совета в июне 2014 г., в начале 2015 г. Европейская комиссия представила новую рамочную стратегию политики ЕС - Европейский энергетический союз. В целом политические намерения документа не только вызвали рыночные изменения, затронувшие всех участников энергетического рынка ЕС, включая крупнейшего поставщика природного газа в ЕС, российский "Газпром", но и оказали влияние на международные отношения ЕС с другими его партнерами. Таким образом, новая политическая инициатива поставила вопрос о том, что она собой представляет и как повлияет на будущее международных энергетических отношений между ЕС и Россией.

Ключевые слова: Европейский Союз, энергетика, Россия, энергетический союз, экологическая безопасность, энергетическая политика, энергетический диалог.

Халназарова А.К.¹, Құрманғали А.К.¹

¹ Әлеуметтік ғылымдар колледжі халықаралық қатынастар факультетінің I курс магистранты, КИМЭП университеті, Алматы қ., Қазақстан

¹ Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты

ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚТЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ САЯСАТЫ ЖӘНЕ ЕО МЕН РЕСЕЙ АРАСЫНДАҒЫ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ДИАЛОГТЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңдатпа

Бұл зерттеудің мақсаты халықаралық энергетикалық қатынастардағы Еуропалық Одақтың ортақ энергетикалық саясатының рөлінің өсуіне байланысты. 2009 жылы Лиссабон шартының қабылдануымен ЕО-ға мүше мемлекеттер ұлттық энергетикалық саясатта абсолютті егемендікке ие болуды тоқтатты және осы салада ЕО-мен «құзыретті бөлісе» бастады. Бұл шарт ЕО ішіндегі келіспеушіліктерді жаңартты, өйткені энергетикалық саясат әрқашан жекелеген мүше мемлекеттердің айрықша құқығы болды және көшбасшыларды ымырашыл шешім іздеуге мәжбүр етті. Еуропалық кеңестің 2014 жылғы маусымдағы бас келісімі негізінде 2015 жылдың басында Еуропалық комиссия ЕО-ның жаңа саяси негізін – Еуропалық энергетикалық одақты ұсынды. Тұтастай алғанда, құжаттың саяси ниеті ЕО-ның энергетикалық нарығының барлық қатысушыларына, соның ішінде ЕО-ға ең ірі табиғи газ

жеткізуші ресейлік «Газпромға» әсер еткен нарықтық өзгерістерді тудырып қана қоймай, ЕО-ның басқа серіктестерімен халықаралық қатынастарына да әсер етті. Осылайша, жаңа саяси бастама бұл не және ол ЕО мен Ресей арасындағы халықаралық энергетикалық қарым-қатынастардың болашағына қалай әсер етеді деген сұрақты көтерді.

Түйін сөздер: Еуропалық Одақ, энергетика, Ресей, энергетикалық одақ, экологиялық қауіпсіздік, энергетикалық саясат, энергетикалық диалог.

Halnazarova A.K.¹, Kurmangali A.K.¹

¹ Étudiante en master, Faculté des relations internationales, Collège des sciences sociales, Université KIMEP, Almaty, Kazakhstan

*¹ D. en Sciences Politiques, Professeur associé de Relations Internationales du Département de Relations Internationales de l'Institut Sorbonne-Kazakhstan, Kazakhstan
Institut de la Sorbonne-Kazakhstan, Université pédagogique et nationale du Kazakhstan du nom d'Abai.*

LA POLITIQUE ÉNERGÉTIQUE DE L'UNION EUROPÉENNE ET LES PROBLÈMES DU DIALOGUE ÉNERGÉTIQUE ENTRE L'UE ET LA RUSSIE

Résumé

L'objet de cette étude est dû au rôle croissant de la politique énergétique commune de l'Union européenne dans les relations énergétiques internationales. Avec l'adoption du traité de Lisbonne en 2009, les États membres de l'UE ont cessé d'avoir une souveraineté absolue sur les politiques énergétiques nationales et ont commencé à "partager les compétences" avec l'UE dans ce domaine. Ce traité a ravivé les divisions au sein de l'UE, puisque la politique énergétique avait toujours été la prérogative exclusive des différents États membres, et a contraint les dirigeants à rechercher une solution de compromis. Sur la base de l'accord général du Conseil européen de juin 2014, début 2015. La Commission européenne a présenté un nouveau cadre politique européen, l'Union européenne de l'énergie. Dans l'ensemble, les intentions politiques du document ont non seulement déclenché des changements de marché affectant tous les participants du marché énergétique de l'UE, y compris le plus grand fournisseur de gaz naturel de l'UE, le russe Gazprom, mais ont également eu un impact sur les relations internationales de l'UE avec ses autres partenaires. Ainsi, la nouvelle initiative politique a soulevé la question de savoir ce qu'elle est et comment elle affectera l'avenir des relations énergétiques internationales entre l'UE et la Russie.

Mots-clés: Union européenne, énergie, Russie, union énergétique, sécurité environnementale, politique énergétique, dialogue énergétique.

La politique énergétique est devenue une nouvelle orientation de la politique générale de l'Union européenne depuis l'émergence de l'intention de créer un marché unique de l'énergie en 2007, depuis l'adoption du troisième paquet énergie en 2009 ou depuis l'entrée en vigueur des dispositions du traité de Lisbonne. Cela s'explique par le fait que c'est à ce moment-là que des changements importants ont commencé à affecter la politique énergétique interne des États membres, des institutions de l'UE, des tiers au marché énergétique de l'UE et leur interaction.

Dans le processus d'élaboration de la politique énergétique de l'UE, il est impossible de ne pas mentionner un aspect juridique multilatéral particulier - la "Communauté européenne de l'énergie" [1]. Ce régime a été établi par le traité instituant la Communauté européenne de l'énergie, entré en vigueur en juillet 2006, et son objectif principal est d'étendre les règles et principes du marché intérieur de l'énergie de l'UE à l'Ukraine, la Moldavie, la Géorgie, la Serbie, la Bosnie-Herzégovine, le Kosovo, le Monténégro, la Macédoine et l'Albanie sur une base juridiquement contraignante.

La politique énergétique pour l'Europe de 2007 est considérée comme le début d'un processus plus large d'unification du secteur de l'énergie dans l'UE [2]. Outre l'appel à une politique énergétique internationale commune de l'UE, le document rappelle l'importance de créer un marché énergétique

national compétitif, intégré et interconnecté [3]. En outre, il souligne la nécessité de garantir la sécurité de l'approvisionnement énergétique et l'efficacité énergétique. Les trois principaux défis du document - durabilité, sécurité de l'approvisionnement et compétitivité - sont au cœur de l'actuelle politique énergétique commune de l'UE [4]. Cela est dû au fait qu'ils sont généralement acceptés et ne suscitent pas de controverse parmi les États membres de l'UE.

Un autre document important qui a modifié la politique énergétique de l'UE avant l'émergence de la CEE est la " Stratégie énergétique de l'UE " du 28 mai 2014. C'est un document sous le nom officiel de Stratégie de sécurité énergétique euronienne, qui fait partie du Livre vert : Un cadre pour le climat et l'énergie à l'horizon 2030. Bien que l'UE tente de promouvoir une politique étrangère commune, le document analysé note que les décisions en matière de politique énergétique sont "le privilège exclusif des États membres". Parmi ses principaux points, citons les suivants : 1) la sécurité énergétique est perçue dans le contexte de besoins énergétiques croissants ; 2) on s'attend à ce que la consommation d'énergie augmente de 27 % d'ici 2030 et à ce que des changements significatifs soient associés à l'approvisionnement énergétique et aux flux commerciaux ; 3) l'UE est dépendante à 66 % des importations de gaz naturel ; 4) la dépendance à l'égard d'un fournisseur extérieur, la Russie, est considérée comme l'un des problèmes les plus aigus par les auteurs du document ; 5) bien que le gaz naturel se voie accorder la plus haute priorité, le facteur environnemental se voit toutefois accorder une importance exceptionnelle [5].

L'absence d'un marché européen commun de l'énergie et d'une politique énergétique coordonnée menace la sécurité énergétique des pays européens et exacerbe la dépendance de l'Union européenne vis-à-vis des ressources énergétiques étrangères. Le principal obstacle à la création d'une politique européenne commune est le manque de coordination dans la réglementation du marché de l'énergie, à savoir les différences entre les institutions formelles des pays de l'UE. Les institutions politiques formelles devraient inclure des dispositions légales, des lois et des actes réglementant les sphères énergétiques et environnementales dans les pays de l'UE. La modernisation des institutions politiques formelles des États membres de l'UE dans le domaine de l'environnement est, selon nous, une condition préalable à la formation d'une politique énergétique unifiée. Ces transformations contribueront à une coopération réussie entre les pays européens, ce qui, à son tour, aidera à résoudre les problèmes de sécurité énergétique et à surmonter la dépendance de l'UE vis-à-vis des importations d'énergie.

La compétence de la Commission européenne, l'organe exécutif de l'UE, inclut les questions liées au secteur de l'énergie. Toutefois, la Commission européenne ne dispose pas d'un pouvoir législatif complet. Les décisions en matière d'énergie sont prises tant au niveau européen que national, et chaque pays possède sa propre législation, ses propres exigences et ses propres normes. La Commission européenne a défini les principales stratégies que doivent suivre les États membres de l'UE. Selon Bart van Vuuren, trois problèmes principaux entravent l'unification des institutions officielles :

- vertical: la prédominance des priorités personnelles des États membres et le manque d'engagement envers les intérêts communs de l'UE ;
- horizontal: fragmentation institutionnelle, désaccords fondamentaux et contrôle des divers éléments de la politique énergétique extérieure de l'UE ;
- substantif : absence d'accord politique réel entre les pays de l'UE [6].

Ainsi, la modernisation et la normalisation des institutions juridiques formelles sont nécessaires pour parvenir à la coordination de l'UE.

Depuis les années 1970, la communauté mondiale, y compris les États membres de l'UE, a commencé à accorder une attention particulière aux questions environnementales et à la durabilité et à intégrer progressivement le facteur environnemental dans les cadres énergétiques nationaux et internationaux [7]. En outre, les défis climatiques et énergétiques ont fait prendre conscience aux États membres de l'UE que la lutte contre le changement climatique va au-delà des politiques énergétiques nationales et est devenue une opportunité pour les États de l'UE de coordonner plus

étroitement leurs politiques énergétiques [8]. L'intérêt des États de l'UE pour les questions environnementales et le climat.

L'intérêt des États de l'UE pour les questions environnementales et le changement climatique remonte à la conférence de Stockholm de 1972 et s'est exprimé dans la Charte du développement durable de 1987, la Conférence des Nations unies sur l'environnement (Rio de Janeiro, 1992), les conventions internationales sur l'environnement, la Convention-cadre des Nations unies sur les changements climatiques (CCNUCC) [9] et l'accord de Copenhague. La convention-cadre des Nations unies sur les changements climatiques (1992) et le protocole de Kyoto (1997) [10], la déclaration de Johannesburg sur le développement durable (2002) [11] et le plan d'action sur le changement climatique du sommet du G8 à Gleneagles en 2005 [12].

L'accord important le plus récent a été conclu sous le régime de la Convention-cadre des Nations unies sur les changements climatiques lors de la "Conférence de Paris sur le climat", les 7 et 8 décembre 2015. Dans l'accord international final de Paris, les dirigeants ont convenu des objectifs suivants : 1) maintenir une augmentation moyenne de la température mondiale inférieure à 2°C ; 2) viser à limiter l'augmentation à 1,5°C, car cela réduirait considérablement les risques et les impacts du changement climatique ; 3) atteindre le pic des émissions mondiales dès que possible, en reconnaissant que cela prendra plus de temps pour les pays en développement ; 4) mener ensuite une réduction rapide conformément aux meilleures données scientifiques disponibles.

Ainsi, l'inclusion des intentions environnementales dans le régime de la CEE confirme que l'UE est consciente des risques liés aux menaces environnementales, à la sécurité de l'approvisionnement énergétique et aux différents types de problèmes sociaux et économiques qui y sont associés. En outre, les intentions environnementales de la CEE confirment la justesse de la prédiction d'une "transition progressive des hydrocarbures, en particulier du gaz naturel, vers les SER (sources d'énergie renouvelables) à l'avenir, et pas seulement dans l'UE". Ces trois éléments sont les principales composantes de la CEE [13]. Il convient également de noter que la sécurité énergétique et environnementale, ainsi que l'efficacité énergétique et fiscale, constituent des "orientations stratégiques pour la politique énergétique à long terme de l'État". Bien que l'UE ne soit pas un État unitaire, la formulation ci-dessus peut être appliquée lors de l'analyse de sa politique énergétique.

Une place extrêmement importante dans la stratégie énergétique de l'UE est occupée par le facteur environnemental et la sécurité environnementale. Le document note le "potentiel rentable des sources d'énergie renouvelables pour réduire l'utilisation du gaz naturel dans de nombreux secteurs de l'économie. En outre, selon le document, le passage au chauffage des habitations à l'aide d'énergie provenant de sources renouvelables peut remplacer une grande quantité de carburant importé dans l'UE. Par conséquent, la CE propose d'augmenter l'utilisation des SER, est prête à supprimer toute barrière administrative à l'utilisation des SER et a l'intention d'utiliser 20 % de l'énergie provenant des SER d'ici 2020 avec une augmentation à 27 % d'ici 2030. En outre, la CE souligne la compétitivité des énergies renouvelables en réduisant le coût de la technologie. Mais elle prend également en compte le fait que l'utilisation à grande échelle des énergies renouvelables nécessitera de nouveaux "réseaux intelligents" et des technologies de stockage de l'énergie.

De ce qui précède, nous pouvons conclure que l'Union européenne cherche à réduire sa dépendance à l'égard des approvisionnements énergétiques externes, en particulier le gaz naturel, en augmentant la production d'énergie à partir de sources renouvelables, avec l'intention de les diffuser davantage dans les différents secteurs économiques. Selon le document, le gaz naturel a une priorité élevée à tout moment, mais avec une dépendance décroissante vis-à-vis de la Fédération de Russie. "La stratégie énergétique de l'UE" invite également les États membres de l'UE à mieux coordonner leurs politiques énergétiques au niveau régional, même si celles-ci restent entièrement à la disposition des États. Le même appel s'applique à la politique énergétique extérieure de l'ensemble de l'UE.

L'un des principaux objectifs de la nouvelle stratégie-cadre de la CEE est également d'augmenter le financement des énergies renouvelables. L'importance des énergies renouvelables est amplifiée par le fait que l'intention de cette stratégie est d'accroître l'efficacité énergétique, de réduire la

consommation d'énergie de 30 % d'ici 2030, de générer 20 % de la consommation totale d'énergie à partir d'énergies renouvelables et de développer davantage leurs installations.

Entre 2006 et 2010, les énergies éolienne, solaire et géothermique se sont développées rapidement dans les États membres de l'UE. Elles ont presque rattrapé l'hydroélectricité : Les SER ont produit 293 milliards de kWh d'électricité par rapport à la grande hydroélectricité, qui a produit 321 milliards de kWh en 2010 [14].

Hydroélectricité

Le rapport de situation sur les énergies renouvelables du COM (2017) a noté que l'hydroélectricité a produit la plus grande part d'électricité parmi toutes les SER en 2015. Sa part était de 38 %, contre 78 % en 2004, la Suède, l'Autriche, l'Italie, la France et l'Espagne représentant 70 % de la production d'électricité de tous les États membres de l'UE. Les avantages de l'hydroélectricité sont l'augmentation de la sécurité énergétique de la région utilisant l'hydroélectricité, l'efficacité des rivières et des ruisseaux comme source d'énergie, la fiabilité de l'eau comme source d'électricité et le faible coût initial du projet par rapport à d'autres types d'énergie renouvelable. Les inconvénients de l'hydroélectricité comprennent l'incapacité de distribuer l'électricité produite par l'hydroélectricité sur de longues distances ; la faible capacité de l'hydroélectricité pendant les mois d'été ; et l'impact environnemental de l'hydroélectricité.

En 2017, les énergies renouvelables modernes représentaient environ 10,3 % de la consommation totale d'énergie thermique dans le monde. Le rapport 2018 sur l'état des énergies renouvelables a révélé deux réalités : l'une dans laquelle la révolution du secteur de l'énergie est à l'origine d'une évolution rapide de l'avenir des énergies renouvelables, et l'autre dans laquelle la transition globale ne progresse pas à la vitesse nécessaire. Si la dynamique du secteur de l'énergie est positive, elle ne permettra pas à elle seule de réaliser les réductions d'émissions requises par l'Accord de Paris sur le climat pour le développement durable. En 2019, les données ont montré qu'il existe de nombreuses possibilités d'étendre les avantages de la transition énergétique à l'ensemble de l'économie. Au cours de l'année, les restrictions sur les voyages et les produits de base, ainsi que l'introduction de mesures de relance après le COVID-19, ont eu un impact sur la production et l'utilisation des énergies renouvelables. Bien qu'elles aient souffert au début de la pandémie, les énergies renouvelables ont connu une augmentation record de la nouvelle capacité énergétique en 2020 dans le monde entier et ont été la seule source de production d'électricité à survivre à une augmentation nette de la capacité totale [15].

L'énergie du vent

Cependant, selon l'étude " Wind in Energy : European Statistics 2016 ", l'énergie éolienne a dépassé l'hydroélectricité en 2015 et s'est ainsi classée au troisième rang de la production d'énergie dans l'Union européenne, après le gaz naturel et le charbon. Le secteur a continué à se développer et s'est classé en 2016 au deuxième rang derrière le gaz naturel, générant 153,7 GW. L'énergie éolienne terrestre et offshore est utilisée dans toute l'UE. L'énergie éolienne génère 153,7 GW, dont 141,1 GW proviennent d'éoliennes terrestres et 12,6 GW d'éoliennes offshore. L'UE est le leader mondial du marché dans ce secteur, avec plus des deux tiers de tous les parcs éoliens de l'UE installés dans trois États membres - l'Allemagne, l'Espagne et le Danemark.

En ce qui concerne l'énergie éolienne en mer, seuls six États membres de l'UE ont signalé des installations en 2010. Il s'agit de la Belgique, des Pays-Bas, de l'Allemagne, du Danemark, de l'Irlande et du Royaume-Uni. Le leader parmi les pays susmentionnés en matière de production d'électricité avec des éoliennes offshore était le Royaume-Uni, qui a produit 2,847 GW d'électricité. La deuxième place était occupée par le Danemark avec 1,622 GW. Les leaders sont toujours l'Allemagne, la Suède, le Royaume-Uni et le Danemark, mais il convient de noter que les progrès dans ce secteur ont ralenti en 2015 en raison des coûts de démarrage élevés et de divers problèmes liés au raccordement au réseau.

Quant à l'énergie éolienne terrestre, avant 2010, les plus grands producteurs étaient l'Allemagne et l'Espagne avec 42900 GW et 42732 GW. En raison de la récession financière mondiale, qui a rendu difficile le financement de projets à grande échelle, les barrières administratives et l'aménagement du

territoire ont ralenti les progrès dans ces pays. Néanmoins, la puissance éolienne terrestre a quadruplé entre 2004 et 2015, l'Allemagne et l'Espagne restant les leaders du secteur.

L'énergie du vent est confrontée à certains problèmes, parmi lesquels les problèmes environnementaux, l'opposition des riverains en raison de l'esthétique des parcs éoliens, le bruit, l'intensité sonore et les interférences avec la réception TV et radio. Il convient de noter que les experts, les ingénieurs et les architectes paysagistes réussissent assez bien à combattre les problèmes susmentionnés. Cependant, les deux problèmes les plus importants de l'énergie éolienne restent le besoin de terres (blocage des terres agricoles) et la variabilité de la vitesse du vent. En 2018, la capacité énergétique de l'ensemble des centrales solaires et éoliennes dans le monde a dépassé les 1 000 GW⁹. Il a fallu environ 40 ans aux producteurs mondiaux d'énergie "verte" pour atteindre une telle capacité. Début 2019, la capacité installée des SER dans le monde a atteint 2351 GW, soit 7,9 % de plus que l'année précédente [16].

L'énergie Solaire

L'énergie solaire peut être utilisée non seulement pour produire de l'électricité, mais aussi de deux manières. La première consiste à la convertir en chaleur à l'aide de panneaux solaires, qui est généralement utilisée pour chauffer l'eau. La deuxième façon est de former de la biomasse avec l'énergie solaire et consiste à utiliser l'énergie solaire pour produire de la nourriture, en utilisant des plantes pour la consommation humaine ou animale directe [17]. Le World Solar Market Outlook 2016-2020 note que les 5 pays de l'UE représentent ensemble 34,6 % du marché mondial de l'énergie solaire, l'Allemagne occupant la deuxième place après la Chine avec une part de 17,3 %. Les autres pays de l'UE ont les parts suivantes : Italie - 8,1 %, Royaume-Uni - 4,0, France - 2,8 et Espagne - 2,4 %⁴⁵ [18].

Chaque type d'énergie renouvelable et d'énergie solaire a ses avantages et ses inconvénients. Les avantages comprennent :

1)un accès facile au rayonnement solaire, 2)une installation rapide des équipements, 3)une faible perturbation du sol autour des stations pendant leur fonctionnement (par rapport aux parcs éoliens, par exemple) et 4)la durabilité des cellules photovoltaïques. Ce type d'énergie est une industrie en pleine expansion, l'énergie solaire suscitant le plus d'intérêt parmi toutes les sources d'énergie alternatives pour alimenter les maisons et autres bâtiments.

Aujourd'hui, la contribution de la Russie à l'économie énergétique de l'UE est très importante : 40 % de la demande de gaz et environ 20 % de la demande de pétrole sur le marché européen proviennent de Russie.

Compte tenu de ces chiffres, nous pouvons supposer que l'abandon du gaz et du pétrole russes causerait de grands dommages à l'économie européenne, et que la recherche d'autres fournisseurs de gaz et de pétrole serait longue et coûteuse. Nous concluons donc qu'il est inefficace pour l'Union européenne de refuser de coopérer avec la Russie dans le secteur du pétrole et du gaz. La tâche de la Russie aujourd'hui est de ne pas perdre sa position sur le marché européen de l'énergie. Il convient de noter que la Russie et l'Union européenne participent toutes deux actuellement au marché mondial de l'énergie et que la Russie reste le principal partenaire de l'Union européenne en matière d'approvisionnement en pétrole et en gaz, en charbon, en uranium et en électricité. L'Union européenne importe actuellement environ 74 % de ses produits énergétiques de Russie, et environ un tiers de ses importations de charbon sont également destinées à l'UE.

Les relations entre les deux partenaires, la Russie et l'UE, traversent aujourd'hui des moments difficiles. Officiellement, le dialogue ainsi que la coopération énergétique entre la Fédération de Russie et l'Union européenne ont considérablement diminué en raison de l'aggravation de la situation dans le monde et du conflit sur la politique de la Russie à l'égard de l'Ukraine. Tout ce qui précède a conduit à des sanctions bilatérales, qui ont un impact négatif. Le développement des relations et la poursuite d'une coopération fructueuse entre la Russie et l'UE seront possibles après la normalisation de la situation, la levée des sanctions et la signature d'un nouvel accord de base de partenariat et de coopération entre la Russie et l'UE. Toutefois, le ministère russe de l'énergie, Gazprom, BP et

JPMorgan prévoient que la Russie restera l'un des principaux importateurs de gaz et de pétrole de l'Union européenne jusqu'en 2025-2035.

La stratégie " Union européenne de l'énergie ", présentée par la Commission européenne le 25 février 2015, représente un nouveau régime multilatéral international dans la politique énergétique de l'Union européenne. Ses cinq dimensions principales formulent les objectifs suivants : construire une politique énergétique commune des États membres, accroître la sécurité énergétique de l'Union européenne, réduire la dépendance énergétique globale et la dépendance de chaque pays vis-à-vis des importations d'énergie, accroître l'efficacité énergétique, réduire la consommation d'énergie et contribuer aux objectifs climatiques de la communauté internationale. La nouvelle stratégie-cadre de l'UE créée et promue par la Commission européenne a entraîné des changements qui ont influencé les politiques nationales des différents États membres et la politique étrangère de l'UE, y compris les relations avec ses partenaires dans le domaine de l'énergie.

La nouvelle stratégie-cadre de l'UE créée et promue par la Commission européenne a entraîné des changements qui ont influencé les politiques nationales des différents États membres et la politique étrangère de l'UE, y compris les relations avec ses partenaires dans le domaine de l'énergie.

L'une des principales intentions de l'initiative politique de l'UE était de réduire la dépendance à l'égard de la Russie. Bien entendu, il est très difficile de faire des prédictions dans ce domaine, même pour les prochaines années. Actuellement, la coopération énergétique mondiale est caractérisée par l'imprévisibilité ; beaucoup dépend des prix mondiaux de l'énergie. Si les prix du pétrole se stabilisent, il est fort probable que les prévisions ci-dessus se réalisent et que la structure du marché mondial ne subisse pas de changements sérieux. Si les prix du pétrole continuent à augmenter - les sources d'énergie alternatives deviendront rentables et la part de l'énergie nucléaire augmentera. Même si ce scénario se réalise, la structure du marché mondial de l'énergie ne changera pas radicalement, l'équilibre des forces sur le marché pourrait seulement changer.

Dans les années à venir, on peut s'attendre à ce que le secteur de l'énergie reste le domaine de coopération le plus important entre la Russie et l'UE. Toutefois, les tensions dans l'interaction vont s'accroître, et la coopération ressemblera de plus en plus à une compétition. De nouveaux pays intéressés par les exportations et les importations d'énergie se joindront à cette compétition.

Liste des références

1. Leal-Arcas R., Filis A. *The Energy Community and the Energy Charter Treaty : Régimes juridiques spéciaux, leur relation systémique avec l'UE et leurs modalités de règlement des différends // Oil, Gas & Energy Law Intelligence. 2014. Vol. 12. Issue 2. P. 3-15.*

2. *Communauté de l'énergie // energy-community.org. 2018. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : <https://www.energy-community.org/aboutus/whoweare.html>.*

3. *Une politique énergétique pour l'Europe // eur-lex.europa.eu. 2007. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?_uri=LEGISSUM:127067&from=FR (date d'accès : 31.01.2018).*

4. Langsdorf S. *La politique énergétique de l'UE : De la CECA à la feuille de route énergétique 2050. Bruxelles : La Fondation verte européenne, 2011. P. 6 // archive.gef.eu. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : http://archive.gef.eu/uploads/media/History_of_EU_energy_policy.pdf.*

5. *Stratégie européenne de sécurité énergétique // eesc.europa.eu. 2014 [ressource électronique]. - Mode d'accès : <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/european-energy-security-strategy.pdf>.*

6. Bart V. V. *La nouvelle compétence énergétique de l'UE : Impact du droit sur la politique. Reykjavik : Université de Copenhague. 2011. 22 p.*

7. *Économiser l'énergie dans l'industrie pétrolière et gazière // world-petroleum.org. 2013. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : https://www.world-petroleum.org/docs/docs/socialres/saving_energy_6_feb_2013.pdf.*

8. Langsdorf S. *La politique énergétique de l'UE : De la CECA à la feuille de route énergétique 2050. Bruxelles : La Fondation verte européenne, 2011. P.5-6// archive.gef.eu. [Ressource*

[électronique] - Mode d'accès: http://archive.gef.eu/uploads/media/History_of_EU_energy_policy.pdf.

9. Piskulova N.A. *Vecteur écologique du développement de l'économie mondiale*. Moscou: Navona, 2010. C. 35-36.

10. Anwar M. S. *Les régimes internationaux de gouvernance environnementale internationale: énoncé du problème* // *Moscow Journal of International Law*. 2015. No 1. C. 157. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : <http://www.mjil.ru/jour/article/view/72/60>.

11. Aliev R.A., Avramenko A. A., Bazileva E. D. et al. *Fondamentaux de l'écologie générale et de la politique environnementale internationale: Textbook*. Moscou: Aspect Press, 2014. C. 39.

12. *Déclaration de Johannesburg sur le développement durable* // un.org. 2018. [Ressource électronique]. - Accessmode:[https://www.google.com/url ? sa=t&rct=j&q=&esrc= s&source= web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjeo6f34KfbA](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjeo6f34KfbAhWD1ywKHRRsBH4QFggvMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.un.org%2Fesa%2Fsustdev%2Fdocuments%2FJohannesb%2Furg%2520Declaration.doc&usq=AOvVaw0zJG0NL2BUu-brKaJopyib)

[hWD1ywKHRRsBH4QFggvMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.un.org%2Fesa%2Fsustdev %2F documents% 2F Johannesb urg%2520Declaration.doc&usq=AOvVaw0zJG0NL2BUu- bRKaJopyib](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjeo6f34KfbAhWD1ywKHRRsBH4QFggvMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.un.org%2Fesa%2Fsustdev%2Fdocuments%2FJohannesb%2Furg%2520Declaration.doc&usq=AOvVaw0zJG0NL2BUu-brKaJopyib).

13. Murgash R. *Interaction des acteurs clés dans les relations énergétiques internationales entre la Russie et l'UE après la présentation de la stratégie de la CEE* // *World Politics*. 2018. No4. C. 5. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : https://e-notabene.ru/wi/article_28566.html.

14. *Énergies renouvelables Vers une économie à faible émission de carbone* // ec.europa.eu. 2013. [Ressource électronique]. - Mode d'accès: http://ec.europa.eu/energy/renewables/reports/doc/com_2013_0175_res_fr.pdf.

15. *Rapport de situation sur les énergies renouvelables COM(2017) 57 final* // eur-lex.europa.eu. 2017.[Ressource électronique]. - Mode d'accès: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ EN/TXT/ PDF/? uri= CELEX: 52017DC0057 &qid= 1488449105433 &from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0057&qid=1488449105433&from=EN). [https://www. ren21. net/ reports/global-status-report/](https://www.ren21.net/reports/global-status-report/).

16. Yuri Borovsky Olga Shishkina *PRIORITY GOALS OF THE EU ENERGY POLICY*, 2021. [Ressource électronique]. - [http://www. sov-europe.ru/images/pdf/2021/3-2021/Borovsky-3-21.pdf](http://www.sov-europe.ru/images/pdf/2021/3-2021/Borovsky-3-21.pdf).

17. MacKay David J. C. *Obnovitel'né zdroje energie s chladnou hlavou (Sustainable Energy - without the hot air)*. Cambridge (Grande-Bretagne) : UIT Cambridge Ltd, 2009. P. 21-35.

18. *Perspectives du marché mondial de l'énergie solaire / 2016-2020* // [solareb2b.it](http://www.solareb2b.it). 2016. [Ressource électronique]. - Mode d'accès : [http://www.solareb2b.it/wp-content/uploads/2016/06/ SPE_GMO2016_full_version.pdf](http://www.solareb2b.it/wp-content/uploads/2016/06/SPE_GMO2016_full_version.pdf).

УДК 343.98

МРНТИ 10.71.36

С.С.Бертлеуов¹

¹Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының доктранты

Қазақстан Республикасы Нұр-Сұлтан қаласы

e-mail: saken1989ber@mail.ru

ПИЛОТСЫЗ ҰШУ АППАРАТТАРЫН ДАМЫТУ ПЕРЕСПЕКТИВАЛАРЫ

Аңдатпа

Пилотсыз ұшу аппараттарының кең таралуы осы ғылыми - техникалық құралға қылмыс жағынан да, тергеу органдары тарапынан да қызығушылық тудырды. Қылмысқа қарсы күрес саласында кез келген ғылыми-техникалық құралдарды пайдалану қылмыстық процестің қағидаттарына, ең алдымен заңдылық принципіне сәйкес келуге тиіс.

Прогресс тоқтап тұрған жоқ, және қазіргі заманғы технологиялар адам өмірінің барлық бұрыштарын, соның ішінде қылмысты да қамтиды. Қылмыстар күн өткен сайын күрделене

түсуде, ал құқық бұзушылар оған дайын. Олармен күресу үшін құқық қорғау органдары пилотсыз ұшу аппараттарын қолдануды қабылдауда, бұл құқық бұзушыларды бақылауды ғана емес, оларды ұстауға да көмектеседі. Көптеген елдер пилотсыз ұшу аппараттарын (дрондарды) қолдана бастаған және олардың қатарына Ұлыбритания, АҚШ, Жапония, Израиль, Ресей кіреді.

Түйін сөздер: заңдылық; дрон; квадрокоптер; фототүсірілім; бейнетүсірілім; қылмыстық процестің қағидаттары.

Bertleuov S.S.¹

¹Докторант Академии правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре

Республики Казахстан

Нур-Султан, Республика Казахстан

e-mail: saken1989ber@mail.ru

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БЕСПИЛОТНЫХ ЛЕТАТЕЛЬНЫХ АППАРАТОВ

Аннотация

Широкое распространение беспилотных летательных аппаратов вызвало интерес к данному научно-техническому средству как со стороны преступности, так и со стороны следственных органов. Использование любых научно-технических средств в сфере борьбы с преступностью должно соответствовать принципам уголовного процесса, прежде всего принципу законности.

Прогресс не стоит на месте, и современные технологии охватывают все аспекты жизни человека, в том числе и криминальную. Преступления усложняются день ото дня, и преступники готовы к этому. Для борьбы с ними правоохранительные органы осваивают использование беспилотных летательных аппаратов, которые помогают не только отслеживать правонарушителей, но и ловить их. Многие страны начали использовать беспилотные летательные аппараты (дроны) и среди них Великобритания, США, Япония, Израиль, Россия.

Ключевые слова: законность; дрон; квадрокоптер; фотосъемка; видеосъемка; принципы уголовного процесса.

Bertleuov S.S.¹

¹PhD student of the Academy of Law Enforcement Agencies under the General's Office of the Republic of Kazakhstan

Nur-Sultan, Republic of Kazakhstan

e-mail: saken1989ber@mail.ru

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF UNMANNED AERIAL VEHICLES

Abstract

The widespread use of unmanned aerial vehicles has aroused interest in this scientific and technical tool from both crime and investigative authorities. The use of any scientific and technical means in the field of combating crime must comply with the principles of criminal procedure, primarily the principle of legality.

Progress does not stand still, and modern technologies cover all aspects of human life, including criminal ones. Crimes are getting harder day by day, and criminals are ready for it. To combat them, law enforcement agencies are mastering the use of unmanned aerial vehicles, which help not only track offenders, but also catch them. Many countries have begun to use unmanned aerial vehicles (drones) and among them the UK, USA, Japan, Israel, Russia.

Keywords: legality; drone; quadcopter; photography; video shooting; principles of criminal proceedings.

Бастапқыда дрондар әскери міндеттерді (*барлау*) және метеопрогноз [1] қызметтерін шешу үшін кеңінен қолданылған. Мұз жағдайының мониторингі, экологиялық мониторинг, геофизикалық және барлаудың басқа да түрлері, картографиялау, іздестіру-құтқару операцияларына қолдану, шекараны қорғау бұл міндеттерді пилотсыз аппараттар тәулік бойы адам өміріне қауіп төндірмей кез келген ауа райы жағдайына қарамастан қойылған тапсырманы орындай алады [2].

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасында ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету аясында 277 ұшқышсыз ұшу аппараттары тіркелген. Қазақстанда пилотсыз ұшу аппараттарының ұшыру мен пайдалану тәртібі 2010 жылғы 15 шілдедегі «ҚР әуе кеңістігін пайдалану және авиация жұмысы» (31,33 және 45 бап) Заңымен және ҚР Үкіметімен 2011 жылдың 12 мамырында бекітілген әуе кеңістігін пайдалану туралы № 506 бұйрығының 5 ережесімен реттеледі.

Жердегі қондырғылармен жабдықталған қазіргі заманғы пилотсыз ұшу аппараттары функционалды түрде тұтас, автоматтандырылған пилотсыз ұшу жүйесін қалыптастырады және ол қолданудың ауқымды аймақтарын табуда. Мұндай жүйелер авиациялық жұмыстардың жекелеген түрлерін орындау үшін жасалған.

Пилотсыз ұшу және мемлекеттік органдарының үйлестіру қажеттілігі негізінде ұшу аймағы әуе қозғалысын басқару ережесімен анықталады.

Сонымен қатар, қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының заңнамасында жеке және заңды тұлғаларға дрондарды сатып алуға және пайдалануға шектеулер белгіленбеген.

Айта кету керек, «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы заңнамасы» ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелерін ғана реттейді. ПҰА-ның көмегімен фото және бейне түсірілім арқылы алынған жеке деректер, коммерциялық және басқа құпияны қорғауға қатысты мәселелер басқа заңдардың нормаларымен реттеледі.

Сонымен қатар, Халықаралық азаматтық авиация ұйымының классификациясына сәйкес, пилотсыз ұшу аппараттары ұшақтар болып табылады және әуе қозғалысының толыққанды қатысушылары болып есептеледі. Әуе қозғалысын басқару туралы заңның 33 -бабының 1-тармағына сәйкес, ұшу аппараттарының жұмысы белгіленген жағдайларды сақтай отырып, адамдардың өміріне немесе денсаулығына зиян келтірмеуі, мүлікке зақым келтірмеуі (зақымдамауы), басқа әуе кемелеріне қауіп төндірмеуі тиіс.

Осыған байланысты, әуе кеңістігін пайдалану ережесінің 82-5 тармағына сәйкес, ұшқышсыз басқарылатын ұшу аппаратын:

1) ұшу мен қону кезінде - көлденеңінен кез келген адамнан (ұшқышсыз ұшатын аппаратты басқаратын адамды қоспағанда) 50 метрден жақын, басқа көлік құралынан, ғимараттан немесе құрылыстан;

2) ұшу кезінде - кез келген адамнан (ұшқышсыз ұшу аппаратын басқаратын адамды қоспағанда), басқа көлік құралынан, ғимараттан немесе құрылыстан көлденеңінен 100 метрден жақын;

3) барлық жағдайда, адамдардың және (немесе) көліктердің жаппай жиналуынан көлденеңінен 150 метрге жақын;

4) ұшуға тыйым салынған және қауіпті аймақтарда, ұшуды шектеу аймақтарында (осындай аймақтарды құратын тұлғалардың мүддесі үшін ұшуларды қоспағанда) басқаруға болмайды.

Сонымен қатар, пилотсыз ұшу аппараттарын қолдануымен қылмыстардың жолын кесу мәселелері құқық қорғау органдарының құзыретіне жатады.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 22 ақпандағы №73 қаулысымен бекітілген «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін бұзатын әуе кемелерінде қару мен әскери техниканы қолдану» ережесінің 3-тармағына сәйкес, Қазақстан Республикасының қауіпсіздігіне, оның аумағындағы адамдардың өмірі мен қауіпсіздігіне, оның стратегиялық және қорғаныс объектілеріне қатер төнген жағдайларда бұзушы әуе кемелеріне қару мен жауынгерлік техниканы қолдануды Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері (*бұдан әрі – Қарулы Күштер*), Қазақстан Республикасының Мемлекеттік күзет

қызметі (бұдан әрі – Мемлекеттік күзет қызметі), Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік органдары (бұдан әрі – ұлттық қауіпсіздік органдары) және Қазақстан Республикасының ішкі істер органдары (бұдан әрі – ішкі істер органдары) жүзеге асырады.

Жалпы алғанда, азаматтық ұшқышсыз ұшу аппараттарын қолдану тәртібі ұшқышсыз ұшу аппараттары туралы заңымен және ұшқышсыз ұшу аппараттары туралы ережемен реттеледі.

Белгіленген ережелерді бұзғаны үшін жауапкершілік Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексімен реттелінеді.

Мысалы, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодекстің 563-бабының іс-әрекеттерін жүзеге асырғаны үшін, (атап айтқанда әуе кемелерінің және басқа да ұшу аппараттарының ұшуы, Қазақстан Республикасының әуе кеңістігінде атыстың, зымырандар ұшырудың барлық түрлерін өткізу, жарылыс жұмыстары және материалдық объектілердің қозғалуымен байланысты өзге де қызметті жүзеге асыруы, ұшу жоспарын ұсынбастан, бақыланбайтын әуе кеңістігінде ұшу кезінде хабардар етпей және (немесе) ұшуды орындауға рұқсатсыз және (немесе) әуе кемелерінің ұшу қауіпсіздігіне қатер төндіретін қызметті жүзеге асыруға рұқсатсыз қызметі үшін әкімшілік жауапкершілікті қолдануды көздейді [3].

«Қазақстан Республикасының әуе кеңістігінде пилотсыз ұшу аппараттарын пайдалану қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрінің м.а. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы № 706 бұйрығының» 1 тарауының 2 тармағына сай, осы Қағидалар азаматтық және эксперименттік авиацияға, сондай-ақ Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдаланушыларға қолданылады.

Осы Қағидаларда қолданылатын негізгі терминдер мен анықтамалар:

1) пилотсыз ұшу аппараты – бортта ұшқышсыз (экипажсыз) ұшатын және ұшу кезінде автоматты түрде басқарылатын пункттен оператор немесе осы әдістердің жиынтығымен басқарылатын әуе кемесі;

2) пилотсыз әуе жүйелері - пилотсыз ұшу құралы және оны қашықтықтан басқаруға арналған жабдық;

3) сыртқы ұшқыш - пилотсыз ұшу аппаратын ұшуы үшін қажетті әрекеттерді орындайтын және ұшу кезінде тиісті ұшу бақылауын басқаратын жеке тұлға;

4) қос ұшу экипажы - бір уақытта тағайындалған 2 (екі) экипаждан тұратын экипаж, олар ұшу уақыты кезінде әуе кемесін кезекпен басқарады;

5) тыйым салынған аймақ - әуе кемелерін арнайы рұқсатсыз ұшуға тыйым салатын, Қазақстан Республикасының аумағы бойынша белгіленген өлшемдердегі әуе кеңістігі;

6) ұшуды шектеу аймағы - әуе кемелерінің ұшуы белгілі бір шарттармен шектелетін, Қазақстан Республикасы аумағындағы белгіленген өлшемдердің әуе кеңістігі;

7) басқару және бақылау сызығы (C2) - ұшуды басқаруға арналған пилотсыз әуе кемесі мен қашықтықтан басқару пункті арасындағы деректерді беру желісі;

8) максималды ұшу салмағы (МТОМ) - ПҰА, ол жұмыс істей алатын пайдалы жүктеме мен отынды қоса алғанда, максималды массасы;

9) ұшуға жарамдылық нормалары - ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған әуе кемелерінің және олардың компоненттерінің конструкциясына, параметрлеріне және ұшу сипаттамаларына қойылатын талаптар;

10) қауіпті аймақ - белгілі бір уақыт аралығында әуе кемелерінің ұшуына қауіп төндіретін іс-шаралар жүзеге асырылуы мүмкін белгіленген өлшемдердің әуе кеңістігі;

11) әуе қозғалысына қызмет көрсету органы – әуе қозғалысына диспетчерлік қызмет көрсету органы, ұшу аппараты орталығы немесе аэронавигациялық ұйымның әуе қозғалысына қызмет көрсетуіне қатысты хабарламаларды жинау пункті;

12) әуе қозғалысын басқару органы - әуе қозғалысын басқаруды өз құзыреті шегінде және ол үшін белгіленген аймақтар мен аудандарда жүзеге асыратын басқару орталығы немесе мемлекеттік авиацияны басқару орталығы;

13) пилотсыз ұшу жүйесінің ұшу уақыты - пилотсыз әуе кемесі электр станциясының ұшырылуы басталғаннан бастап ұшу мақсатында және олар ұшу аяқталғанға дейін олар толық тоқтағанға дейін есептелетін уақыт кезеңі;

14) қашықтықтан ұшуды басқару пункты, сырты станциясы - пилотсыз авиациялық машинаны басқару үшін пайдаланылатын жабдықты қоса алғанда, пилотсыз авиациялық жүйенің элементі;

15) әуе жұмыстары - басқа жеке және (немесе) заңды тұлғалардың мүдделері үшін азаматтық әуе кемелерін пайдаланатын оператор жүзеге асыратын мамандандырылған операциялар;

16) тікелей көрініс шегінде визуалды ұшу (VLOS) - ұшу барысында сыртқы пилот немесе пилотсыз ұшу аппаратының бақылаушысы қашықтықтан басқарылатын әуе кемесімен тікелей көзбен шолып жанасуды қамтамасыз ететін ұшу;

17) пилотсыз ұшу аппаратының бақылаушысы - қашықтықтан басқарылатын әуе кемесін визуалды бақылау арқылы қашықтағы ұшқышқа қауіпсіз ұшуға көмектесетін оператор тағайындаған білікті және білікті адам;

18) анықтау және алдын алу - жақын жерде орналасқан әуе кемелерін немесе басқа қауіп-қатерлерді көру, сезу немесе анықтау және тиісті шараларды қабылдау мүмкіндігі;

19) ұшуды пайдалану жөніндегі нұсқаулық - пайдалану персоналы өз міндеттерін орындау кезінде пайдалану ережелері, нұсқаулары мен ұсынымдары бар нұсқаулық;

20) техникалық қызмет көрсетуді реттеу жөніндегі пайдаланушының нұсқау - осы пайдаланушының әуе кемелері техникалық қызмет көрсету жөніндегі барлық жоспарлы және жоспардан тыс жұмыстардың уақтылы әрі қанағаттандырылған түрде орындалуын басқару мүмкіндігін қамтамасыз ететін пайдаланушының рәсімдері сипаттауларын қамтитын құжат;

21) техникалық қызмет көрсету – бақылау, қалпына келтіру жұмыстарын, тексеруді, алмастыруды, ақауларды жоюды қоса алғанда, әуе кемесінің ұшуға жарамдылығын сақтауды қамтамасыз ету үшін қажетті жұмыстарды жүргізу, жеке-жеке де, үйлестіріп те орындалатын, сондай-ақ түрлендіруді іс жүзінде жүзеге асыру;

22) пайдаланушы – азаматтық әуе кемелерін пайдаланумен айналысатын немесе осы салада өз қызметтерін ұсынатын жеке немесе заңды тұлға;

23) радиоқабылдағыштың (RLOS) шегінде - таратқыш (тар) мен қабылдағыш (тар) ортақ радио байланысының ауқымында болады және осылайша қашықтан таратқыш қашықтықтан басқарылатын аймақта болған жағдайда, тікелей немесе жердегі желі арқылы байланыса алады. ұшақтар мен берілістер салыстырмалы уақыт аралығында жүзеге асырылады;

24) ауқымнан тыс (BRLOS) - таратқыштар мен қабылдағыштар ауқымынан тыс кез келген конфигурация. Осылайша, радиобайланыстан тыс ұғымы-барлық спутниктік жүйелерді және қашықтықтан ұшу нүктесі жердегі желі арқылы байланысатын жүйенің ұяшығымен салыстыруға болатын радио көріну шегінде уақыт аралықта жібере алмайтын бір немесе бірнеше жер станциялары арқылы байланысатын кез келген жүйені қамтиды [4].

Бүгінгі күні Шымкент қаласында «Made in Kazakhstan» белгісі бар ұшқышсыз ұшақ аппараттары шығарылады. Аппараттарды отандық кәсіпорын «RoboAvia» ЖШС өндіреді. Бұл Қазақстанда роботтандырылған әуе құралдарын басынан бастап шығаратын жалғыз компания.

«RoboAvia» жеке кәсіпорыны 2015 жылы құрылған. Серіктестіктің басты өнімі – «Sapsan - 3000» аппараты. Электр қозғалтқыштан қуат алатын мақтаулы ұшақ-жұмыс барысында 4-5 сағат тоқтаусыз әуеде қалықтайды. Сағатына 110 шақырым жылдамдықпен ұшады. 40 шақырым градус айналасында операторлармен байланыста болады. 38 адам тұрақты жұмыспен қамтылған өндіріс орны жылына 120 роботтандырылған ұшақ шығаруға қауқарлы.

Дронды ұшақтарды пайдаланудың маңызды артықшылығы – үлкен аумақтарды нақты уақытта қарау және автоматты патрульдеу мүмкіндігі болып табылады. Пилотсыз ұшу аппараттарын бір күн пайдаланғанның өзінде 8000 гектардан асатын аэрофототүсірілім жасауға болады (ұшу биіктігі 1500 м). Сонымен қатар, бұл ұшақтардан түсірілген

аэротүсірілім биіктіктен суретке түсірудің барлық әдістерінен әлдеқайда жақсы. Бұл ұшу аппараттары мұнайдың төгілуі мен ағып кетулерін анықтайды, инфрақұрылым мен кіретін жолдардың жағдайын талдайды. Аэрофототүсірілім заңсыз мұнай айдау, бөтен көліктер мен құрылымдар, заңсыз жерді пайдалану және басқа да рұқсат етілмеген іс-әрекеттер анықтауға мүмкіндік береді. Қазіргі таңда бұл өнімге сұраныс өте жоғары [5].

Ұшқышсыз ұшу аппараттары – әскерлер мен қару-жаракты қолданудағы нақты жаңашылдық. Бүгінде әлем елдері оларды қарулы қақтығыстарда да, сондай-ақ іс-шаралардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін де кеңінен қолдануға көшкен.

Қару-жарактың бұл түрі Қазақстан әскеріне белсенді түрде енгізіліп жатыр. Қарулы Күштердің Құрлық әскерлері «SkyLark» тактикалық ұшқышсыз ұшу аппараттарымен жабдықталған. Ол 10 шаршы шақырым аумақты бақылауға арналған. Ол базадан 40 шақырым қашықтықта бірнеше жүздеген метр биіктіктен жердегі жеке адамдарды көруге мүмкіндік береді. Сондай-ақ суретті оператордың мониторуна бере алады.

Әскери-әуе күштерінің тізімінде «WingLoong» барлау-соққы беру кешені бар. Ол әуе барлауын жүргізу міндеттерін ғана орындап қоймай, басқарылатын зымырандар мен бомбаларға жоғары дәлдікті соққы береді.

Ұшқышсыз ұшу аппараттары арнайы инфрақұрылымды талап етпейді. Бұл ретте олар жауынгерлік тиімділікті айтарлықтай арттырып, басқарылатын авиацияға жүктемені төмендетеді. Оларды мақсатты айқындауға, артиллерия атысын түзетуге, жердегі нысанаға соққы беруге, аса маңызды нысаналар мен олардың элементтерін жедел жою үшін қолданылады.

Коронавирус пандемиясына байланысты төтенше жағдай кезінде Қарулы Күштердің ұшқышсыз ұшу аппараттары қолданылды. Олардың көмегімен 80-ге жуық құқық бұзушылық анықталды. Атап айтқанда, рұқсатсыз адамдардың және көлік құралдарының карантиндік аймақтардан тыс жерлерге өтуі сынды.

Ұшқышсыз ұшу аппараттарын қамтамасыз ету мен пайдалану бойынша мамандарды Әуе қорғанысы күштерінің Әскери институтында даярлайды. Тараз қаласында ұшқышсыз ұшу аппараттарын дайындау және жауынгерлік қолдану орталығы құрылды. Шаһардағы орталықта операторлар біліктілігін арттырып, нұсқаушыларды оқытады. Сондай-ақ жыл сайын оқу-әдістемелік жиындар да өткізіледі. Мәселен, таяуда Тараз қаласында Төтенше жағдайлар министрлігінің мамандарына арналған кезекті семинар-тренинг өткен. Онда табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу және жою мақсатында ұшқышсыз ұшу аппараттарын пайдалану мақсат етілген.

Тренинг барысында оқитындар орталық жаттықтырушысымен және қызметкерлерімен бірлесіп ұшудың қол режимін және «DJI Pilot» мамандандырылған БҚ-да басқарудың ерекшеліктерін ұшу алдында баптауды жүргізілді.

Қазіргі ұшқышсыз ұшу аппараттарының кешенді түрде қолданыс аясы кеңейіп келеді. Автоматтандырылған ұшқышсыз авиациялық жүйелер белгілі бір авиациялық жұмыс түрлерін орындау үшін құрылады.

Олардың авиациялық жұмыстарының негізгі түріне әуе түсірілімдері мен бақылаулары, әуе геодезиялық және маркшейдерлік, авиациялық-химиялық жұмыстарды атқару, әуе тасымалы кіреді. Сондай-ақ оларды ұшыру тәртібін аймаққа байланысты мемлекеттік органдар реттейді. Еліміздің заңнамасында жеке және заңды тұлғалар үшін дрондарды сатып алуға және пайдалануға шектеу қойылмаған.

Жалпы, мұндай дрондардың қарулы күштерде қолданылуы кейінгі кезде күрт артқан. Кей сарапшылардың пайымдауынша, келешекте сарбаздардың әрбіреуі дербес ұшқышсыз ұшу аппаратына ие болуы мүмкін. Ұшқышсыз ұшатын шағын аппараттар әскери тапсырманы орындауға шыққан сарбаздарға көмектеседі.

«КТ-Беспилотные Системы» арнайы жобасының бас конструкторы Павел Рожковтың айтуынша, қазіргі таңда салмағы 180 грамм тартатын нано ұшқышсыз ұшатын аппараттар құрастыру жұмысы жүріп жатыр. Мұндай дрон бірқатар мамандандырылған әскери

тапсырмаларды орындау үшін қажет [6]. Әсіресе, іздеу-құтқару операцияларында, қиын немесе жабық нысандарды тексеру, мониторинг жүргізуде таптырмас көмекші болып табылады.

Қазіргі уақытта тергеу органдарының қарауында жоғары технологиялық криминалистикалық қондырғылар, оның ішінде аэрофото түсіруге мүмкіндік беретін ұшқышсыз ұшу аппараттары бар.

Ресей Федерациясының Тергеу комитетінің әскери тергеу органдары қылмысты тергеу кезінде криминалистикалық және арнайы техниканы қолдану жөніндегі қызметін жетілдіруде.

Сонымен, 2018 жылы әскери тергеу органдары фотосуретке түсіру қабілеті бар ұшқышсыз аппаратты - 39 рет, бейне түсіру мүмкіндігі бар ұшқышсыз аппаратты - 50 рет, 2019 жылы суретке түсіру мүмкіндігі бар ұшқышсыз аппаратты 56, бейне түсіру мүмкіндігі бар ұшқышсыз ұшу аппараты - 77 рет қолданған [7].

Қылмыстың жекелеген түрлерін (топтарын) ашуға, тергеуге және болдырмауға қатысты ПҰА-ның пайдаланудың көптеген оң нәтижелері мен қасиеттері атап өтілді, олардың ішінде мыналарды атап өту қажет:

- а) мұнай құбырларының ағып кетуін және рұқсат етілмеген ойықтарын анықтау;
- б) жол-көлік оқиғаларының орындары мен жағдайларын зерттеу;
- в) қоғамдық іс-шаралар, митингілер, шерулер мен демонстрациялар өткізу кезеңіндегі жедел жағдайдың мониторингі;
- г) жету қиын жердегі оқиға орнының жағдайын зерделеу;
- д) есірткі құралдарының табиғи өсу орындарын бақылау;
- е) браконьерлік қызметтің жолын кесу мақсатында су объектілерінің мониторингі;
- ж) жану ошақтарын және тұтануға ұшыраған алаңдардың ауқымын анықтау;
- з) адамдардың мемлекеттік шекарадан заңсыз өтуіне және контрабандалық жүктерді тасымалдауға қарсы іс-қимыл жасау мақсатында шекаралық бақылау және т. б.

«Жоғарыда аталған міндеттерді шешу маңызды стратегиялық мәні болуы мүмкін, сондықтан жекелеген мемлекеттердің алдын алу қызметі барысында ПҰА-ның қазіргі заманғы мүмкіндіктерін ешбір жағдайда да кемітуге болмайды» [8].

Қорытындылай келе:

1. Жоғарыда келтірілген мәліметтерден ұшқышсыз ұшу аппараттарының қолданылуының жылдан жылға артып келе жатқанын көруге болады, қылмысты ашу кезінде криминалистикалық және арнайы техниканы қолдану аясын кен көлемде қолданған жөн деп есептеймін.

2. Дрондар көмегімен құқық бұзушылықтарды ашу үшін, құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне арнайы курс сабақтарын өткізу қажет деп есептеймін.

3. Жылжымалы криминалистикалық зертханалардың ғылыми-техникалық құралдарының тізбесіне пилотсыз ұшу аппараттарының кеңейтілген жиынтығын енгізу қажет.

4. Іздестіру-құтқару операцияларын жүргізуде ПҰА таптырмайтын көмекші болады. Өйткені ПҰА-ның көмегімен ақпаратты беріп қана қоймай, жүктерді де жеткізуге, халыққа қауіп төніп тұрғаны жөнінде белсенді дауыс зорайтқыштың көмегімен қауіп туралы ескертуге болады.

5. Құқық қорғау органдарының жедел-криминалистік бөлімшелері қызметкерлерінің прогрессивті ғылыми-техникалық құрылғыларды, атап айтқанда суретке түсіру функциясы бар пилотсыз ұшу аппараттарын пайдалану мәселелерінде біліктілік деңгейін арттыру мақсатында арнайы тренингтер мен шеберлік сыныптарын ұйымдастыруды, сондай-ақ тиісті арнайы курстар әзірлеуді жүзеге асыру қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Ю.А. Грачев // Современные роботизированные системы, применяемые в органах внутренних дел / Ю.А. Грачев, А.А. Кежов // Судебная экспертиза: Издательский дом «Среда» 4 <https://phsreda.com> (жүгіну күні 27.12.2021).
2. Перспективы развития беспилотных летательных аппаратов Н. Аллилуева ведущий специалист АО «НПП «Радар ммс» <http://www.tzmagazine.ru/jpage.php?uid1=1348&uid2=1474&uid3=1479> (жүгіну күні 10.12.2021).
3. 277 беспилотных летательных аппаратов состоят на учете в Казахстане. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37316914#pos=4;-116 (жүгіну күні 21.10.2021).
4. Қазақстан Республикасының әуе кеңістігінде пилотсыз ұшу аппараттарын пайдалану қағидаларын бекіту туралы заң. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000022031> (жүгіну күні 21.10.2021).
5. Ұшқышсыз ұшу аппараты Шымкентте шығарылады. <https://shymkala.kz/index.php/qala-shruashylygy/item/7659-sh-yshsyz-shuapparaty-shymkentte-shy-arylady> (жүгіну күні 21.10.2021).
6. Ұшқышсыз ұшу аппараты: қолданыс аясы кеңейді <https://egemen.kz/article/254344-ushqyshsyz-ushu-apparaty-qoldanys-ayasy-kenheydi> (жүгіну күні 21.10.2021).
7. Д.С. Иванов Қылмыстарды ашу мен тергеуде құқық қорғау органдарының ұшқышсыз ұшу аппараттарын қолдануы / Д.С.Иванов. - Мәтін: тікелей // Жас ғалымдардың зерттеулері: XIV интерн материалдары. ғылыми. конф. (Қазан, 2020 ж. Қараша). - Қазан: Жас ғалым, 2020.- С. 37-39. - URL: <https://moluch.ru/conf/stud/archive/382/16088/> (жүгіну күні 21.10.2021).
8. Е.Н. Бегалиев // О перспективах применения беспилотных летательных аппаратов в ходе производства отдельных следственных действий // Вестник Восточно-Сибирского института МВД России. Иркутск : ст. 163// 2019. №2 (89). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-perspektivahprimeneniya-bespilotnyh-letatelnyh-apparatov-v-hodeproizvodstva-otdelnyh-sledstvennyh-deystviy> (жүгіну күні 27.12.2021).

**ПУБЛИКАЦИИ ЗАРУБЕЖНЫХ КОЛЛЕГ
ШЕТЕЛДІК ӘРІПТЕСТЕРДІҢ БАСЫЛЫМДАРЫ
PUBLICATIONS OF FOREIGN COLLEAGUES**

МРНТИ 11.25.43

Құрманғазы Шуақ,¹ Т. З. Төлегенов¹

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар мамандығының 3_курс студенті (Қытай)

*¹Ғылыми жетекшісі: Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасы, аға оқытушы
Алматы қ, Қазақстан*

ЛИ ХУНЧЖАННЫҢ ТАРИХИ ЕҢБЕГІ МЕН КЕМШІЛІГІН ТАЛДАУ

Аңдатпа

Мақалада қазіргі Қытай тарихындағы маңызды тұлға Ли Хунчжанмен байланысты оқиғаларды қарастырылды. Қазіргі қытай ретінде қайраткері, ол өте күрделі. Ли Хунчжан – әр кезеңде әртүрлі рөлдерді сомдаған тарихи тұлға. Ли Хунчжан «батыр» атағын көтере алмаса да, оның «заман жаратқаны» және оған әсер еткені даусыз шындық. Адамға объективті және үш өлшемді көзқараспен қарау керек. Дипломатияны жақсы білетін Ли Чжунтангтың еш пайдасы жоқ. Егер ескі наным-сенімімізді тастап, оның өмірін объективті түрде зерттеп, Марқұм Цин әулетіндегі осы маңызды министрдің өмірі, менің ойымша, бәрі бұрынғыдан басқа көзқарастағы Ли Хунчжанды табады.

Түйінді сөздер: Ли Хунчжан, императорлық, заманауи тарих, дипломатия, әскери модернизация.

Құрманғазы Шуақ¹, Төлегенов Т.З.¹

*¹студентка 3 курса кафедры международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая (Китай)*

*¹Научный руководитель: преподаватель кафедры международных отношений КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан*

АНАЛИЗ ИСТОРИЧЕСКИХ ДОСТОИНСТВ И НЕДОСТАТКОВ ЛИ ХУНЧЖАНА

Аннотация

В статье рассматривались события, связанные с Ли Хунчжаном, важной фигурой в современной истории Китая. Ли Хунчжан-историческая личность, сыгравшая разные роли на каждом этапе. Хотя Ли Хунчжан не может носить титул «героя», неоспоримая правда в том, что он "создал эпоху" и повлиял на него. К человеку нужно подходить объективно и с трехмерной точки зрения. Ли Чжунтан, хорошо разбирающийся в дипломатии, бесполезен. Если отбросить наши старые убеждения и объективно изучить его жизнь, жизнь этого важного министра в покойной династии Цин, я думаю, все найдут Ли Хунчжана с другой точки зрения, чем раньше.

Ключевые слова: Ли Хунчжан, имперский, современная история, дипломатия, военная модернизация.

Kurmangazy Shuak¹, Tolegenov T.¹

¹Student of the 3rd year of Sorbonne-Kazakhstan Institute
at Abay Kazakh National Pedagogical University (China)

¹Scientific adviser: Lecturer of the Department of International Relations of
KazNPU named after Abai Almaty, Kazakhstan

ANALYSIS OF THE HISTORICAL ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF LI HONGZHANG

Abstract

The article considered the events related to Li Hongzhang, an important figure in the modern history of China. Li Hongzhang is a historical figure who played different roles at each stage. Although Li Hongzhang cannot bear the title of "hero", the undeniable truth is that he "created an era" and influenced him. A person needs to be approached objectively and from a three-dimensional point of view. Li Zhongtang, who is well versed in diplomacy, is useless. If we put aside our old beliefs and objectively study his life, the life of this important minister in the late Qing Dynasty, I think everyone will find Li Hongzhang from a different point of view than before.

Keywords: Li Hongzhang, imperial, modern history, diplomacy, military modernization.

Ли Хунчжан өмір сүрген дәуір Қытай үш мың жыл ішінде байқалмаған өзгерістерге тап болып, теңізге тыйымдар ашылып, күшті көршілері қоршалған уақыт болды. Бұл Қытай өркениеті Батыс өркениетінің сын-қатерлеріне тап болған дәуір. Қытай жаңадан бастады. -өзін түсініп, феодалдық самодержавие елінен қазіргі заманға айналды. Қытайдың алғашқы теңіз флоты, шетелдегі студенттердің алғашқы легі, бірінші көмір шахтасы, шетелде орналасқан алғашқы елшілік пен консулдық, алғашқы темір жол, алғашқы телеграф, осылардың барлығында Ли Хунчжанның аты жазылған. Екінші апиын соғысы, Тайпин аспан патшалығы қозғалысы, қытай-француз соғысы, қытай-жапон соғысы және боксшылар көтерілісі, осы ішкі және сыртқы қиыншылықтардың барлығы Ли Хунчжанның көлеңкесінде. Ли Хунчжанның жеке тағдыры Қытайдың құлдырауы мен жойылуының соңғы буынының куәгері және Қытайдың біртіндеп ашылуының шынайы көрінісі, ол Қытайдың әлемге жүзуінің алғашқы тізгіншісі. Ли Хунчжан деген кім? Ли Хунчжан, Цзянфу стиліндегі және лақап аты Шаоюань, 1823 жылы (Даогуанның үшінші жылы) Аньхой провинциясындағы Лучжоу префектурасының Хэфэй уезінде бюрократиялық үй иесі отбасында дүниеге келген. 1847 жылы императорлық емтихан жолында Цзиньши дәрежесіне көтеріліп, феодалдық билеушілер қатарынан көріне бастайды.

Ол ресми мансапқа қадам басқан басынан бастап Батыс державалары Шығысқа ұмтылып, «Батыс билігі Шығысқа тараған» дәуір болды. Ли Хунчжанның саяси аренада белсенділік танытқан күндері кейінгі Цин қоғамының дәстүрден қазіргі заманға, тәуелсіз елден жартылай отаршыл қоғамға ауысу кезеңіне сәйкес келді. Заман Ли Хунчжанды жаратты, Ли Хунчжан да сөздері мен істерімен заманның түрлі-түсті суретті шиыршықтарына өзінің жеке таңбасын тереңдете қалдырды. Ли Хунчжанның өмір жолы Дао, Сиан, Тун және Гуанның төрт әулетін қамтиды. Цин әулетінің «тірегі және маңызды министрі» ретінде ол феодализмге негізделген, бірақ капитализмге бейім, дәстүрлі лагерьге адал, бірақ реформаторлық рухқа толы, оның айтқаны мен істегені көбінесе ескі мен жаңа, қытай және Батыс, ал ол «пионер» және «конформист» болды. «Би Гу, сырттай қарсылық пен ымырашылдық қатар өмір сүретіндіктен, бірде заман ағымына сай, бірде тарих дөңгелегіне қарсы тұрады. Әскери офицер ретінде бастаған ол Батыста Цин династиясы кезіндегі дипломатиялық ортада жақсы танымал болды. Ол Цин әулетінің соңындағы «әскери стратег» және «дипломат» болды. Симоносеки келісімі, Қытай-Орыс құпия келісімі және Синь Чоу келісімі қазіргі тарихтағы жер мен өтемақыдан бас тарту, биліктен айырылу және елді қорлау сияқты тең емес ірі келісімдердің сериясы болды. Сонымен бірге ол марқұм Цин патшалығының модернизация процесіне үлес қосты. Кейбір тарихшылар оны Қытай модернизациясының «негізін салушы және негізін қалаушы» деп атайды.

Әскери модернизацияға келсек, Ли Хунчжан марқұм Цин үкіметіндегі шенеуніктердің бірі болып, «өзін-өзі шыңдау» үшін шет елдерден озық қару-жарақ үйрену қажет екенін ерте түсінген. Ли Хунчжан сол кезде Хуай армиясын неғұрлым жетілдірілген әскери техникамен бірінші болып жарақтағандықтан, Хуай армиясы кейінгі Цин династиясының негізгі күштерінің бірі болды. Ли

Хунчжан Тайпин армиясының Шанхайға шабуылына қарсы тұру үшін шетелдік басқыншылармен сөз байласып, «қару-жарақтың пайдасын көрді» және «қытай қаруы шетелдік қарулардан әлдеқайда төмен екеніне ұялды», «оны алып, оны пайдалануға» бел байлады. «және шет елдерден шетелдік зеңбіректер мен зеңбіректерді сатып алады. Ол «Батыстардың жазалау үшін тек қарулары мен кемелеріне ғана сенеді, сондықтан олар елдің ортасында кең етек ала алады. Қытай садақ пен найза, шағын мылтық пен зеңбіректерді пайдаланады, сондықтан олармен бәсекеге түсе алмайды» деген маңызды себептерді сараптады. сондықтан батыстықтарға бағынады». Ли Хунчжан артта қалудың шындығын мойындап, Қытай мен Батыс арасындағы алшақтыққа тап болды және шетелдік басқыншылыққа қарсы тұру үшін артта қалуды өзгерту үшін батыстың озық технологиясын үйренуі керек екенін анық түсінді. Ол өзін-өзі жетілдіруге негізделуі және «бай ел мен күшті әскердің» күші болуы керек. Ли Хунчжанның пікірі Қытай феодал билеушілерінің XIX ғасырдың аяғында басқару әдістерін өзгертіп, реакциялық билігін нығайту қажеттілігі ғана емес, сонымен бірге «уақытты үнемдеу» және «елді сақтау» негізгі стратегиясы болып табылады.

Содан бері «Шетелдік қару-жарақ пен мықты сарбаздардың кесірінен Қытайдан жүз есе артық, іші арбаның астында, сырты өзен-көлге толы». 1864 жылы ол Цин әулеті «тезірек өзін нығайтып, әскери жүйені өзгертіп, әскердің практикалық екендігіне мән беруі керек» деді. Сондықтан Ли Хунчжанның стратегиялық басқаруымен қазіргі Қытайда Цзяннан өндірістік бюросы, Цзиньлин өндірістік бюросы, Тяньцзинь машина жасау бюросы және басқа да қару-жарақ шығаратын кәсіпорындардың бірінен соң бірі пайда болды. Бұл кәсіпорындар сонымен қатар көптеген шетелдіктерді техник ретінде жалдап, шетелдік озық машиналарды сатып алды. қару-жарақ өндіру Кейбір біліктілігі жоқ шетелдік техникалық персоналды біртіндеп ауыстыру үшін кейбір техникалық қызметкерлерді отандық оқыту қолға алынды. Қытайдың ауыр өнеркәсібінің дамуы Ли Хунчанды ұмыта алмайды.

Ли Хунчжан ұзақ уақыт Цили губернаторы және Бэйяның министрі қызметін атқарғандықтан, оның өзі де бірнеше рет: «Жағалау қорғанысын ұйымдастыру және шетелдіктермен бәсекелесу жергілікті қарақшыларды басқарумен салыстыруға келмейді, және біз осында болуымыз керек. деген пікірде болды. Тіпті бүгінде әскери-теңіз күштерін құруға күш-жігерін аямайтын Батыс елдері де көбіне Жапонияны бақылауға алуды көздейді." Шетелдік жаулардың, әсіресе шығыстағы Жапонияның амбицияларынан сақтану үшін, Бейян және Наньян флоттары 1860 жылдары салына бастады. Бэйян флотын Ли Хунчжанның өзі басқарды, сонымен қатар ол өміріндегі ең көп ақша жұмсаған және ең ұзақ басқарған бизнес болды. 1880 жылдарға қарай Ли Хунчжан шетелдік бизнесмендердің ең ірі тапсырыс берушісіне айналды. 1894 жылы Қытай-Жапон соғысына дейін Ли Хунчжан басқарған Бэйян теңіз флотының жалпы тоннасы 40 000 тоннадан астам болды, бұл сол кездегі айтарлықтай күш болды. Нағыз флот жойылып, Ли Хунчжан соңғы Цин династиясындағы әскери модернизацияның негізін қалаушы және негізін қалаушы болуға лайық.

1899-1899 жылдардағы қытай-жапон қытай-жапон қытай-жапон соғысы Бейян флотына қатты зақым келтірді. Ли Хунчжанның Қытай-Жапон соғысындағы Қытай-Жапон соғысындағы қолбасшылық қателері де оның танымал болуының маңызды себептерінің бірі болды. Чжан Минлин «Шетелдіктер Ли Хунчжан туралы пікір айтады» атты кітабында Бейян теңіз флотының төрт елеулі кемшілігін қорытындылады: 1. Жүйе бұлыңғыр; 2. Әмірлік жүйесі анық емес; 3. Қаражат жеткіліксіз; 4. Әскери тәртіп жоқ. қатаң. Осы жазбаларға қарағанда, Бейян флотының жан-жақты күші қосымша зерттеулерді қажет етуі мүмкін. Шындығында, Ли Хунчжан император Гуансюйге соғыстың алдында-ақ былай деп жазды: «Гуансюйдің он төртінші жылынан бері ол бірде-бір кеме сатып алған жоқ, жаттығу жүріп жатқанымен, әскери кемелер тым аз».

Бұл соғыс сәтсіздікке ұшырауы мүмкін, оның түпкі себебі Ли Хунчжан емес, бірақ құлдырап бара жатқан Цин үкіметінде бұл тұрақсыз мемлекеттік аппараттың сыртқы жаулармен күресуге көп күші болмады. Кейбір батыстық газеттер: «Жапония Қытаймен соғыспайды, ол шын мәнінде Ли Хунчжанмен ғана соғысуда.» деп жазды. Бұл сөздердің рас екені таң қалдырады. Ли Хунчжанның билік пен лауазымға деген ашкөздігінің арқасында ол императрица Довагер Циксидің ымыраға келу және бағыну жөніндегі дипломатиялық бағытын адал жүзеге асырды, кемелерді қорғау үшін соғыстардан аулақ болды, империализмнің араласуын сұрады және Бейян теңіз флотының сыбайлас жемқорлық факторларымен бірге провинция шенеуніктері. «тек қана шекара сызып, өздерін қорғауды біледі.» Бейян теңіз флоты мен барлық жағалаудағы қорғаныс нысандары әртүрлі аймақтар мен фракциялық айырмашылықтар сияқты әртүрлі себептерге байланысты 1899-1895 жылдардағы Қытай-Жапон соғысының жеңілісімен жойылды. Ли Хунчжанның елге опасыздық жасап, сатқындық жасаған қылмысы кешірілмейді, бірақ ол өзі құрған қазіргі теңіз флотымен тең емес, оның инженерлік

жетістіктері де Ли Хунчжанның сатқындығы атын жамылып тасталды. [1] Мойындау керек, бұл әскери қондырғылар, жағалаудағы қорғаныс жобалары және Бейян теңіз флоты шетелдік басқыншыларға қарсы «артиллериялық шайқаста» және «құрлықтағы соғыста» жаңартылған таланттар мен қару-жарақтардың күшін ойнады. Ли Хунчжан бай және күшті елдерден үйренді. Батыс Ел билеу және елді сақтау үшін «ырым-жырым» деп айғайлайтын қыңыр, надан, феодалдық өлілермен салыстырғанда, оларды шынымен де «көрнекті» деп атауға болады. Мұндай тұйық тұтулар саңылау ашты, олардың бір бөлігін білдіріп, басқарды. «Жоқ болғысы келмейтін», шетелге кетіп, тарихи ағымды ұстанып, санасыз түрде алға қадам жасайтын үстем таптан ол жоғары турды.

Экономиканы жаңғырту мәселесінде Ли Хунчжан: «Қытай әлсіз, кедейшіліктің кесірінен батысында радиусы мыңдаған миль және жүздеген миль болатын елдің жылдық табысы мен байлығы ондаған миллионға жетеді. Бюро, Динкоу және басқа да салықтар.» Азаматтық кәсіпорындар елдің фискалдық кірісінің негізгі көзі екенін мойындай отырып, сонымен қатар Цин әулетінің соңындағы әскери кәсіпорындарға қаражат жинау мәселесін шешу үшін 1870 жылдардан бастап, Ли Хунчжан Батыстың саяси жүйесі мен ұсынған дәстүрлі ойлау мен өндірісті өзгерту, бизнеске назар аудару, «пайда көзін өздігінен кеңейту, қытайлық бизнесмендерді сауда үшін шетелге шығуға көндіру, жергілікті тауарлар тегіс болуы мүмкін, шетелдік бизнесмендер аз болуы мүмкін және Қытайдың құқықтары мен мүдделерін біртіндеп алып тастауға болады» деп. Ол әскери өнеркәсібінің шикізат, көлік және қаржыландыру көздерінің тапшылығын шешу үшін «жау шетелдік өнімге» қол жеткізу үшін «жабдықтарды сатып алуды және өзіміз бюролар мен өндірісті құруды» және «пайда жинау құқығын» жақтады. Осы мақсатта ол Қытайдың бірінші кеме қатынасы бюросын, бірінші телеграф бюросын, бірінші тау-кен бюросын, бірінші станок тоқу бюросын, бірінші темір жолды құрды. Ол әрқашан басқаратын төрт негізгі азаматтық сала шетелдік агрессивті күштермен сауда соғысында белгілі бір рөл атқарды. [2]

Цин патшалығының ортасынан кейін император сарайының солтүстігінен оңтүстігіне жүк тасымалдау теңіз тасымалына ауыстырылды. Ли Хунчжан мүмкіндікті пайдаланып, «Қытай сауда кемесінің кеме компаниясын» қадағалап, құрды. Қытайдағы алғашқы жеке жүк тасымалдау компаниясы 1949 жылға дейін жұмыс істеді. Шетелдіктер Қытайда телеграф қызметін ашқысы келгенде, Ли Хунчжан Гонконг салған суасты кабельдерімен шетелдіктердің жағаға шығуына рұқсат бермеді. Өнеркәсіп төңкерісінен кейін Еуропаға барған Цин әулетінің жалғыз маңызды министрі ретінде Ли Хунчжан телеграф өнеркәсібінде өте жоғары әскери және азаматтық құндылықтар бар екенін жақсы білді. Көп ұзамай оның қолдауымен Қытайдың алғашқы телеграф кабелі Тяньцзинь мен Дагуоу арасында ашылып, әсері жақсы болды. Содан бері телеграф ісі бірте-бірте кеңейіп, маңызды қалалардың барлығын дерлік қамтыды.

China Merchants Steamship Co., Ltd. құрылғаннан бергі он жыл ішінде «жалпы пайда шетелдіктердің қолында 30 миллион тaelден аз болды». Осыған байланысты оны шетелдік капиталистік басқыншылар «Қытай кеме саудагерлерінің» құрылуы «шетелдіктерді Қытайдың жағалау және ішкі өзен саудасынан шығару» деп сынады. Бұл асыра сілтеу және ығыстыру мақсаты орындалмаса да, ақыры кейбір құқықтар мен мүдделерді қалпына келтірді, Қытайдың өзен және теңіз тасымалындағы шетелдік кеме қатынасының монополиясын басып тастады, сонымен қатар Цин үкіметінің су тасымалы мен кейбіреулерін шешті. қаржылық қиындықтарды жойды. [3]

Ли Хунчжан алғаш рет 1875 жылы Хубэйдегі Янчэншан көмір кенін және Цзянсидегі Синго темір кеніштерін ашуға әрекеттенді. 1877 жылы Хорцин қорғасын кенішін өндіруге рұқсат етілді. Сол жылы Кайпин тау-кен бюросы құрылды. Ол ресми түрде 1881 жылы құрылды. Бұл Қытайда машиналармен көмір өндіретін алғашқы ірі кен өндіру бюросы болды. Содан бастап Қытайдың әскери кемелері, сауда кемелері және машина жасау бюролары шетел капиталының бақылауын бұзып, көмір сатып алу үшін мұхиттың арғы жағында жүрмейді.

1879 жылы Ли Хунчжан Шанхайда тоқыма өнерін ұйымдастыруды жоспарлады. Шанхай ашылғаннан кейін «қазірге ірі сауда порттары мен ішкі қалалар мен елді мекендерде он адамның екеуі үлкен мата киеді, ал он адамның сегізі шетелдік мата киеді». Ли Хунчжан Цин үкіметінен Лидің негізін қалау және тоқу макетінің мақсатын түсіндіруді сұрады. Бір жағынан, ол Қытайда жоғары өндіріс тиімділігі мен орасан пайда әкелетін зауыттар мен өнеркәсіптер ашатын шетелдік капиталдың көбеюін көрді. Мотивация мен мақсат «Батыс тежегішін аздап бөлуді» елемеге болмайды. Ұйым макетін орнату шынында да белгілі бір дәрежеде шетелдік капитализмнің экономикалық агрессиясына кедергі келтірді және ұлттық өнеркәсіптің дамуына объективті түрде ықпал етті. [4]

Кайпин көмір кенішіндегі көмір тасымалының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін ол Таңшан көмір ұңғымасынан Шүжежуанға дейін жалпы ұзындығы 20 миль болатын көмір тасымалдау темір

жолын салуға келісті, бұл қазіргі Қытайда салынған алғашқы теміржол болды. Сол жылы Цзинтон темір жолын Ямен флоты салуы керек деген ұсыныс жасалды, содан бері ол Қытайдың заманауи өзі-өзі жөндеу теміржол жоспарының басын жасады.

Ли Хунчжан шынымен де Қытайдың экономикалық модернизациясының «бірінші тұлғасы» болуға лайық екенін және ол құрған әскери және азаматтық өнеркәсіптердің Қытайдың заманауи экономикасын жаңғырту үдерісінде шынымен де шешуші рөл атқарғанын көруге болады. Өйткені, батыстандыру қозғалысы да «реформалар мен ашықтықтардың» тағы бір түрі болды. Ли Хунчжан сол дәуірде өзінің лайықты үлесін қосып, Қытайдың экономикалық модернизациясының белгілі бір негізін қалады.

Қортынды: Ли Хунчжанның «жасөспірімдік императорлық білімі, жас кезіндегі әскери қызметі, орта жасында феодалдық шекарасы, кейінгі жылдары батысшылдығы, жоғары және төмен» кейінгі Цин әулетінің саяси аренасында емін-еркін жүгірді. жарты ғасыр. Лян Цичао Ли Хунчжанның «заман үшін емес, уақыт үшін жасалған қаһарман» деп түсіндірді. Ли Хунчжанның батыстандыру қызметі әртүрлі дәрежеде шетелдік капитализммен бәсекелестікте рөл атқарды және Цин әулетінің ұзаққа созылған өмірін сақтап қалды. Бұл Ли Хунчжанның бастапқы ниеті болды. Бірақ ол озық ғылым мен техниканы және заманауи білім беруді енгізу дәстүрлі феодалдық идеологияға, мәдениетке және концепцияларға әсер етеді, феодалдық құрылыстың негізін бұзады, тәуелсіз бәсекелестік сезімін арттырады және феодалдық самодержавиенің күйреуін тездетеді деп күткен жоқ. жүйесі мен капитализмнің дамуы. Халық тілегіне сай және тарихи үрдіске сай келетін бұл ілгерілеу Ли Хунчжанның күткен мақсаты емес, бұл прогрессивті факторлардың өніп шығуы Ли Хунчжанның «тамаша көздерімен», ойларымен және әрекеттерімен тығыз байланысты. Ли Хунчжан Қытайды жаңғыртудың бастаушысы және тарихтың дамуына сәйкес келетін прогрессивті тұлға болуы керек. [5]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ци Цзянг, "Қытай-Жапон соғысының Қытай-Жапон соғысының тарихына ғасырлық шолу" [Дж], Тарихи зерттеулер, 2000, (1);
2. Ван Шузен, "1901 Хайкоу, Хайнань Баспа үйі, 2004; [3] Лян Цичао, «Ли Хунчжан өмірбаяны»
3. Тяньцзинь, Тяньцзинь Байхуа әдебиет және өнер баспасы, 2000;
4. Ли Кан, «Қазіргі Қытай тарихы» [3], Бейжің, Чжунхуа Вок Сотрану, 1994 жылы төртінші басылым;
5. Ху Шэн, «Апшын соғысынан 4 мамыр қозғалысына дейін» [Z], Пекин, Халық баспасы, 1981 жылғы басылым; империяның арқасы» [Z],

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ

- Акбаров К.К.** «Халықаралық қатынастар» мамандығының студенті, UIB
- Алсабекова Х.** Халықаралық құқық мамандығының 1 курс магистранты, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ
- Акбиева Б.М.** Әлеуметтік ғылымдар колледжі Мемлекеттік және жергілікті басқару факультетінің магистранты, КИМЭП университеті, Алматы қ., Қазақстан
- Базаров А. Р.** Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық мамандығының 1 курсының магистранты, Алматы қ., Қазақстан
- Богданова В.О.** Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық мамандығының 1 курсының магистранты, Алматы қ., Қазақстан
- Бертлеуов С.С.** Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының доктранты, Қазақстан Республикасы Нұр-Сұлтан қаласы, e-mail: saken1989ber@mail.ru
- Горшунова Е.В.** Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық мамандығының 1 курсының магистранты, Алматы қ., Қазақстан
- Гімін К.** Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының Халықаралық құқық мамандығының 2 курс магистранты
- Дузенова Л.** Халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ
- Ерхан Арайлым** Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық мамандығының 1 курсының магистранты, Алматы қ., Қазақстан
- Иманбаева А.А.** Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 4 курс студенті
- Кегембаева Ж.А.** з.ғ.д., профессор, халықаралық құқық кафедрасының доценті Сорбонна-Қазақстан институты Абай атындағы ҚазҰПУ
- Курмангали А.К.** Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
- Құрманғазы Шуақ** Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 3 курс студенті
- Сабитова А.А.** заң ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының директоры
- Жолжанова А.Н.** АГЭУ нің «Экономика, қызмет көрсету және құқық» кафедрасының з.ғ.м., аға оқытушысы
- Молотов Ф.Х.** Халықаралық құқық мамандығының 1 курс магистранты, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ
- Несипбаева О.Д.** педагогика ғылымдарының кандидаты, UIB
- Нұрғалым К.С.** Саяси ғылымдардың кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, «Сорбонна – Қазақстан институты», Халықаралық құқық кафедрасының доценті, Алматы қ., Қазақстан, e-mail: kadyr_n@mail.ru
- Сабитова Ш.А.** ф.ғ.д., Халықарық құқық кафедрасының доценті Сорбонна-Қазақстан институтының, Абай атындағы ҚазҰПУ
- Сафаров К.Б.** халықаралық құқық мамандығының магистратурасының 1-курс студенті Сорбонна-Қазақстан институты Абай атындағы ҚазҰПУ
- Сембинов М.К.** Тарих ғылымдарының кандидаты, Жоғары аттестаттау комиссиясының доценті, Халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты
- Судейманова Ф.** Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 4 курс студенті
- Төлегенов Т.З.** Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы, Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

Шонай А.А. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университеті, Сорбонна-Қазақстан институты, Алматы, Қазақстан

Шалқарова И.А. заң ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы ҚазҰПУ Сорбонна-Қазақстан институтының доценті

Шайдолла А.Е. Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық мамандығының 1 курсының магистранты, Алматы қ., Қазақстан

Чумаченко Т.Н. саясаттану ғылымдарының кандидаты, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқушысы

Халназарова А.К. Әлеуметтік ғылымдар колледжі халықаралық қатынастар факультетінің 1 курс магистранты, КИМЭП университеті, Алматы қ., Қазақстан

Хусаинов О.Б. Абай атындағы ҚазҰПУ «Сорбонна-Қазақстан» институтының халықаралық құқық кафедрасының доценті. заң ғылымдарының кандидаты

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

- Акбаров К.К.** студент специальности «Международные отношения», UIB
- Алсабекова Х.** магистрант 1 курса специальности “Международное право” КазНПУ имени Абая
Институт Сорбонна – Казахстан
- Акбиева Б.М.** магистрантка факультета государственного и местного управления, колледжа
Социальных наук, университета КИМЕР, г. Алматы, Казахстан
- Базаров А. Р.** магистрант 1-курса специальности международное право института «Сорбонна-
Казахстан» КазНПУ им. Абая
- Богданова В.О.** магистрант 1 курса специальности международное право института
Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая, г.Алматы, Казахстан
- Бертлеуов С.С.** Докторант Академии правоохранительных органов при Генеральной
прокуратуре Республики Казахстан, г. Нур-Султан, Республика Казахстан, e-mail:
saken1989ber@mail.ru
- Горшунова Е.В.** магистрант 1 курса специальности международное право института
Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая, г.Алматы, Казахстан
- Гімін К.** магистрант 2-курса кафедры международного право Института Сорбонна-Казахстан
КазНПУ им. Абая
- Дузенова Л.А.** старший преподаватель кафедры Международного права Института
Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая
- Ерхан Арайлым** магистрант 1 курса специальности международное право института
Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая, г.Алматы, Казахстан
- Иманбаева А.А.** студентка 4 курса кафедры Международного права Института Сорбонна-
Казахстан, КазНПУ им. Абая
- Кегембаева Ж.А.** к.ю.н, доцент кафедры международного права института Сорбонна-Казахстан
КазНПУ им. Абая
- Курмангали А. К.** доктор политических наук, доцент кафедры международные отношения,
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая
- Құрманғазы Шуақ** студентка 3 курса специальности Международные отношения, Института
Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая
- Сабитова А.А.** доктор юридических наук, профессор, директор Института Сорбонна-
Казахстан КазНПУ им. Абая
- Сафаров К.Б.** студент 1-курса магистратуры специальности международное право института
Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая
- Жолжанова А.Н.** старший преподаватель кафедры «Экономика, сервисное обслуживание и
право», АГЭУ
- Молотов Ф.Х.** магистрант 1 курса специальности “Международное право” КазНПУ имени Абая
Институт Сорбонна – Казахстан
- Несипбаева О.Д.** кандидат педагогических наук, UIB
- Нұрғалым К.С.** Кандидат политических наук, доцент, преподаватель кафедры
международного права в Институте Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы,
Казахстан, e-mail kadyr_n@mail.ru
- Сабитова Ш.А.** д.ф.н., доцент кафедры Международного права, Институт Сорбонна-
Казахстан, КазНПУ им.Абая
- Сембинов М.К.** к.и.н., доцент кафедры международных отношений, профессор, Института
Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая
- Судейманова Ф.** студентка 4 курса кафедры Международного права Института Сорбонна-
Казахстан, КазНПУ им. Абая
- Толегенов Т.З.** старший преподаватель кафедры Международные отношения Института
Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им.Абая

Шонай А.А. Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Институт Сорбонна-Казахстан, Алматы, Казахстан

Шалкарова И.А. кандидат юридических наук, доцент института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая

Шайдолла А.Е. магистрант 1-курса специальности международное право института «Сорбонна-Казахстан» КазНПУ им. Абая

Чумаченко Т.Н. к.полит.н., ст. преподаватель кафедры международных отношений ИСК КазНПУ им. Абая, Алматы, Казахстан

Халназарова А.К. магистрантка 1 курса, факультета международных отношений, колледжа Социальных наук, университета КІМЕР г.Алматы, Казахстан

Хусаинов О.Б. доцент кафедры международного права Института «Сорбонна-Казахстан» КазНПУ им. Абая, кандидат юридических наук

ABOUT AUTHORS

Akbarov K.K. bachelor of International Relations, UIB

Alsabekova Kh. 1st year master student of the specialty "International Law" KazNPU named after Abay, Sorbonne Institute – Kazakhstan

Akbiyeva B.M. master's student, Faculty of Master of Public and Municipal Administration, College of Social Sciences, KIMEP University, Almaty, Kazakhstan

Bazarov A.R. master`s degree student of the 1st course, faculty of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan

Bogdanova V.O. master`s degree student of the 1st course, faculty of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan

Bertleuov S.S. PhD student of Law Enforcement Agencies under the Prosecutor General`s office of the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Republic of Kazakhstan, e-mail: saken1989ber@mail.ru

Gorshunova E.V. master`s degree student of the 1st course, faculty of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan

Gimin K. The 2rd year master`s student of International Law of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

Duzenova L. Senior lecturer of the department International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, KazNPU named Abai

Erkhan Arailym master`s degree student of the 1st course, faculty of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan

Imanbayeva A.A. 4th year student of the "International Law" specialty of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai Kazakh National Pedagogical University

Kegembayeva Zh.A. Candidate of Law, Associate Professor of the Department of International Law of the Sorbonne-Kazakhstan Institute KazNPU named after Abay

Kurmangali A.K.D. en Sciences Politiques, Professeur associé de Relations Internationales du Département de Relations Internationales de l'Institut Sorbonne-Kazakhstan, Kazakhstan, Institut de la Sorbonne-Kazakhstan, Université pédagogique et nationale du Kazakhstan du nom d'Abai

Kurmangazy Shuak student of the 3rd course speciality International relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abay KazNPU

Sabitova A.A. Doctor of Law, professor, Director of the Institute Sorbonne-Kazakhstan

Zholzhanova A.N. senior lecturer Department of Economics, Service Maintenance and Law, ASUE

Molotov F.Kh. 1st year master student of the specialty "International Law" KazNPU named after Abay, Sorbonne Institute - Kazakhstan

Nesipbayeva O.D. Cand. of Ped. Sc., Associate Professor, UIB

Nurgalym K.S. scientific supervisor: Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Lecturer, Department of International Law the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan, e-mail: kadyr_n@mail.ru

Sabitova Sh.A. doctor of philological Sciences, associate Professor of department International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abai KazNPU

Safarov K.B. 1st year student of the magistracy specializing in international law of the Sorbonne-Kazakhstan Institute KazNPU named after Abay

Sembinov M.K. candidate of historical sciences, Associate Professor at VAK, Professor at the International Relations Department, Sorbonne-Kazakhstan Institute, KazNPU named after Abay University

Suleymanova F. 4th year student of the "International relations" specialty of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai Kazakh National Pedagogical University

Shonay A. A. Kazakh national pedagogical university named after Abai, Sorbonne-Kazakhstan Institute

Tolegenov T.Z. senior lecturer of the department International relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Abay KazNPU

Shalkarova I.A. candidate of legal sciences, docent of the Sorbonne-Kazakhstan Institute of KazNPU named after Abay

Shaidolla A.E. master`s degree student of the 1st course, faculty of International law, Institute Sorbonne-Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan

Chumachenko T.N. candidate of political sciences, senior lecturer of faculty of International relations, Institute Sorbonne-Kazakhstan

Khalnazarova A.K. Étudiante en master, Faculté des relations internationales, Collège des sciences sociales, Université KIMEP, Almaty, Kazakhstan

Khussainov O.B. Associate Professor of the Department of International Law of the Institute "Sorbonne-Kazakhstan" KazNPU named after. Abaya, candidate of legal sciences